

سنڌي
پال پارسي

دُبِّجو چھون

پارتبه سنودان

باب - چوtheon الف

بنیادی فرض

قلم 51A

بُنیادی فرض : پارت جي هرهک ناگرڪ جو فرض آهي تم :

(الف) هو پارت جي سنودان کي مجيئندو، اُن جي قومي جهندي، قومي ترانى، آدرشن ئ سنسنستا جي عزت ڪندو.

(ب) آدرش ويچارن، جن آزاديءَ جي لڙائيءَ لاءَ همتايوءَ اُتساهه ڦوکيو، اُنهن جي سنپيال ئ پوئواري ڪندو.

(پ) پارت جي ايڪتا، اکنڊتا ئ سمپورپيتا جي رکشا ڪندو.

(پ) ديش جي حفاظت ڪندو ئ وقت پوڻ تي ديش سيوا ۾ ٿپي پوندو.

(ڀ) سيني ماڻهن ۾ هڪ ايڪتا جي ڀاونا پئدا ڪندو، جيڪا ڏرم، پاشا، کيترواد جي پيدپاڻه کان پري هوندي. آهڙيون رسمون جيڪي عورت ذات خلاف هونديون، اُنهن جو بهشكار ڪندو.

(ت) پارت جي جامع سنسكريتي ئ شاندار ورثي جي حفاظت ڪندو ئ ملھ سمجھندو.

(ث) قدرتي ماحول جهڙوڪ جهنجل، دنيون، نديون، جهنجلي-زنڌي-إنهن جو بچاءَ ڪندو ئ سيني پراڻين لاءَ درمندي رکندو.

(ت) وڃيانڪ درشتى، إنساني ملھ، جاچ جوڙ ئ سداري جي ڀاونا کي اهميت ڏيندو.

(ث) عامر ملکيت کي سلامت رکندو ئ هنسا کان پري رهندو.

(ٿ) شخصي ئ گڏيل مشغولين جي سيني کيترين ۾ اڳتي وڌڻ جي لڳانار ڪوشش ڪندو جئن ملڪ اڳتي وڌندو رهئي ئ ڪاميابيءَ جي اوچاين کي ڇھي.

(کر) ماڻه يا پيءَ يا پالڪ آهي تم اهو ضرور ڏسي تم پنهنجي بار کي تعليم حاصل ڪرڻ جو موقعو ڏيندو. جنهن جي عمر چهن ئ چوڏهن سالن وچير هجئي.

پنهنجي سمارت فون ۾ DIKSHA APP ذريعي درسي ڪتاب جي
پھرین صفحي واري Q.R. Code ذريعي Digital درسي ڪتاب ۽
هر ڪ سبق ۾ آيل Q.R. Code ذريعي ان سبق بابت پڙهڻ /
پڙهائڻ لاءِ ڪارائٽيون لنڪس ملنديون.

سنڌي ٻال پارٽي در جو چهون

مهار اشترا جيءِ پائيه پستڪ نرمتي وَ
اپيا سڪرم سنشوڏن مندل، پڻي

پھریون چاپو : 2016 © مهاراشترا راجیہ پानیہ پستک نرمتی و آپیاس ڪرم سنشوون مندل پڻي
سداریل چاپو : 2022 - ۱۱۰۴

مهاراشتر راجیہ پانیہ پستک نرمتی و آپیاس ڪرم سنشوون مندل، وٹ هن ڪتاب جا سڀّ حق واسطہ
محفوظ آهن. هن ڪتاب جو ڪوبه ٿکر دائریکٽر، مهاراشتر راجیہ پانیہ پستک مندل جي لکيل اجازت
کانسواء کڻي نتو سنهجي.

سنڌي پاشا سمني ۽ :
آپیاس گت سمني
ڊاڪٽر دیال "آشا" سڀاپتني
شري آشوك ڪملاس مكتا ميمبر
شري يمني ميران مهيش گدواڻي ميمبر
شري وجيه راجكمار منگلاڻي ميمبر
شري گوردن شرما "گهايل" ميمبر
ڪماري راجيشرى چينانند ٿيڪچند ٽي ميمبر
شري يمني ڪاچل انيل رامچند ٽي ميمبر

سنیوجڪ :
شري يمني ڪيتکي جاني
انچارج وشیش اذکاري سنڌي

سنیوجن سهایه :
شري يمني گيئتا گطيش ٺاڪر
ڪاپي رائیتر سنڌي

ٿائيپ سڀتنگ :
چترڪار :
شري يمني شوپا لعلچند ٽي - ممبئي
ڪماري سوبنالي وجيه ڪمار اپاڌي

نرمتی :
شري سچينانند آفزي (مکيه نرمتی اذکاري)
شري سچن مهتا (نرمتی اذکاري)
شري نتن ٽي (نرمتی سهايڪ)

پرڪاشڪ :
شري وويڪ اُتم گوساوي، ڪنترولر
پانیہ پستک نرمتی مندل،
پرياديوي، ممبئي - ٢٥.

ڪاغذ :
چاپيندڙ :
پرٽنگ آرڊر :
٧٠ جي. اي. اي. ڪريمو وو
KIRTI OFFSET PRINTERS, LATUR
N/PB/2016-17/1,000

پارت جو سنودان

دیباچو

اسین پارت جا لوک، پارت کي هُك مکمل طور
خودمختیار سماجوادی سرو ڈرم ۽ سم-پاؤ وارو
لوکشاھی گٹرا جیه بٹائڻ لاءِ گنپیرتا سان فيصلو
کري ۽ انهيءَ جي سپني ناگرڪن کي :

سماجک، آرتڪ ۽ راجنيتڪ نياڻ، ويچار، اظهار،
وشواس، شردا ۽ اپاسنا جي آزادي؛ درجي ۽ موقععي
جي سمانتا؛ خاطري ۽ سان حاصل ڪرائڻ ۽ انهن
سپني ۾ شخصي سؤمان ۽ راشتر جي ايڪتا توڙي
اکندتا جي خاطري ڏيندر ڀائيچارو وڌائڻ لاءِ.

اسان جي هن سنودان سپا ۾ اج تاريچ چويهين
نومبر، ۱۹۴۹ جي ڏينهن، هن ذريعي هيءُ سنودان
سوپكار ڪري، ان کي قانون جي روپ ۾ پاڻ کي
ارپڻ ڪريون ٿا.

راشترا گیت

جَنَّ گَطَّ مَنَ آَدِيَنَا يَكَ جَيَهَ هَيِ،
پَارَتَ پَيَّاْيَهَ وَذَا تَا
پَنْجَابَ، سَنْدَ، گُجَرَاتَ، مَرَاثَا،
دَرَاوَرَ، اُتَكَلَ، بَنَسَ،
وَنْدِيَهَ، هَمَاجَلَ، يَمْنَا، گَنَّا،
أُچَچَلَ، جَلَ ڈِ تَرَنَسَ،
تَوَ شُبَّ نَامِيَ جَاهَيِ،
تَوَ شُبَّ آشِيسَ مَاهَيِ،
گَاهِيَ تَوَ جَيَهَ - گَاتَا،
جَنَّ گَطَّ - مَنَگَلَ دَايَكَ جَيَهَ هَيِ
پَارَتَ پَيَّاْيَهَ وَذَا تَا،
جَيَهَ هَيِ، جَيَهَ هَيِ، جَيَهَ هَيِ،
جَيَهَ جَيَهَ جَيَهَ جَيَهَ هَيِ.

پرِتِگِيَا

پَارَتَ مَنْهَنْجَوَ دِيشَ آهِي. سَبَّ
پَارَتَواَسِي مَنْهَنْجَا يَائِرَ ۽ پِيَنَرَ آهِن.

مُونَكِيَ پَنْهَنْجِيَ دِيشَ لَاءِ پِيارَ آهِي ۽
مُونَكِيَ انَ جِي شَانَدارَ ۽ طَرَحَ طَرَحَ جِي
ورَثِيَ تِي گَوَرَوَ آهِي. مَانَ سَدَائِيَنَ انَ جِي
لَائِقَ قَيَطَ جَوَ جَتنَ كَندَوَ رَهَنَدَسَ.

مَانَ پَنْهَنْجَنَ مَتنَ مَائِتَنَ، أُسْتَادَنَ ۽
سِيَنِيَ بَزَرَگَنَ جَوَ سَنَمَانَ كَندَسَ ۽ هَر
كَنَهَنَ سَانَ فَضَيلَتَ پِيرِيوَ وَرَتَاءَ كَندَسَ.

مَانَ پَرِتِگِيَا ٿَوَ ڪَريَانَ تَهَ مَانَ
پَنْهَنْجِيَ دِيشَ ۽ دِيشَوَاسِينَ سَانَ سَچَوَ تِي
رَهَنَدَسَ. انَهَنَ جِي ڪَليَاطَ ۽ آسَودَگِيَ ۽
اَرَئِيَ مَنْهَنْجَوَ سَكَ سَماَيلَ آهِي.

پرستاونا

‘قومي سكيا خاكو ٢٠٠٥’ء ’بارن لاء مفت ئازمي تعليم جو حق قانون ٢٠٠٩ انوسار مهار اشترا جي هر پرائمرى تعليم اپياسڪرم ٢٠١٢ تيار ڪيو ويو. هن سرڪاري منظور ڪيل اپياسڪرم موجب درسي ڪتابن جي نئين مالها ٢٠١٤-١٣ تعليمي سال کان درجي به درجي پائيه پستڪ مندل شایع ڪري رهيو آهي. انهي مالها جو درجي چھين جو ”بال پارتى“ هي ڪتاب تيار ڪيو ويو آهي. هي درسي ڪتاب اوهانجي هتن هر ڏيندي اسانکي بيهود خوشي ٿي رهيو آهي.

سڪٽ ئ سڀكارڻ جي ڪاروائي بال مرڪزي هجي، عملی ڪمن ئ گيان رچنا تي زور ڏنل هجي. سڪٽ ئ سڀكارڻ جي ڪاروائي وٺندڙ ئ مزidar ٿئي، اهو نظريو ڏيان هر کي هن ڪتاب جي رچنا ڪئي ويئي آهي. پرائمرى تعليم جي الڳ الڳ ٿپن تي شاگرد ڪھڙيون مناسب لياقتون حاصل ڪيون آهن. اهو سڪٽ ئ سڀكارڻ وقت چتىء طرح ظاهر ٿئي. ان لاء درسي ڪتاب هر پاشا وشيه لاء ضروري لياقتون هاصلات جي چاڻ ڏني ويئي آهي.

شاگردن جي عمر کي ڏيان هر کي هن ڪتاب جا سبق ئ ڪوتائون چونديا ويا آهن. پاشا جي هنر ئ وڪاس لاء الڳ انداز هر اپياس هدايتون هشغوليون ڏنيون ويون آهن. وندر جو وقت، پورڪ اپياس، اچو ته ڪلون، اهو ڪري ڏسو، اکرن جي راند، ڳجهارت، ماڻ هر پڙهو، چاڻ وڌايو، انهن سرن هيٺ ڏنل مذكور مان شاگرد جي چاڻ ۽ ويچار ڪرڻ جي لياقت ئ ڪريا ڪرڻ کي همتايو ويو آهي. بارن هر ويڪرڻ لاء چاهه پيدا ٿي ان ڪري ويڪرڻ تمام سؤلي هسلسليوار نموني سان ڏنل آهي. شاگرد نوان لفظ، پهاڪا، چوڻيون، اصطلاح چڱي طرح استعمال کن اُن ڪري هي سڀ وٺندڙ ئ سؤلي نموني ڏنل آهن. بار هوشيار ٿين ان لاء انهن کي اؤکي وقت هر چا ڪندا / چا ڪرڻ گهرجي بابت اپياس ڏنو ويو آهي ئ صفائي بابت پڻ همتايو ويو آهي. ڪتاب هر ڪجهه اهڙا چتر به ڏنا ويا آهن جن کي بار چڱي طرح جاچي ان بابت ڪجهه ٻڌائي يا لکي سگهي. ماسترن لاء پڻ چوئڪندين هر هدايتون ڏنيون ويون آهن.

سنڌي پاشا سمتني، اپياس گت ميمبرن هر چترڪار جي گڏيل محنت سان هي ڪتاب تيار ڪيو ويو آهي. هي ڪتاب وڌ هر بي نقص ئ معياري ٿئي، اُن لاء راجبه جي الڳ الڳ پاڳن مان چونڊ اُستادن هاصل ڪتب جي چند چاڻ ڪرائي ويئي آهي، آيل سڀني راين هر چا ڪرڻ گهرجي بابت اپياس ڏنو ويو آهي ئ صفائي بابت پڻ همتايو ويو آهي.

سنڌي پاشا سمتني، اپياس گت ميمبرن هر چترڪار انهن سڀني جو مندل تعدل شڪر ڏدار آهي. اميد ته شاگرد، ماسترن هاصل ڪتاب جو سواگت ڪندا.

(دڪٽر سنيل مڻر)

سنچالك

مهار اشترا راجبه پائيه پستڪ نرمتي
و اپياسڪرم سنشوڏن مندل، پڻي.

پڻي :

تاریخ : ٩ می ٢٠١٦، ١ ڪم ٖ ٧
پارتيه سوريه ۱۹ ويساڪر ۱۹۳۸

در جو چمون سندڙي

علمي حاصلات	سڪٽ سڀکارڻ جي پرڪريا
<p style="text-align: center;">سڪندڙ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • گهر، پسگردائيه ۽ سماج ۾ گهتنگندڙ گهتنائين، واقعن لاءِ گفتگو، بحث مباحثتي ۾ بهرو وٺن ٿا ۽ مسئلن کي حل ڪرڻ لاءِ پنهنجا رايا پختائيه سان پيش ڪن ٿا. • آزمودو آيل گهتنائون، قصا، ڳالهيوں پنهنجن لفظن ۾ بيان ڪن ٿا. • ڏنل وشيه تي ڪلپنا ڪري مضمون، ڪويتا گفتگو، يا پنهنجا ويچار لکن ٿا. • انترنيت / يوقيوب ذريعي ڪنهن به وشيه تي ڄاڻ حاصل ڪري، سماجي ٻڌائيں ٿا. • ساهتيه جي الڳه الڳه روپن کي پڙهي ڀاونائين، ويچارن کي سماجي ٻڌائيں بابت پنهنجا ويچار ظاهر ڪن ٿا. • پاشا ۾ ڳالهاڻ جا لفظ، فعل جا قسم، جملن جا قسم، زمان، وغيرها سماجي، اُنهن بابت ٻڌائيں ٿا ۽ ڪم آڻين ٿا. 	<p style="text-align: center;">سڪندڙن کي ٻن يا گروپس / آڪيلي ۾ وجه ڏنا وڃن ۽ همتايو تم...</p> <ul style="list-style-type: none"> • گهر، پسگردائيه، سماج ۾ آزمودو آيل، ٻڌل / ڏنل گهتنائين قصن بابت ڪلاس ۾ بحث مباحثتو ڪرايي پنهنجا ويچار ٻڌائيں جو موقعو ڏيو. • آخبارن، مخزن ۽ بيا ساهتيه جا ڪتاب پڙهڻ لاءِ اتساهم جا ڳايو ۽ پڙهيل ڳالهين جھڙوڪ، راندين ميلن، منورنجن، وڳيان بابت ڄاڻ ٻڌائيں لاءِ همتايو. • گيت بيٽ سُرتال سان پاڻ ڳائي ٻڌايو يا سي. دي. دواران ٻڌائيں جو موقعو ميسر ڪري ڏيو ۽ کين ڪو وشيه ڏيئي ننڍا گيت، ڪويتاون پنهنجي ڪلپنا سان ٺاهي ٻڌائيں لاءِ موقعو ڏيو. • ناٽڪ ۾ الڳه الڳه ڪردار ڏيئي آدڪاري ڪري ناٽڪ پيش ڪرڻ جو موقعو ڏيو. ڪو وشيه ڏيئي ڪلپنا ڪري اُن تي مضمون خط، آڪائي، پنهنجا ويچار ٻڌائيں يا لک્ખ لاءِ ڏيو. • ٻڌل / پڙهيل ڏکين لفظن کي سماجهن لاءِ ڊڪشنريه ۽ جو اڀيوگ ڪرڻ لاءِ همتايو، 'اهي لفظ روز مره جي ڳالهاڻ ۾ ڦهڪندڙ نموني ڪتب آڻين آهڙا عمدا مثال ڏيو. • ساهتيه جي الڳه الڳه روپن جھڙوڪ آڪائيون،

- گفتگو، تقریرون، ناتک، مضمون لکٹ وغیره چتاییتن ھر اُسماه سان بھرو وٺن ٿا.
- ڏئل / اُظیحاتل مذکور صحیح رفتار سان سمجھی، بیھک جي نشانین موجب پڙهن ٿا.
- پڙھن وقت ایندڙ نون لفظن / ڏکین لفظن کي سمجھن لاءِ بدکشنريءَ جو استعمال ڪن ٿا ئ روز مرہ جي ڳالھائڻ ھنڌنڊڙ نموني اُنهن جو استعمال ڪن ٿا.
- ڪنهن وشیه تي لیکه لکٹ ھر چوڻيون، اصطلاح ڪم آڻي لیکه جي سونهن وڌائين ٿا.
- گھتنائن جي سلسلی، ناتک جي ڪردارن آڪاڻيءَ جي سکیا بابت ٻڌائين ٿا.
- ڪوبه مذکور پڙھي، اُن تي سوال پچھي سَھن ٿا، سوالن جا جواب ٻڌائي يا لکي سَھن ٿا.
- پسگردائيءَ جي صفائيءَ جي اهمیت، انتظام، وڏن سان فضیلت پریو ورتاءُ، دیش لاءِ پیار فرض، قدرت سان پیار سھیوگ وغیره جھڙن ملھن جو وادارو ٿئي ٿو.

- ڪھاڻيون، گيت، بيت، گانا وغیره پڙھن لاءِ اُسماه پئدا ڪريو.
- ڀاشا جي الڳهه باريڪبئين جيئن ته لهائڻ جا لفظ، زمان جا قسم، جملن جا قسم، ساڳي معنيءَ وارا لفظ، اسم ذات، ضد، جنسون زمان وغیره سمجھن لاءِ جوڳا مثال ڏيو.
- پنهنجي پسگردائيءَ، قدرت، ريتين رسمن، راندين وغیره لاءِ پیار وغیره پئدا ٿي سَھي اُن لاءِ پريرڻا ڏيو.
- ڪلاس ھر درسي ڪتاب يا بيا ڪي ڪتاب شانت ھر يا ظاهري طرح پڙھن جو موقعا ميسر ڪري ڏيو.

فهرست

صفح	لیک ک جو نالو	وشیہ	نمبر
1	گوورڈن محبوبائی "پارتی"	ماقا (بیت)	۱
3	وینا شرنگے	اُتم دان	۲
8	کلی کلی کیرا ٿيو	۳
11	لیکراج 'عزیز'	ڪکر (بیت)	۴
14	مڪنت جو قدر	۵
20	آسودومل موہناڻي	نئین یوجنا	۶
25	گوورڈن شرما "گھايل"	گلاب جو گل (بیت)	۷
29	درخواست	۸
32	سامی	مانکم دیھ (بیت)	۹
34	تیرٹ سپاڻي	بیتاج بادشاھ	۱۰
38	دلیر هوا باز چندنماڻي	۱۱
42	کشنپنڈ 'بیوس'	پینگھه (بیت)	۱۲
46	بند	۱۳
49	مونکي یاد آهي ...	۱۴
54	پرسرام ولیچا 'پرسل'	پاڻي (بیت)	۱۵
58	شیام بنیجا "بیقرار"	فلمن جو اثر	۱۶
62	وتایو فقیر	۱۷
66	منوهر بیدی 'عاجز'	نیتی دوها (بیت)	۱۸
68	دکشنريءَ جي اهميت	۱۹
73	تیکم یوچواڻي	سوغات	۲۰
78	هوندراج بلواڻي	نوٽ چاپڻ جي پریس	۲۱
82	داڪتر دیال 'آشا'	پاچین جي اهميت (بیت)	۲۲
86	فتکچنڈ واسوٽي	قرباني جو پتلو	۲۳
92	اُهائی زبان اُس ۾ وہاري، اُهائی چانو ۾ وہاري	۲۴
94	سنڌي لوڪ نرتیه	۲۵
101	پرم ویرچکر - اسانجا سورما	۲۶

۱. ماتا

گووردن پارتی محبوباتی "پارتی" (۲۰۱۰ - ۱۹۲۹) مقبول سندی شاعر، خاص کری گیتکار آهي. "شيشي جا گهر" کوتا تي مرکزي ساهتيه اكادمي جو انعام سن ۱۹۹۰ ع گين عطا کيو ويو. هن صاحب کھائي، ناٹک ۽ ناول تي به قلم آزمائی ڪئي. هن کوتا ۾ کويء ماتا جي مهمما بُڌائي آهي.

• بُڏوء ڳايو.

او ماتا! مان تُنهنجو ٻار،
مان گُل، تون سهٽو گُلزار.

۱. تون پالين، تون گيت بُڌائي،
تون هر هر چاتيء سان لائي،
نرمل آهي تنهنجو ئي آدار،
مان گُل، تون سهٽو گُلزار.

۲. سُڪم جي سڀجا تنهنجي جهولي،
جنهن ۾ لوڻي ڏين ٿي لوڻي،
مونکي تنهنجو ئي آدار،
مان گُل، تون سهٽو گُلزار.

۳. هردم سار سنپال لهين ٿي،
منهنجي لئه تون سور سهين ٿي،
توكى منهنجو ئي ويچار،
مان گُل، تون سهٽو گُلزار.

نوان لفظ:

جهولي - گود نرمل - پونر

گُلزار - گلن جو باغيچو

ાપીસ

સોલ ૧ : હીનીન સોલ જા જોબ લકો :-

૧) માતા જી પ્રિય ક્રહ્રૂ યાઓ સ્માઇલ આહી?

૨) બાર કી માء લુલી કીનેન ઢીકી તી?

૩) જહોળી ગ્રજી પીત કન્હેન સાન કીલ આહી?

સોલ ૨ : કોણ હું માતા જી ક્રહ્રૂ ક્રથું જો વર્ણ કીલ આહી?

સોલ ૩ : 'અફ' એ 'બ' હું ઢન્નસ્તન જા જોડા મલાયો :-

'બ'

૧) સન્પાલ લહીન તી

૨) તન્હન્જો પ્રિય

૩) તન્હન્જી જહોળી

'અફ'

૧) ન્રમલ આહી

૨) સુક્ર જી સિંગા

૩) હ્રદામ સાર

હ્રદામ : માસ્ટર હીં બીત લેમ તાલ સાન બ્રદાઈ એ શાગરદન કાન ચ્વોઅનિન્દો.

મશ્વળી : માસ્ટર શાગરદન કી ચ્વોન્દો તે "મન્હન્જી મન્થી માء" વાચી તી ગ્રહ માન મ્ખ્યમુન લકી આચન.

પૂર્ક આપીસ

૧) લહીન - સહીન એ હ્રમ આવારી લફ્ઝ આહેન. એ હ્રત્યી ન્મોની હીન ઢન્નસ્તન માન હ્રમ આવારી લફ્ઝ ગ્વોલહ્યો લકો.
હ્રમ આવારી લફ્ઝ જા જોડા :

.....	પ્રિય	રાત	દ્ર	ગ્રહ
.....	વાત	શિર	માર	હ્રથ
.....	પાર	રાજા	રથ	સ્વિર
.....	બાજા	ત્યાર	ન્યારા	પ્રિયા
.....				

૨) હીન ઢન્નસ્તન પૂર્યો કર્યો :

- ૧) મન્હન્જી માء જો નાલુ.....
- ૨) મુન્કી મન્હન્જી માء ઢાયો.....
- ૩) ઇસ્કુલ વિચ્છન લાએ મુન્કી.....
- ૪) ઇસ્કુલ લાએ મુન્કી પાઠી ગ્રજી.....
- ૫) મન્હન્જી માء ક્રદ્ધન ક્રદ્ધન મુન્કી રાન્ડ ક્રેટ કાન.....
- ૬) માء - એન્ન - એમાન - મ્મી એ હી સ્પી લફ્ઝ માતા લાએ ક્રમ આનદ્ધ આહેન,
એ હ્રત્યી ન્મોની "પના" લાએ ક્રમ આયંદ્ધ લફ્ઝ લકો.

۲. آتم دان

ڪماري وينا شرنگي (سن ۱۹۴۸) جا سندی ۾ ننديين ڪھاڻين جا ڪيترائي مجموعا ظاهر ٿيل آهن. جيئن ته 'ڪيئن وساريان ويڙهين'، 'زندگي هڪ ناتڪ' 'اد ڪليون اڪيون'. هن ليڪا آتم ڪتا سفر نامو به لکيو آهي. آڪاشواطني ٿي بطور برادر ڪاستر سُنو ڦالو ڪڍيو آهي. هند - سند ۾ هاڪاري وينا، 'مارائي' جي نالي سجاتي وجي ٿي. آتم دان مضمون ۾ وديا دان جي أهميٽ سماچهائی ويئي آهي.

• بُڏو. پڙهو ۽ سماچهو.

رهي هئي. پوجا جي ماڻ منائي ۽ جو هڪ پئكىت هن
کي ڏنو. چوڪري خوش ٿي هلي ويئي.
پوجا ماڻ کي چيو، "ممي، چوڪري ڪيتري نه
خوش ٿي."

ماڻ چيو "ها! آهڙن ڏڻن وارن تي غريبون کي دان
ڏيڻ سان اهي آسيس ڪن ٿا. جنهن کي دان ملي ٿو
انکي خوشی ٿئي ئي ٿي، پر دان ڏيندڙ کي پڻ سک
ء شانتي ملي ٿي.

پوجا آبوجهائی وچان پڇيو، "ممي، دان! رڳو
سال ۾ هڪ دفعوي ڪبو آهي چا؟
ماڻ چيو "آهڙي ڳالهه نه آهي. وٽ آهه جيٽرو به
تي سٺهي، هميشه دان ڪرڻ گھرجي."
پوجا : "چا منائي ئي دان ڪبي آهي؟"

پوجا جا ماڻ پيءُ نوڪري ڪندا هئا. صبح جو
سوير گهر مان نڪري ويندا هئا ۽ آچڻ ۾ رات ٿي
ويندي هئن. پوجا سان ڳالهائڻ جو کيin موقعو گهت
ملندو هو. موڪل واري ڏينهن ئي هو پاڻ ۾ ڳالهه
ٻولهه ڪري سنهندا هئا. پوجا پڙهه ۾ تمام هوشيار
هئي. هوڻ ماڻ کان سوال پچندري رهندري هئي. ماڻ به
کيس هر سوال جو خاطر خواه جواب ڏيندي هئي.
ڏياري آچڻ واري هئي. پوجا، ماڻ سان گڏ نوان
ڪپڙا، مَنَايون ۽ سوڪڙيون وٺڻ لاءِ بازار ويئي. گهر
گهتييون، روڊ - رستا ۽ دڪان روشنانيں سان
چَمَنَائي رهيا هئا. خريداري ڪري جڏهن هو واپس
موئي رهبون هئيون، هنن ڏنو هڪ نندڙي چوڪري
جننهن کي ميرا ۽ ڦاڻ ڪپڙا پا ٿل هئا، بيڪ گهرى

ڪتابن جو پئڪيت خريد ڪيو. رنگ بِرنگي پُنن ۾
ويڙهيل سُوكڙين جا پئڪيت ڏسي ماڻ پچيس، ”هيءُ
چا خريد ڪيو آٿيئي“

پوجا چيو، ”ممي توهان کي پوءِ ٻڌايان ٿي. پوجا
ماڻ کي چوواٽي تي جھوپڙين پرسان وٺي ويئي. جتي
کيٽرا ئي ٻار بینا هئا. پوجا ڪتاب جو پئڪيت کولي،
ٻارن ۾ ورهاڻ شروع ڪيا.

پوجا چيو، ”ممي، توهان مونکي چيو هو ته وديا جو
دان اُتم دان آهي. انکري مان پنهنجي خرچيءَ مان
کُجه پئسا گهت خرچ ڪري جمع ڪندڻ ويـس. انـهن
جمع ٿيل پئـسن مـان مـون هيـ ڪـتاب خـريد ڪـيا.

ماڻ پوجا کي چاتـيءَ سـان لـٿـو. دـيـپـن جـي مـالـائـنـ،
رنـگ بـرـنـگـي قـتاـڪـنـ ۽ قـلـجـهـزـيـنـ آـڪـاشـ کـي چـمـڪـائيـ
ڇـڏـيوـ. رـنـگـيـنـ ڪـتابـ ڏـسيـ ٻـارـنـ جـا چـهـراـ بهـهـڪـڻـ لـڳـاـ.

ماڻ : ”نه نـهـ، آـئـينـ نـهـ آـهيـ. روـتـيـ، ڪـپـڙـيـ -
لـتـيـ جـوـ دـانـ ڪـريـ سـهـجـيـ ٿـوـ. دـانـ ڪـرـڻـ تـهـ هـڪــ
سـنـوـ ڪـمـ آـهيـ.“

پوجا : ”چـاـ آـسـينـ ڪـاـپـيونـ - ڪـتابـ بهـ دـانـ ڪـريـ
سـهـهـونـ ٿـاـ؟“

ماڻ : ”هاـ، ڪـاـپـيونـ ۽ ڪـتابـ، غـرـيبـ شـاـگـرـدنـ کـيـ
ڏـيـطـ هـڪـ ٿـوابـ جـوـ ڪـمـ آـهيـ.“

”ودـيـاـ دـانـ کـانـ وـدـوـ دـانـ ڪـوـپـيوـ ڪـونـهـ ٿـيـندـوـ آـهيـ.“
پـوـجاـ جـيـ ڪـوـمـلـ مـنـ ۾ـ ماـڻـ جـيـ نـصـيـحـتـ
سـمـائـجـيـ وـيـئـيـ.“

وقـتـ گـذرـڻـ لـڳـوـ. ڏـينـهنـ ۽ـ مـهـنـاـ گـذرـڻـ لـڳـاـ. ڏـيـارـيـءـ
جوـ ڏـڻـ مـوتـيـ آـيوـ. پـوـجاـ ماـڻـ سـانـ گـڏـ ڏـيـارـيـءـ جـيـ
موـكـلنـ ۾ـ مـنـاـيـونـ ۽ـ سـوـكـڙـيـونـ وـٺـيـ وـيـئـيـ. باـزارـ ۾ـ ماـڻـ
کـيـ چـيـوـ، ”ممـيـ تـوهـانـ جـيـسـنـائـيـنـ مـنـاـيـونـ وـٺـوـ، مـانـ
سامـهـونـ دـڪـانـ تـانـ سـوـكـڙـيـونـ وـٺـيـ آـچـانـ ٿـيـ.“
پـوـجاـ ڪـتابـنـ جـيـ دـڪـانـ تـانـ رـنـگـيـنـ چـتـرـنـ وـاريـ

نوـاـنـ لـفـاظـ:

خاطـرـ خـواـهـ - صـحـيـحـ	چـوـواـتـوـ - چـؤـنـكـ	آـبـوـجـهـهـائـيـ - مـعـصـومـيـتـ
نـصـيـحـتـ - سـكـيـاـ	ٻـهـڪـڻـ - چـمـڪـڻـ	وـتـ آـهـرـ - پـڇـنـدـيـ آـنوـسـارـ

آـپـيـاسـ

سوـالـ ١ـ : هيـنـيـنـ سـوـالـ جـاـ جـوـابـ هـڪـ جـمـليـ ۾ـ لـكـوـ :-

- ١) پـوـجاـ ماـڻـ سـانـ گـڏـ باـزارـ مـانـ چـاـ خـريدـ ڪـرـڻـ وـيـئـيـ؟
- ٢) ڪـهـڙـوـ دـانـ، اـُـتمـ دـانـ آـهيـ؟
- ٣) پـوـجاـ ڪـتابـنـ جـيـ دـڪـانـ تـانـ چـاـ خـريدـ ڪـيوـ؟
- ٤) پـوـجاـ ڪـتابـنـ جـوـ چـاـ ڪـيوـ؟

سوـالـ ٢ـ : هيـنـيـنـ سـوـالـ جـاـ جـوـابـ ٿـوريـ ۾ـ ڏـيوـ :-

- ١) پـوـجاـ جـيـ مـائـنـ کـيـ پـوـجاـ سـانـ ڳـالـهـائـڻـ جـوـ مـقـعـوـ گـهـتـ ڇـوـ مـلـنـدوـ هـوـ؟
- ٢) ماـڻـ پـوـجاـ کـيـ چـاتـيـءـ سـانـ ڇـوـ لـڳـاـيوـ؟

سوـالـ ٣ـ : حالـ پـيرـيوـ :-

- ١) وـارـيـ ڏـينـهنـ هوـ پـاـڻـ ۾ـ ڳـالـهـ بـولـهـ ڪـريـ سـهـنـداـ هـئـاـ.
- ٢) پـوـجاـ جـيـ ڪـوـمـلـ مـنـ ۾ـ ماـڻـ جـيـ سـمـائـجـيـ وـيـئـيـ.
- ٣) وـتـ آـهـرـ جـيـتـرـوـ ٿـيـ سـهـيـ هـمـيـشـهـ ڪـرـڻـ گـهـرجـيـ.
- ٤) پـوـجاـ ماـڻـ کـيـ چـوـواـتـيـ تـيـ پـرـسـانـ وـٺـيـ وـيـئـيـ.
- ٥) ڏـسيـ ٻـارـنـ جـاـ چـهـراـ بهـهـڪـڻـ لـڳـاـ.

سُنو - هوشیار - غریب - شروع - آکاش -

ھدایت : ماستر شاگردن کی ودیا دان جی اہمیت بُذائیندو.

مشغولی : ۱) ماستر شاگردن کی اہڑی قسم جوں پیون آکاٹیون گڈ کری کئی آچٹ لاء چوندو.

۲) ماستر ڪلاس جی پڙھن ڦر هوشیار پارن کی ڪمزور پارن سان گڈ وھاری، هوشیار پار ڪمزور پارن کی پڙھن ڦر مدد کن اُن لاء همتائیندو، جیئن ڪمزور پار به هوشیار ٿي وڃن.

پورک آپیاس

۱. هینین جملن جو سلسلو ٺاهی لکو :-

الف :

- (۱) پوجا جی ماڻ مِنائي ڇو ھڪ پئکيت اُن چوکري ڪي ڏنو.
- (۲) ماڻ پوجا کي چاتي ۽ سان لاقو.
- (۳) پوجا ڪتابن جي دُکان تان رَنگين چترن واري ڪتابن جو پئکيت خريد کيو.
- (۴) بازار مان موتندي اُنهن ھڪ غریب چوکري ڏني.
- (۵) پوجا ماڻ سان گڏ ڏباريء لاء نوان ڪپڙا وٺڻ بازار ويئي.
- (۶) چوکري خوش ٿي هلي ويئي.
- (۷) پوجا غریب پارن کي ڪتاب ورھائي ڏنا.

ب :

- (۱) روھت اسپنال مان مَرھم پٽي ڪرائي گھر واپس موئيو.
- (۲) روھت بازار وڃي رهيو هو.
- (۳) روھت کي ماڻھو اسپنال وئي ويا.
- (۴) روھت رَستي تان هلندى ھڪ سائيڪل سان ٿڪرائي ڪري پئيو.
- (۵) ڪجهه ماڻھو روھت ڏانهن ڊوڙيا.

۲. ڏنل مثال موجب هيٺ ڏنل ستون پوريون ڪريو :

پوجا جا ماڻ پيءُ نوکري ڪندا هئا.	مثال : پوجا جا ماڻ پيءُ نوکري ڪندا آهن.
-----	<ol style="list-style-type: none"> ۱) راجيش ويشنو کادو کائيندو آهي. ۲) رينو فوت بال راند ڪندي آهي. ۳) منهنچا مائت مونکي پيار ڪندا آهن. ۴) منهنچو چاچو ڪپڙي جو واپار ڪندو آهي. ۵) سنيتا آفيس ويندي آهي.

۳. ”ڪاپيون ۽ ڪتاب غريب شاگردن کي ڏيڻ هڪ ثواب جو ڪم آهي.“
هیٺ ڏنل مثالان ۾ توهان جي ويچار موجب ثوابن جي ڪمن لاءُ ✓ نشاني ڪم آڻيو بی حالت ۾ x نشاني ڪم آڻيو.

۲) ڪنهن بيمار کي دوائون وٺي ڏيڻ

۱) اسکول ۾ پاڻ ۾ وڙهڻ

۴) ڪمزور ٻار کي پڙهائی ۾ مدد ڪرڻ

۳) ڪتي جي گلڙي کي پيار ڪرڻ

۶) ڪنهن جانور کي تنگ ڪرڻ

۵) ڪپرو هميشه ڪپري جي دبيء ۾
وجھڻ

فعل (Verb)

فعُل اُهو لفظ آهي جو فاعِل يا مفعول بابت كجهم بذائي توء جنهن مان هئط، كرَط، سهَن يا ثيَط جي معنيا نكري ٿي.
کوبه جملو فعل کانسواء پورو نه ٿيندو آهي.

- (۱) هر ٹی بوجی ٿي. (۲) چوکري سبق پڙهيو.

(۳) نيهما زيتون کائي ٿي. (۴) راڻ خط لکي ٿو.

فَعَلَ جَاقِسْرَ

(ا) فعل لازمي (Intransitive verb) :-

اُهو فعل جنهن جو لاڳاپو فقط فاعل سان هجی اُن کي فعل لازمي چابو آهي.

- مثال طور :-**

 - (۱) مان گھمٹ ویس۔
 - (۲) ھریش کلی ٿو۔
 - (۳) پکی اُد امن تا۔
 - (۴) پار روئی ٿو۔

(Transitive Verb) - فَعْلٌ مُّتَعَدِّي : (۲)

اُهو فعل جنهن جو لاچاپو فاعل توزی مفعول سان هججي تنہن کي فعل متعدد چکنبو آهي.

- مثال طور :- (۱) اشوك صوف کا ذو۔**

- (۲) چندرِ کتاب پڑھی ٿو۔
 (۳) مالا راندیکا خرید کیا۔
 (۴) راجا چور کی سزا ڏنی۔

۰ هیثین جملن مان فعل جا قسم سجاٹو :

- ۱) پنهنجا کتاب پاسیرا رک.
 - ۲) مون دریء مان هیث نهاریو.
 - ۳) هن کوڙز ڳالهايو.
 - ۴) ڏرتی گول آهي.
 - ۵) هن چني پُت کان پڙهائی.
 - ۶) هو بیمار ٿي پيو.

٢٠. کلی کلی کیرا ٿيو

• بڏو ۽ کلو.

سنڌي بولي ۽ ڪيترائي پهاڪا ۽ چوڻيون جيڪي آسان جا وڏڙا ٻڌائيندا هئا، اُهي زندگي ۽ تمام ڪارائتا ۽ اپيوگي آهن. مثال طور باباجن چوندا هئا ”کلٹ جهڙي خوراڪ ڪانهيءِ ڳڻتي جهڙو مرض ڪونهي.“ اها چوڻي هر هڪ جي جيون سان لاڳو آهي. ماڻهو ڪڏهن ۽ چو ڪلندو آهي؟ جڏهن ڪا نوشخبر ملندي اٿس. غمناڪ خبر سبب ئي ڳڻتي ڪرڻ لڳندو آهي. آچو ته کلي خون وڌايون.

* گوبند : موھن، هن سٽ جو انگريزي ۽ ترجمو ته ڪر، ”مون منو آنُب کادو.“
موھن : واهم دوست! آنُب کادو تو ۽ ترجمو ڪريان مان!

* ماستر : (شاگردن کي) جنهن جا به اکر خراب هجن، سو اکر پچائڻ لاءِ بي ڪاپي ڪطي اچي.
هڪ شاگرد : سائين! مان گهر وڃي باهم تي پچائينداس.

* سانول : سريچند، دوست! مان امتحان ۾ هڪ حساب غلط ڪري آيو آهيان.
سريچند : ٻيا سڀ ته ٺيڪ ڪري آئين نه؟
سانول : ٻيا ته مون ڪيا ئي ڪونه.

* مالک (نوڪر کي) : توکي هر مهني ٥٠٠٠ روپيا پڻهار ڏينداس. چهن مهنجي ڪانپوءِ ٧٠٠٠ روپيا ڏينداس.
نوڪر : ٺيڪ آهي پوءِ مان چهن مهنجي ڪانپوءِ اينداس.

* ڏندن جي هڪ داڪتر هڪ مريلض کي به نوان ڏند ناهيءِ ڏنا ۽ مريلض کان قيمت طور به سوءِ روپيه گهريا. مريلض داڪتر کي ۱۰۰ روپيه وارا به نقلوي نوت ڏنا. داڪتر چيس، ”ڀائي، هي ٻئي نوت تم نقلوي آهن.“ مريلض ورائيس، ”سائين، توهان ڏند به تم نقلوي وڌا آهن نه؟“

* به ماڻهو ٻيزڙي ۽ سئر ڪري رهيا هئا.
هڪ مسافر : ڏس، ٻيزڙي ۽ ٿنگه ٿي پيو آهي ۽ پاڻي اندر آچي رهيو آهي.
پيو مسافر : چنتا جي ڪا ڳالهه ڪانهيءِ. هڪ پيو به سوراخ ڪري چڏ. پاڻي هڪ مان اندر ايندو ۽ پئي مان باهه هلي ويندو!

• ڏسو، پڙهو ۽ ڪلو.

وڏا وڏا هت!

بِلِي، تنهنجي هڪ هٿ ۾ ٿي
صوف ۽ چار نارنگيون آهن ۽ پئي
هٿ ۾ ٿي نارنگيون ۽ چار صوف
آهن، پڏا ۽ تو وٽ چا آهي؟

ٿيندو وري چا! پتر آلو ٿي ويندو.

جيڪڏهن تون ڳاڙهو پتر نيري
سمند ۾ ٿي ڪندي ته چا ٿيندو؟

إِهُو ته ڏايو سؤلو آهي. هُو رات
جو سمندو.

بِلِي پڏا، ڪو ماڻهو آن ڏينهن
بنا نند ڪيئن رهي سَهندو؟

وندر جو وقت

۱. ھينين مان اڻنھڪندڙ لفظ چوندي چؤڪندن ۾ لکو :

(۱)	پوءِگو	آج تڪ	ڪارٽون نيتورڪ	نڪ	
(۲)	اوڳي	ٿاڻر	اجيه	جيڙري	
(۳)	شوا	هاڻي	بالوِير	چوٽاپيم	
(۴)	ڪلڻ	روئڻ	ڏيڻ	مشڪڻ	
(۵)	دسڪوري	هستري	جيٽشنل جاگرافڪ	سوٽي	

آچو تمِ ڪلوون

۲. توهانکي وڻندڙ ڪوبه هڪ چرچو لکوءِ سڀني کي بدایو.

٤. کَكْرُ

سدادیات لیکراج کشنچنند 'عزیز' (۱۸۹۷-۱۹۷۱ع) جا سندی شاعری جا کیترائی مجتمعا سند هند چپیا ۽ مقبول ٿیا. هن صاحب جی غزل تی خاص دسترسی هئی. 'صراغي' غزل ۽ رباعین جی ڪتاب تی مرکزی ساہتیه اکادمی ۽ کیس سنہ ۱۹۶۶ع ۾ انعام ڏنو. هن بیت ۾ شاعر کَکر بابت شاعرائي انداز ۾ سُنی چاڻ ڏني آهي.

• پُدُو ۽ ڳایو.

سَهارو کَكْرُ آهي سَنسارِ جو،
مِليبو ڏاڻُ عالَمَ کي ڏاٿارِ جو
ڪرم آهي دُنيا تي ڪرتارِ جو،
علَاج آهي تَنگيَّهِ جي آزارِ جو.
وَسي وَسَ کندو مُلُكُ آبادِ جلدُ،
غريبنِ أميرن جي دلِ شادِ جلدُ.

يَكِي ڪنهن گھڙيَءِ أُپ سَچو ٿو چڏي،
تمَ ڪنهن وقت پاڻي هي وِتْرِيو وَهي،
ڪڏهن جوش کان سخت پَلِيو پوي،
قرارِ آهي هن کي نه هَكَ حال تي.

ڪڏهن روپُ ڪارو ڪوريلُ ڪڏهن،
نه ڏاري ٿو پوشاكِ ڪڙي ڪڏهن.

وسائي ڪڏهن مينهن، ڪڏهن بوند ٿو،
سندس دِنگِ آهي، نرالو ٿيو،
ڪڏهن جوش سان ٿو وسائي ڳڙو،
چڏي ٿو ٿڏو ڏوئي پوءِ مُلُكِ جو.

گُزِي پَروسي ڪين ڪنهن دم عَزيز،
ڪَکر جا نوان پُور هردم عَزيز.

نوان لفظ:

ڏاڻُ - سوکڙي	کَكْرُ - ڪارسرو	ٿڏو - جاء
پُور - ويچار	عالَمَ - دنيا	وِتْرِيو - پَكِرِچُنُ
قرار - آرام	شادِ - خوش	گُزِي - گَجُنُ

أَيْيَاش

سوال ۱ : هینین سوالن جا جواب لکو :

۱) کَكَرْ سناسار جو سهارو ڪيئن آهي ؟

۲) کَكَرْ وسي چا ڪندو آهي ؟

۳) آسمان ۾ کَكَرْ ڪھڙا روب ڏاري ٿو ؟

۴) کَكَرْ جو ڏنگ نِرالو چو چيو ويyo آهي ؟

سوال ۲ : 'الف'ء 'ب'ء مان ستون چوندي جوza ملابيو :-

'ب'

۱) ڪوريل ڪڏهن

۲) ٿو وسائي ڳڙو

۳) دُنيا تي ڪرتار جو

'الف'

۱) ڪرم آهي

۲) ڪڏهن روپ ڪارو

۳) ڪڏهن جوش سان

هدایت : ماستر لئه تال سان هيء بیت بارن کي پڏائيندو ۽ چوائيندو.

مشغولي : ماستر شاگردن کي چوندو ته گهر مان "ڪر" وشهي تي ڏهه ستون لکي آچن.

پورڪ أَيْيَاش

چوڪنڊن ۾ ڏنل لفظن لاءِ هينين مان مناسب لفظ ڳولهيو ۽ اهي چوڪنڊي ۾ لکو.

ودي نيري چادر، ستن رنگن جي ٺهيل، پهاڙن جي اوچائيءَ تان ڪرنڌڙ، سمند مان پئدا ٿئي
ٿي ۽ زمين تي وسي ٿي، زمين مان نكري ٿو ڪتي گرم ڪتي ٿدو، آڪاشي جسم جيڪي سچ
جي چوڏاري ڦرن ٿا، ٿم ٿم ڪري چمڪن ٿا.

چشمو

آسمان

اندلن

تارا

گره

ندي

آبشار

وِنْدُرِ جَوْقُتْ

هیث هرھەك لفظ لاءٌ چار مىتبدل لفظ دىنل آهن.

دىنل مثالاً موجب صحىح جواب متقان گول پاييو.

مثال :- گھازۇ لوھەم، ڪاڭ، چەمۈزۈ، عضوو

زيور عضوو ڪتاب ٻڪي : ۱) آس :

ڪاچ ڪاڭ ٻېھ شەھر : ۲) ڪنگۇ :

مېيوو عَدْدُ عضوو ڪېپۈزۈ نارنگى : ۳)

جانور ڪېپۈزۈ ڪاڭ ڪاغىذ ٽۈطي : ۴)

عضوو ڪاچ چەمۈزۈ ڪاڭ سېرو : ۵)

جانور عَدْدُ مېيوو ڪاچ ٽۈرۈز : ۶)

لوھەم جانور ماڻھو ڪاڭ آنبۇھۇ : ۷)

مېيوو صبىخ ڪاڭ عضوو ٽاڭلۇ : ۸)

جانور ڪاچ باغيچىو سُت ڪنگارۇ : ۹)

لوھەم بىمارى ڪاچ ڪېپۈزۈ ٽەجات :

٥. مَحِنَّتْ جو قَدْرْ

• ٻڏو، پڙ هو سمجھو ئ عمل ڪريو.

پُٹ پَريشان ٿي ماڻ وَت وڃي روئِي لڳو. سَموري
ڳالهه بُڏڻ كان پوءِ، موهه جي وَس ٿي ماڻ كيس
پنجاهم روپيه ڏنا. شام جو پيءُ وَت اچي اهي سَندس
هَث تي ركياين. هَردا سمل آندازو لڳائي سَمجھي
ويو ئ پُٹ کي چيائين، "ا هي پئسا وَجي گهر واري
کوهه ۾ قِتا ڪري آڻ." پُٹ پيءُ جي آگيا جو پالن
کيو.

پئين ڏينهن دُڪاندار زال کي ڪنهن بهاني
پيکي موکلي چڏيو ئ پُٹ کي وَري گجهه ڪمائي
اچط لاءِ چيو. هن گهڻو سوچط کانپوءِ گهر آيل ڀيئ وَت
وجي نيزاري ڪئي. پيٽس پياري ڀاءِ تي قياس ڪري
كيس ويهم روپيه ڏنا، اهي هن شام جو وڃي پيءُ کي
ڏنا.

هَك شهر ۾ هَردا سمل نالي شَخْمُس رَهندو هو. هو
هَك دُڪاندار هو. كيس به بار هئ، ڌي ئ پُٹ. ڌي ئ تم
پَرِئائي چڏي هئائين، پر پُٹ لاءِ كيس هميشه چنتا
رهندي هئي، چاڪاڻ ته نه هو ڪو ڪم ڪار ڪندو
هو ئ نه ڪنهن ڳالهه ۾ چاهه وندو هو. دُڪان ۾ به
سَندس دلچسپي نه هئي. آهڙو نِڪمو پُٹ مون کان
پوءِ گهر ڪيئن سَنپاليندو؟ إهائي چنتا هَردا سمل کي
ستائيندي رهندي هئي.

هَك ڏينهن هَردا سمل پُٹ کي پاسي ۾ وَهاري چيو.
"پُٹ، هاڻ تون ابهم بار نه رهيو آهين، جوان ٿيو
آهين. گجهه سوچ. اَگر شام تائين گجهه به ڪمائي
نه آظيندين تم نه تو کي روئي ملندي ئ نه تون هن گهر
۾ راهي سَگهندين.

ھردا سمل مشکيو. پُت کي ويجهو وھاريندي کيس چيو، "اھويي تم توکي محسوس ڪراي ھو. پنجاھ روبیه ۽ ويھ روبیه تون بي ڏڙ ڪوھه ۾ اچائي آئين. اچ صرف پنجن روپين تي توکي تکليف ٿيٺ لڳي. اھو انکري جو تو پاڻ پورھيو ڪري، پئسا ڪمایا آهن. توکي پنهنجي مَحنٽ جي ڪمائی ۽ جو قدر محسوس ٿي رهيو آهي."

ھردا سمل کي هاڻي وشواں ٿيو تم سندس پُت صحیح راهه تي هلڻ شروع ڪيو آهي. ڪجهه وقت کان پوءِ پُت کي دکان جون چابيون ڏيئي چيائين، "هاڻي مان ڪراڙو ٿيٺ لڳو آهييان، سُ ڪم سنپالي نتو سگھان، ان ڪري آنجام ڪر ته اچ کان دکان جي جوابداري تون پاڻ تي هموار ڪندين. اُدم ۽ اورچائي ۽ سان ڪم ڪندين تم ڪاميابي پاڻ اچي تنهنجا چرڻ چمندي. منهنجي آسيس ۽ رهنمائي سدائين تو ساڻ رهندい."

ھردا سمل اچ به کيس اھي روپيا وجی کوھه ۾ ٿو ڪري اچ لاءِ چيو. پُتس پيءُ جو چيو مجييو. پيءُ ڳالھ سمجھي وييو ۽ ذيءُ کي ساهرى موڪلي ڇڏيائين.

ٿئين ڏينهن جڏهن پيءُ پُت کي ڪجهه ڪمائی اچ لاءِ چيو تم هُونجھي پيو. بيو ڪو چارو نه ڏسي لچار هو بازار هليو ويو. ڪم ڳولهڻ لڳو. هُن پُت ڪندي اُن ڏينهن مزوري ۾ کيس فقط پنج روپيا مليا جي شام جو گھر پھچي، اچي پيءُ ڪي ڏنائين. جڏهن ھردا سمل اھي کوھه ۾ ٿتي ڪري اچ لاءِ چيا، تڏهن هو خار ڪائڻ لڳو. تيسني ۾ اچي پيءُ ڪي چيائين، "اچ تم مان سُچ پُچ ڦھنچي چيله چبي ٿي پيئي آيو آهييان. مَحنٽ مزوري ڪري پئسا ڪمائی آيو آهييان. سبب هليو ئي نٿو ٿئي ۽ اوھين چئو تا تم پئسا کوھه ۾ اچائي اچ!"

نوان لفظ :

خار ڪائڻ - گُصو اچ
ڪراڙو - پوڙهو، پڻو
اورچائي - مَحنٽ سان

پورھيو - مَحنٽ
رهنمائي - رَهبرِي
نيزاري ڪرڻ - مِنْتَڪرِي

پرڪائڻ - شادي ڪراي
ڪاميابي - سَقْلَتَا
ھموار ڪرڻ - جَوَابْدَارِي ڪلُّ
تيسني ۾ اچ - ڪاوڙ ۾ اچ

آپياس

سوال ۱ : هيئين سوالن جا جواب لکو ::

- ۱) ھردا سمل کي پُت جي چنتا چو ٿيٺ لڳي؟
- ۲) ماڻ پُت کي گھٹا روپيا ڏنا؟
- ۳) ھردا سمل پُت کي ويھن روپين جو چا ڪرڻ لاءِ چيو؟
- ۴) پُت چو خار ڪائڻ لڳو؟
- ۵) آخر ۾ ھردا سمل کي ڪھڙو وشواں ٿيو؟

سوال ۲ : خال پريو ::

- ۱) هاڻ تون بار نه رهيو آھين.
- ۲) پُت پريشان ٿي وٽ وجی روئن لڳو.
- ۳) پيڻس پياري ڀاءِ تي قياس ڪري کيس ڏنا.
- ۴) اچ تم مان سُچ پُچ ڪري پئسا ڪمائی آيو آهييان.

سوال ۳ : هینیان جُملا ڪنهن، ڪنهن کي چيا آهن؟

۱) ”اھي پئسا وڃي گھر واري کوهه ۾ ڦتو ڪري آڻ.

۲) ”مُنهنجي چيله چبی ٿي پيئي آهي.“

۳) ”مُنهنجي آسيس ۽ رَهنمائي سدائين تو ساڻ رهندي.“

سوال ۴ : (الف) هيئين لفظن جون صفتون لکو :-

محنت قدر موڭھ مزوري چاھم

(ب) خِد لکو :-

ڪاميابي جُوان آسيس سَقْل نِڪمو

هدايت : ماستر شاگردن کي محنت جي اهميٽ سمجھائيندو.

مشغولي : ماستر شاگردن کي پنهنجي روز جي ڪمن بابت چارت ناهٽ لاء چوندو.

پور ڪ آپياس

۱. ڏفل پيشي موجب اُن جي ڪم بابت جملا پورا ڪريو.

	مان ٿپالي آهيان.		۱)
	مان ليڪ آهيان.		۲)
	مان بس ڪنديڪٽر آهيان.		۳)
	مان پائلت آهيان.		۴)
	مان موچي آهيان.		۵)
	مان ماسترياڻي آهيان.		۶)
	مان نرس آهيان.		۷)

۲. سبق مان لفظ گولهي چوکندي ۾ لفظ لکو :

.....
	ا	س	م	ل	ه	ر			۱)
	ن		ج	ام		أ			۲)
	ح		س	وس		ر			۳)
	ن		م	ائي		ر	ه		۴)
	س		ل	يف		ت			۵)

۳. سبق پڙهي ڏنهه ! سمر گولهي لکو.

۹	۷	۵	۳	۱
۱۰	۸	۶	۴	۲

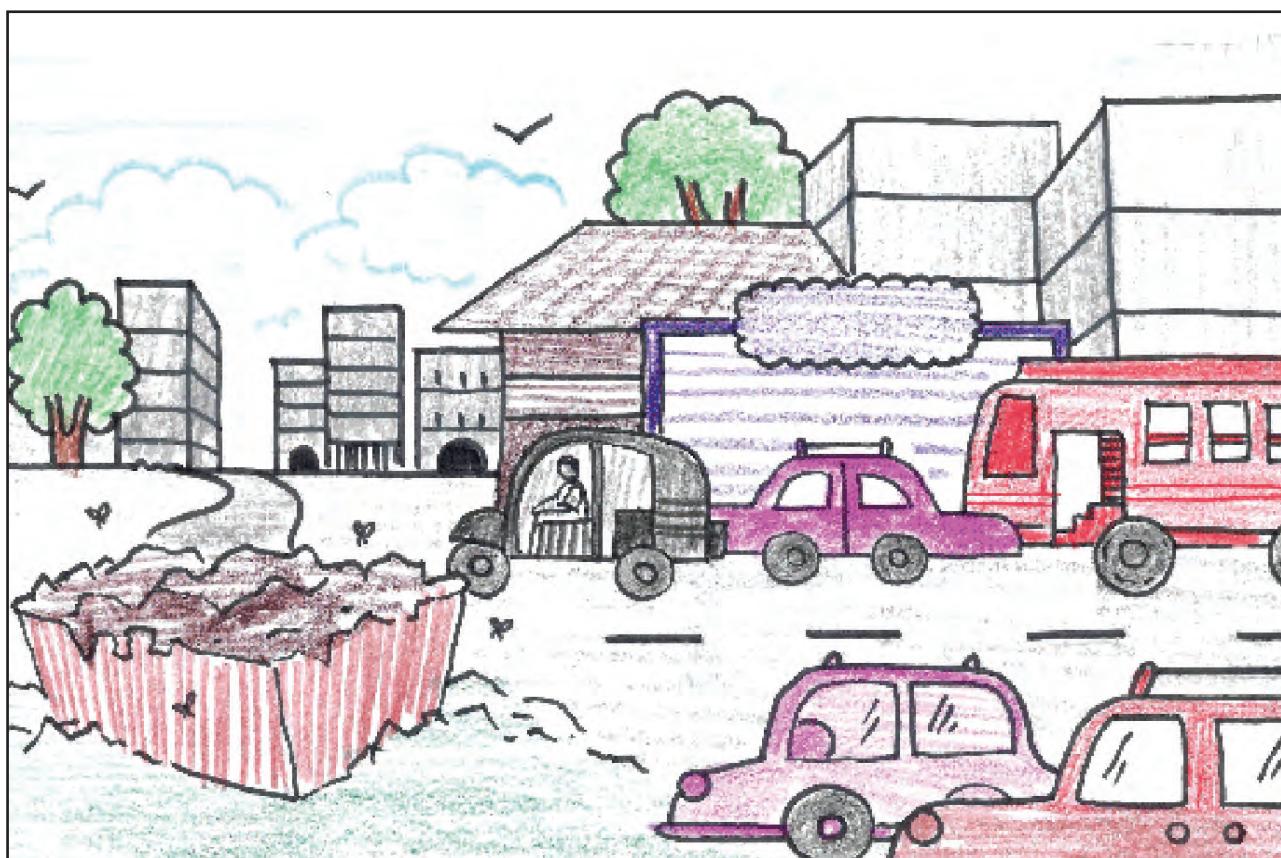
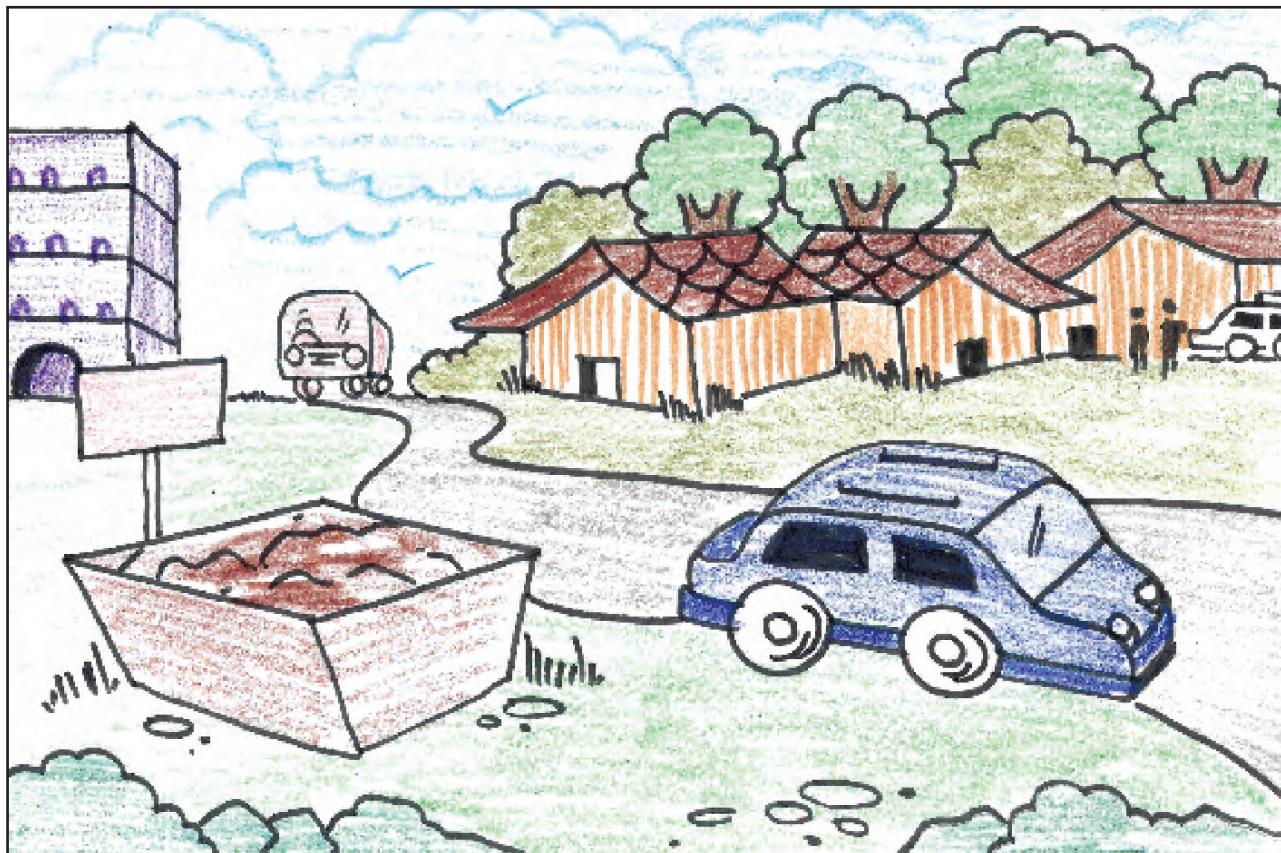
۴. هيٺ ڏنهه خالي جڳهيون پرييو :

جنس راجا	جنس مذڪر	د
جنس موٺ	عورت	چوڪري	گانه	مور	شينهن	گھوڙي ڏاديءِ	دڦهو	سيماڻو

۵. هيٺيان جوڙا مليو :

الف	ب'
۱) گهر آڏيندڙ	الف) ڪولي
۲) چور پڪڙيندڙ	ب) درزي
۳) فرنڀير ناهيندڙ	پ) ڊاڪٽر
۴) پوجهو ڪلندر	پ) رازو
۵) مرڀسِن جو علاج ڪندڙ	پ) سينڪ
۶) مٽيءِ مان برتئ ناهيندڙ	ڪ) واڊو
۷) سرحدن جورڪشك	ڪ) پوليڪ
۸) ڪپڙا سُندڙ	گ) ڪنڀر

هینیان چتر ڏسو. جا چيو ۽ بنھي هر فرق بُڌايو.

وندر جو وقت

هیت ڏنل هر هڪ جُملی جي هڪ پاڳي ۽ غلطی ٿيل آهي. اُهو غلطی ۽ اروپا گو ڳولهي اُن هيٺيان ليڪ پايوءِ اهي صحیح ڪري وري جملو لکو.

١.	١) سچ جي / تيز روشنيءَ جي ڪري / بيماري جو جيوڙو / ناس ٿي وڃين ٿا.
٢.	٢) جيئڻ لاءَ / کادو / ضروري / آهن.
٣.	٣) مان پاڻ / خود / ناسڪ وئيس.
٤.	٤) رميشه سريش ۽ مان / ممبئيءَ / گھمڻ / وئيس.
٥.	٥) لذيد ڪيڪ / ڏسي / منهنجي دل ۽ / لوڀ / جاڳايو.
٦.	٦) ڪرناتڪ ۽ / چتور نالي / هڪ رياست / هو.
٧.	٧) اولمپك رانديں / جي شروع ٿيڻ کان آڳه / پيڪيدار مهورت / اُتسورکيو ويندو آهي.
٨.	٨) آسان کي ٻن قسمن جو / خرج / ڪرڻا پون ٿا.
٩.	٩) اخبار مان / هرروز / ساري سنسار / جي / سماچار ملي ٿو.
١٠.	١٠) ڳاءَ / تم / منهنجو ڪم آهي.

وياڪڻ

ظرف

اُهو لفظ جيڪو فعل، صفت یا بئي ظرف سان لاڳاپو رکي ٿو جنهن مان وقت، جاء، ريت، قدر، آنداز، طرف، ناڪار، قبوليت وغيره جي معني نڪري ٿي اُن کي ظرف چئبو آهي.

جئن تم : هاڻي، متى، آهستي، اوپير، ن، ها، وغيرها.

مثال طور : (١) گھوڙو آهستي دُکيو. (٢) آنڊ تمام مِنو آهي.

(٣) مان هميشه ماڻ پيءَ جو چيو ماجيندو آهيان.

* هيٺيان جملن مان ظرف ڳولهي لهو :

- ١) مون ڪله هڪڙو نانگ ڏنو.
- ٢) هو آهستي آهستي پڙهي ٿو.
- ٣) باهم تيز بري ٿي.
- ٤) ٿورو ترسو، آنيل جلد موئندو.
- ٥) هو چڻو ڳائي ٿو.

૨. નૈન યોગના

સદાહિત આસ્વદુમલ હરોમલ મોહનાટી (૧૯૪૦ કાન ૨૦૧૪) હે આદ્રશ એડિપક, સમાજ શિયોક આ કાબલ આયોજક ત્થી રહ્યો આહી. સંદ્રિ બોલી, સાહિત્ય આ તુલિય સંદુસ સાહે સાન સાન્ડિયિલ રહ્યીનું. સ્ક્યાન જા 'સ્નેનાટ' આ 'ડ્રેમાગ્યુ ઓર્જિન' ચ્યાપિલ કન્ટાબ આત્સ. હેન સ્પ્રે હેડ એડિપક આ વ્ડિયાર્ટિન જી ગ્ફન્ટગ્ઓ ડ્રાઇવી સ્ફાઈયે જી આહ્મેચ સ્મેજ્ઝહેચી વીની આહી.

(કલાસ તમામ સ્નેની નમોની સ્જાયિલ આહી. ગંદ કાચરી જો નાલુ નશાન ને આહી. પ્રીનીન તી સુન્ડર ચાર્ટ તન્ગીલ આહેન. ગંદનું લેખણ તી બાર ડિકી કલાસ હે આચન તા. માસ્ટર કલાસ હે ગ્રેડાની ત્થી ત્થી. સ્પેચ બાર આંથી બિધન તા.)

માસ્ટર : વ્હો વ્હો. અજ કલાસ જી એટર્ટ્રી સ્જાવોટ ડસ્યી માન ગડ ગડ ત્યાં આહ્યાન. કુંજે ડિનનું કાન માન એનીન મહ્સુસ ક્યાં આહી, તોહાન પાંચ હેડ ડિજિ કાને કાનીનું યોગના નાહેણ હેડ રૂઢાં આહ્યો. રસીસ હેડ ત્વાનાહી તોહાન કી વીપ્ચાર કંદી ડનો આહી. રાજિશ, તુન ઇન વિશે તી રોષની વજ્ઞમ.

રાજિશ : હા સાઈન! તોહાન જી જાજ બાલ્કુલ સચિષ્ય આહી. આસાન કલાસ માન ચુંબ બાર ક્થી હેક બાલ સ્મિટી દ્રિજો ચીહુન નાહી આહી.

માસ્ટર : વાહ! તમામ નિક ઇરાદો આહી. ઇન સ્મિટી એ જા ઉદ્દેદિદાર કિર આહેન?

રાજિશ : સાઈન, રોવિના પ્રેરિયિદન્ન આહી, હ્રિષ સિક્રિટરી આહી, માન વાઈસ પ્રેરિયિદન્ન આહ્યાન આ પંદરહેન બીયા મિમ્બર આહેન.

ماستر : سَيْنِي عُهْدِيد ارْن ۽ مِيمِبرِن کی مُنْهنجیوں وَاڌايوں هَجَن. روینا، تون بُذَاء. تون تم هَن سَمْتِي ۽ جِي پَرِيزِيدِنٽ آهِين. چا هن سَجِي ڪِلاس جِي سُندر سَجاوَنَ جو شَرْف توہان جِي هَن سَمْتِي ۽ کِي ڏِجي.

روینا : هَا سَائِين، آسان جِي هَن سَمْتِي ۽، جو پَھرِیوں مقصد آهي هَن سَجِي شَهْر کِي گَنَد ڪِچِري کان نِجَات ڏِيارَط. اُن جِي شَروعَاتِ آسان، پنهنجی ڪِلاس کان ڪَئِي آهي. گَانِدي جِينِتي وارو هَفتُو صَفَائي هَفْنُو ڪِري ملهايُو آهي. انکري آسان سَيْنِي گَدِجي فيصلو ڪِيو تم ڪِلاس ۾ صَفَائي ڪِري، ان کارِيه جو شُپ آرنِپ ڪِجي.

ماستر : شاباس، توہان سَيْنِي کِي. هَاطِي موْنکِي بُذَايو، اَجِتِي توہان جِي ڪِھَرِي رِثَا آهي؟

هرِيش : آسان سوچِيو آهي تم جِيئِن ڪِلاس جِي صَفَائي ڪِيل آهي تِيئِن سَجِي اِسکول جِي صَفَائي پِتِئِي. هَر ڪِلاس جِي عِيوضِي ۽ سَان مَلي اُنھِن کِي اِن بَابتِ رَايا ڏِنا وِيا آهن. اَچ کان پُوءِ هَرِهُك شَاءِرُد ڪِچِرو فقط ڪِچِري جِي دَبِي ۾ قِتو ڪِندو تم پُوءِ اِسکول سَجِو صَاف رَهندو ۽ اِن رِيت اَسِين چاهِيون ٿا تم شَهْر به صَاف رِهي.

ماستر : موْنکِي توہان تِي ناز آهي سَچِي پِتِئِي صَفَائي وارو ماْحُول صَحَّت بَخْش ٿِيندو آهي. صَفَائي وارِي ماْحُول ۾ ماْظِهو صَخْتِمند رَهِي ٿو، سُنو سوچِي سَگِي ٿو. شَاريِرِ ڪِتوُزِي مانِسِك وَکَاس ٿَئِي ٿو.

هرِيش : سَائِين! آسان گَدِجي ڪِري پوستِر پِتِئِي ٺاهِيا آهن جِن ۾ ڪِيتِرائِي سَنِديش ۽ نَعِرا لِکِيل آهن. **ماستر :** ڪِچِھِ سَنِديشِ موْنکِي بِه بُذَايو.

هرِيش : سَائِين، جِيكو توہان آسان کِي سِيكارِيو آهي، اُن گِيان سَبَبِ ئِي آسان پوستِر ٺاهِڻ ڪِامياب ٿِيا آهِيون. گَنَد ڪِچِري سَبَب بِيمارِيون ٿِين ٿِيون، مَڪِير، مَڪِين جو آزارِ ٿَئِي ٿو. سُکو ڪِچِرو ۽ آلو ڪِچِرو آلِي ڪِري ڪِچِري جِي پِيٽِي ۽ وَجهُو. عَامِ جَهَهِين تِي ڪِچِرو نِه قِتو ڪِرِيو. سَائِين! اَهِزِي نِموني جا پوستِر، آسان تِيار ڪِيا آهن.

ماستر : اَچ مان پاٹکِي يَا ڳوَان سَمجھاَن ٿو. جِيكو ڪِجَهه توہان کِي سِيكارِيو وَيِو آهي، اُن کِي بَرابِر روزانِي زندگِي ۽ عملِي جامِو پَھرائِي رَهِيا آهِيو. روینا، اِه سَنِديش سَجِي شَهْر تَائِين ڪِيئِن پَھْچِندو؟ **روینا :** سَائِين، آسان اُن جو پِتِئِي بَندوبَسْت ڪِيو آهي سَجِي اِسکول مان ڪُل مَلَائِي پِندرِهن ٿولِيون تِيار ڪِيون ويون آهن. جِيكِي اِيندڙ ھفتِي سَجِي شَهْر ۾ جَدا جَدا هَنَدان تِي وِيجِي اِن صَفَائي ھَلپِچِل جِي چاٹ ڏِيندِيون.

ماستر : موْنکِي توہان جِي ڳالِه وَطِي توہان کِي اُن منَصَدَ لاءِ شُپِ اِچاَئُون.

نوان لفظ:

عملِي جامِو پَھرائِي - عمل ۾ آٹِي - گَدِ گَدِ قِيُطِ - تمام خوش قِيُطِ نِجَات - چوتِکارو

آپیاسُ

سوال ۱ : هيئين سوالن جا جواب هَك ٻِن سِتْن ۾ لکو :-

- ۱) ماستر گَدِ گَدِ چو ٿِيو؟
- ۲) گَانِدي جِينِتي جو هَفتُو پار ڪِيئِن ملهايُو وارا هَئَا؟
- ۳) گَنَد ڪِچِري سَبُّ ڪِھَرِيُون تَكليفُون ٿِين ٿِيون؟
- ۴) اِسکول مان گَھَڻِيون ٿولِيون ٺاهِيون وَيِيون؟

سوال ۲ : هینین سوالن جا جواب ٿن چئن سنن ۾ لکو :-

۱) ماستر صاحب چا محسوس کيو؟

۲) سمني ۽ عهدیدار ڪير ھئا؟

۳) صفائی ۽ جي ڪھڙي اهمیت آهي؟

سوال ۳ : (الف) هینین جملن مان اسم ذات چونديو :-

۱) ڪلاس جي اينري سجاوٹ ڏسي مان گَدِ گَدِ ٿيو آهيان.

۲) تمام نیڪ ارادو آهي.

۳) اُن جي شروعات آسان پنهنجي ڪلاس سان ڪئي آهي.

۴) توهان کي اُن مقصد لاءِ شُپِ إچائون.

(ب) اسم ذات ٺاهيو :-

نيڪ روزاني سُنو آلو عيوضي

هدايت : آڌياپك شاگردن کي صفائی ۽ جي اهمیت سمجھائيندو.

مشغولي : اسکول ۾ صفائی ۽ کان سواءِ بيا ڪھڙا مسئلا آهن ۽ اهي مسئلا کيئن دُور ڪري سَھجن تا. شاگردد اهي گهر مان لکي ايندا ۽ ڪلاس ۾ اُن تي بحث مباحثو ٿيندو ۽ ٻار اُنهن کي دور ڪرڻ جي یوجنا ٺاهيندا.

پوري آپياس

۱. سبق جي آذار تي برئٰKit مان چوندي مناسب لفظ پرييو :

۱) سڀني عهدیدارن ۽ ميمبرن کي منهنگون هجن.

(واڌايون، شُپِ ڪامنائون، دعائون)

۲) اڳتي توهان جي ڪھڙي آهي؟

(يوجنا، رقا، ترڪيب)

۳) صفائی واري ماڻهو رهي ٿو.

(چست، صحتمند، تازو توانو)

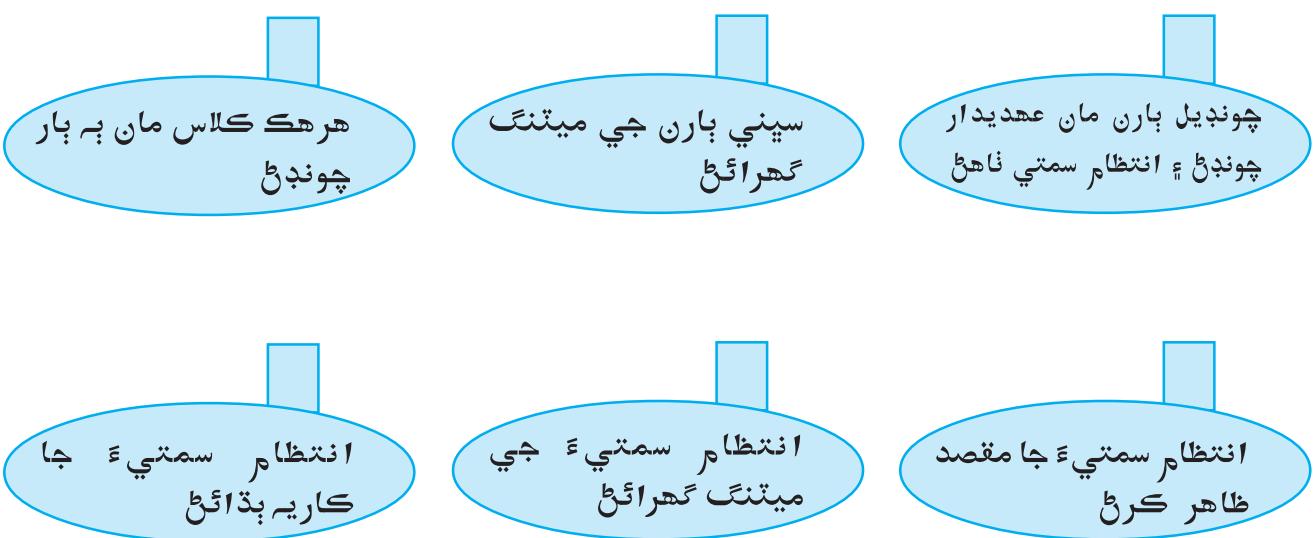
۴) اُن گيان سبب ئي اسان پوستر ٺاهڻ ۾ ٿيا آهيون.

(ڪامياب، هوشيار، اڳرا)

۵) اِهو سجي شهر تائين ڪيئن پهچندو.

(نياپو، سنديش، احوال)

٢. توهان إسکول ۾ بارن جي انتظام سمتی ناهنچ چاهيو ٿا، اُن لاءِ هيٺ ڏنل ڪريائين کي سلسلي
موجب چوئندن ۾ نمبر ڏيو :

٣. ڪاجل کي بئنگلور ۾ قومي راندين ۾ بھرو وٺڻ لاءِ تياري ڪرڻي آهي. هن جي ماڻ هينيون گھربل سامان سندس
لاءِ تيار ڪري رکيو آهي. ڪالمن موجب سامان جي ورهاست ڪريو :

سوپر، پاڻي ۽ جو بوتل، ٿف، ڪاچا، ٽڪيت، مفلر، ڊريسوون، باداميون، چادر، سڃاڻپ پتر، ڪروسين
گوريون، بئگ، رئڪيت، مائتن جي رضامندي جو خط، إسپورنس شو، مئڪ آپ جو سامان، سور جو باڙ، إسکول جي
هيد ماستر جو ليتر، تارچ، سئي ڏاڳو، ڪلف ۽ ڪنجي، روپيا، اي.ٽي.ايم. ڪارڊ (ATM)، سيفتي پن.

پاڻ سان گڏ ڪڻ وارو سامان ٻيو سامان	ڪپڙا	دستاويز	دوائون

سنڌو سماج آيوچن ڪن ٿا درائينگ چتاپيٽي

إشتھار

۱۱ کان ۱۵ سالن جي عمر وارن ٻارن ۽
هينين مان ڪنهن به هڪ وشيه تي.
”منهنجو صاف سترو شهر“
”منهنجو ڦندڙ ڏط“
”برساتي مؤسم“

جلدي
ڪريو

چتاپيٽي جي تاريخ ۱۶ آڪتوبر ۲۰۱۵
چتاپيٽي جو وقت: صبح ۸ کان ۱۱ تائين
چتاپيٽي جو آستان: سارس باع، پُظي

- دلچسپ انعام
- پھرین پنجن کي ”آء پيدا“
- ٻين پنجن کي ”سائيڪل“
- ٿين پنجن کي ”اسکول بئي“

- درائينگ پيپر ڏنو ويندو.
- پسنديءِ مؤجب آئل پيسٽل / واٽر كلر / و اپرائي سَھو ٿا.
- فالودا خل ڪرڻ جي آخري تاريخ: ۱۰ آڪتوبر ۲۰۱۵
- جلدي ڪريو آچ ئي پنهنجو فالودن اي ميل ائدريس ذريعي داخل ڪرايو.

اي ميل ائدريس Sindhu.s.org@gmail.com

مشغولي:

الف. ڏنل إشتھار تي هينين جا جواب چو ڪندن ۾ لکو:

- چتاپيٽي جي تاريخ
- فالوي داخلا لاءِ اي ميل ائدريس
- چتاپيٽي جي آيوچن ڪندڙ سنستا
- پھرین پنجن کي ملنڊڙ انعام
- سائيڪل ملٽ وارن ٻارن جو نمبر
- چتاپيٽي جو آستان

٧. گلاب جو گل

گوورڈن شرما "گھايل" (سنہ ۱۹۳۷) سندي بولي، ساهتیه تعليم، ڪلا ۽ پترڪار جي کيتري ۾ پنجن ڏهاڪن کان سرگرم رهيو آهي. هن جا سندي هنديء ۾ ڪيترائي ڪتاب چپيل آهن. "ميڙي چوندي" تي راشتريه سندي پاشا وڪاس پريشد (NCPSL) پارت سرڪار طرفان سنہ ۲۰۰۴ ۾ انعام مليل اٿس. هن ڪوتا ۾ شاعر گلاب جي گل جو سهڻو چتر چتيو آهي.

• بُڏو، ڳايو ۽ لکو.

پئنرا جنهن جو ڪن گن گان،
گلاب جو گل آهه مهان.

نيرو، پيلو، سفید، لال،
خوشبو هن جي آهه ڪمال.

ڪومل، سندر، نيطن ثار،
ڪندا به هن سان ڪن ٿا پيار.

مندر، در گاه، گرجي ۾،
سونهين مala، گلدستي ۾.

هن مان گلقدن نهندو آهه،
عُطُر به هن مان ملندو آهه.

موٽ ۾ ڪجهه به نه چاهي گلاب،
گلن جورا جا آهه گلاب.

گُلقدن - گلاب جي پتىين مان نهندز مىنى شىء	نيئن نار - وئندز	گُلچان - ساراھ
عطر - خوشبودار پدارت		خوشبو - سېندا

أَپِيَاسْ

سوال ۱ : هيئين سوالن جا جواب لکو :-

۱) گلاب جي گل جو گُلچان كير کن تا؟

۲) گلاب جو گُل كھڙن رنَن هر ڏسبو آهي؟

۳) گلاب جي گلن مان چا چا نهندو آهي؟

سوال ۲ : 'الف' ئ 'ب' مان چوند ڪري ستون ملايو :-

'ب'

۱) به نه چاهي گلاب

۲) نيئن نار

۳) گلدستي هر

۴) گرجي هر

'الف'

۱) ڪومل ، سندر

۲) مندر، درگاهه

۳) موت هر ڪجهه

۴) سونھين ما لا

هدایت : ماستر هيء بیت لئه تال سان بُذائی شاگردن کان چوائیندو.
مشغولي : ماستر شاگردن کي 'گلن جوراجا' وشيه تي گهران ڏھم سٽون لکي اچھ لاء چوندو.

پوريك اپياس

۱. انترنيت وسيلي هيئين چاڻ پوري ڪريو.

۱. جانورن جوراجا ۴. پکين جوراجا

۲. پاچين جوراجا ۵. ميون جوراجا

۳. گلن جوراجا

۲. توهانکي سڀني کان وڌيڪ ڪھڙو گل وئندو آهي، اُن جي باري هر تي جملا لکو.

۳۔ ڏفل تصویرون ۽ اکرن مان گلن جا نالی سوچی لکو:

فالو	مندل فاٽ	تصویرون
	ن ٿ ڳوء	
	م ڪ ڦ	
	ر سُوڙ ج کي	
	لا ب ڳ	
	ڦ س ل دا ي	
	گ مو رو	
	سو جه نتي	
	هر مو گُل	

وندر جو وقت

ڏڻل مثال موجب هئینهن خالي جڳهين ۽ مناسب لفظ لکو :

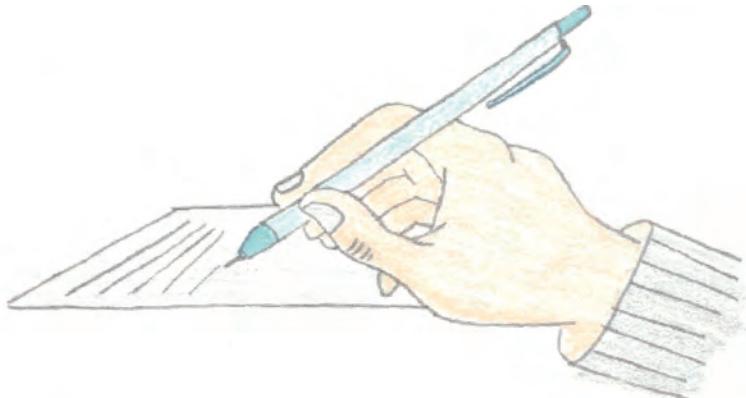
مثال :

٨. درخواست

• پڙههو. سمجھو ۽ لکو.

هيدماستر صاحب،
سوامي سروانند وديالير،
چيمبور، ممبئي
تاریخ: ٢٠١٥.٩.١٥

وشيء : اسکول ليونگ سرتيفكينت ڪيائڻ بابت عرض.
مانيوور هيدماستر صاحب،

عرض ته منهنجي نندي ڀاءُ توهان جي اسکول مان ڏھون درجو پاس ڪيو آهي. قضا سان جڳهه جي لڏپلاڻ سبب سندس اسکول ليونگ سرتيفكينت هيٺ مٿي ٿي ويو آهي. هاڻي آسان کي هن جو پاسپورت نهرائيو آهي. تنهن لاءِ اسکول ليونگ سرتيفكينت هڪ لازمي گهرج آهي.
مان توهان کي وينتي تو ڪريان تم جلد به جلد ليونگ سرتيفكينت جو نقل ڏيڻ جي عنایت ڪندا.
سرتفيكينت بابت تفصيل هيٺ ڏنل آهي.

نالو : سنجيئم گوپالدار رامچندائي
پاس : درجو ڏھون
سال : مارچ ٢٠١٢

نوان لفظ :

قضا - اتفاق - تفصيل - وستار - لازمي - تمام ضروري - عنایت - مهربانی

آپیاس

سوال ۱ : هینین سوالن جا جواب لکو :-

۱) سنجهه جو لیونگ سرتیفکیت کیئن گم ٿيو؟

۲) سنجهه کي چا نھرائڻو هو؟

۳) آجيه چا جي نقل کاپي ۽ لاء عرض ڪيو؟

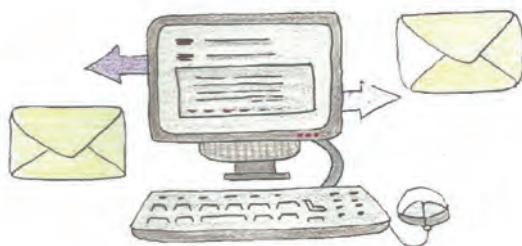
سوال ۲ : جملن ۾ ڪم آڻيو :-

عنایت، لازمي، قضا، وينتي، لڏپلاڻ

هدایت: ماستر شاگردن کي دستوري ۽ غيردستوري خط لکٹ ۾ فرق سمجھائيندو.

مشنولي: ماستر شاگردن کي چوندو تم ميونسپل هيٺ آفيسر کي مڃرن جو آزار دُور ڪرڻ لاء هک درخواست گهر مان لکي آچن.

پورڪ آپیاس

۱) هڪ هندان ٻئي هند نياپو پهچائڻ لاء خط کانسواء بيا به ڪيترا ئي وسيلا آهن. موبائل فون رستي SMS (Short Message Service) هڪ سنو ذريعو آهي. اچ كاله نياپا، تصويرون، آوازي نياپا، درشني نياپا تمام جلد موڪلن جو هڪ خاص وسيلو آهي الڳترانڪ ميل، جنهن کي اسيين E.mail سڏيون تا.

۲) ڪيئن موڪلجي. إها چاڻ پنهنجي اُستاد يا مائتن جي مدد سان حاصل ڪري. هينين سوالن جا جواب ڏيو :-

(۱) موڪلن لاء چا چا ضروري آهي؟

(۲) حاصل ڪندڙ جي ائدریس جو ڪو به هڪ روپ لکو.

(۳) سيوا ڏيندڙ ڪنهن به هڪ ڪمپني جو نالو لکو.

(۴) رستي چا چا موڪلي سَهنجي ٿو؟

(۵) چا هڪ E.mail، هڪ کان وڌيڪ ماڻهن ڏانهن موڪلي سَهنجي ٿي؟

٣. هینهين کي دستوري ئا غير دستوري خطن جي نمونن ھر ورها يو:

دستوري / غير دستوري	وشيه	ڏانهن	نمبر
.....	پڪنڪ جي منظوري لاء	پيءُ	١.
.....	انعام ملئ تي واذايون ڏيڻ	دوست	٢.
.....	موڪل وٺڻ بابت	اسکول هيبدماستر	٣.
.....	شهر ھر بگڙيل ما حول بابت	اخبار سمپادڪ	٤.
.....	پاڙي ھر صفائي بابت	صحت اذكاري	٥.
.....	سوکڙي لاء شڪرادائي بابت	چاچو	٦.

٤. ماستر جي مدد سان ٺيڪ نه هئط سبب اسکول ھر غير حاضر رهڻ بابت هيبدماستر کي خط لکندا.

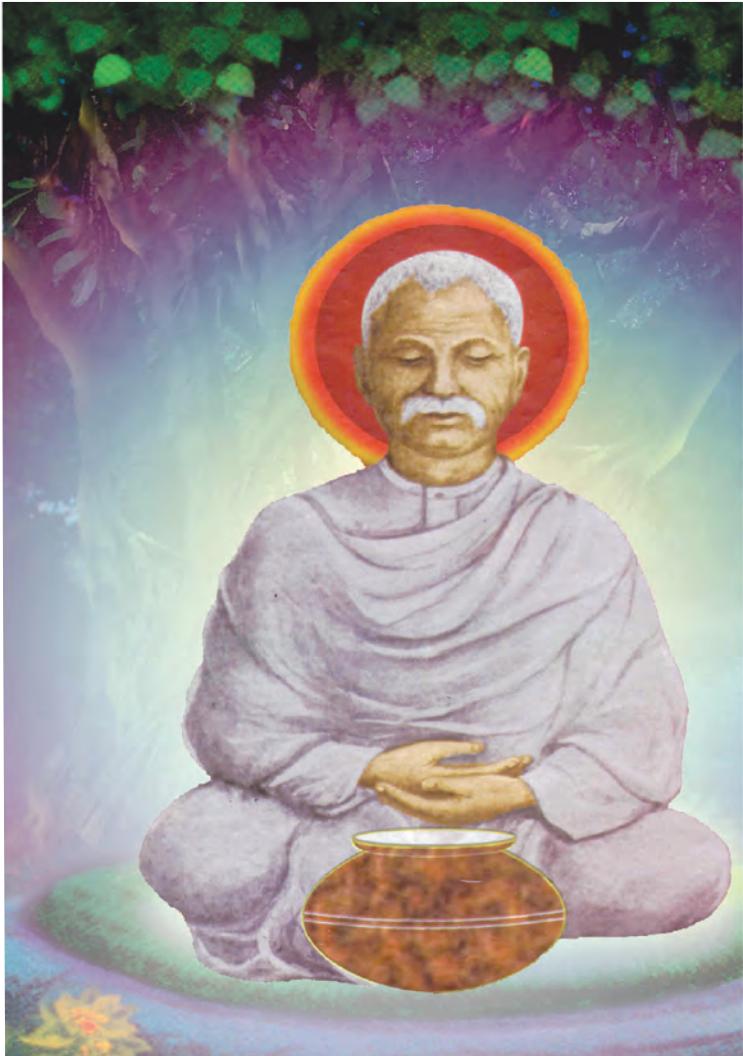
٥. پنهنجي دوست يا ساهيئزيءَ جي جنم ڏينهن جي واذاين جو ڪارڊ تيار ڪريو. (هیٺ هڪ ڪارڊ نموني طور ڏنل آهي).

٩. مانک دیھ

سندی شاعری جي شروعاتی دئور جي شاعرن جي تِمورتی شاھ، سچل ۽ سامي، مشهور آهي. یائی چئنراء بچو مل نند 'سامي' نالي سان چاتو وڃي ٿو. شكارپور سند ۾ سن ١٧٤٣ ع ۽ جائو ۽ سن ١٨٥٠ ع ۽ ديلوك پداريو. سندس رچيل "سامي ۽ جا سلوڪ" پرسد آهي. هن بيت ۽ مانک دیھ جو مهتو سمجھايو ويyo آهي.

• بُڏو. ڳايو ۽ سمجھو.

(١) ڪنهن ورلي کي آهي، قدر مانک دیھ جو،
ڏنو جنهن گرگيات سان، مُنهن مڙهي ۽ پائي،
ممتا مِتائي، سکي ٿيو، 'سامي' چئي.

(٢) ورلي ڪنهن قدر، چاتو مانک دیھ جو،
آچي مليو اوچتو، جنهن کي غئبي گر،
تنهن مِتايis مَن جي، "سامي" سُپ هُركر،
هر ڏسي حاضر، چينتي ۽ ڪنچر ۽.

(٣) هيرو جنم نه هار، مورکه مَن جي ڀاءِ تون،
 ملي ساد سنگت سان، اوديا ڀِرم نوار،
 پنهنجو پاڻ سنيار، ته سکي ٿئين "سامي" چئي.

نوان لفظ:

گر - گرو	چينتي - ڪئلي	قدر - اهميت
ڀرم - شنكا	هِر - ڀڳوان	ممنا - موہ
نوارڻ - هنائڻ	ڪنچر - هاتپي	متائي - دور ڪري
ورلي - درلي	أوديا - آگيان	غئبي - لکل

أَپیاس

سوال ۱ : هینئين سوالن جا جواب لکو :-

- ۱) جيون ۾ سُکي ڪير ٿئي ٿو؟
- ۲) مانک ديهه جو قدر چاڻندڙ چا ٿو مڪسوس ڪري؟
- ۳) ڪنهن سان ملڪ ڪري أڳيان، شنڪا دُر ٿئي ٿي؟

سوال ۲ : هيٺ ڏنل سِتون پوريون ڪريو :-

- ۱) ڪنهن ورلي کي ديهه جو.
- ۲) آچي مليو غئبي گُر.
- ۳) پنهنجو پاڻ 'سامي' چئي.

سوال ۳ : 'الف' ۽ 'ب' ۾ ڏنل سِتن جا جوڙا ١ ملايو :-

'الف'	'ب'
۱) اوديا پرم، نوار.	۱) ممتا مِتائي
۲) سُکي ٿيو 'سامي' چئي.	۲) هر ڏسي حاضر
۳) چينتي ۽ ڪنچر ڦ.	۳) مِلي ساڌ سنگت سان

هدایت : ماستر هيء بيت شاعرائي ڏنگ سان پيش ڪري، شاگردن کان چوائيندو.

مشغولي : ماستر شاگردن کي 'سامي' صاحب جهڙن شروعاتي دُور جي شاعرن جا نالا لکي آچڻ لاء چوندو.

پوري ڪ اپیاس

۱. سندوي ساهتيه جا هينيان مشهور شاعر آهن؟ انھن بابت ٿوري چاڻ حاصل ڪريو.

شاهم عبداللطيف

شري رام پنجواڻي

سچل سرمست

شري ڪشنچنڊ بيوس

۲. سندين جو اشت ديوتا جھولي لعل سائين آهي. جھولي لعل سائين جا پنجڙا يا ڪو ڀجن لکو.

١. بیتاج بادشاہ

(سرگواسي تييرت سڀاڻي ١٩٠٦ع) هڪ پختو پترڪار سهڻو ساهنڀڪار ۽ سُنو ترجمان هو. آزاديَ جي هلچل ۾ جيل ياترا به ڪيائين. دل ڪر درخت جي دستور، 'صحيح زندگي' ۽ ايشور آهي'. سندس قابل تعریف ڪتاب آهن.

هن پاڻ ۾ راشتر پنا مهاقاما گانديَ جي گڻ جو ذكر ڪيل آهي.

• بُڏو. پڙهو لکو ۽ بُڏايو.

زمين تي لکڻ ۽ زمين تي ملاقيں سان ڳالهيوں ٻولهيوں بحث مباحثتا ڪرڻ.

راجائون قاعden قانونن کان متين هوندا آهن. ملڪ جا قانونن انھن سان لاڳو ڪونه ٿيندا آهن. هن راجا ڪي قاعدا قانون ڪونه گھڙيا. باقي ڪي نيم، آديش ۽ آدرش ٺاهيا. انھن تي أول پاڻ هلندو هو. پين تي ڪابه زور زبردستي ڪونه ڪندو هو. ميناج ۽ پريم سان اهي پنهنجي ديشواسيں اڳيان رکندو هو.

پين کي سادو رهڻ لاء چوڻ کان آجه پاڻ سادگي اختيار ڪيائين. سرير تي رُڳو هڪ سادو سُudo کادي ۽ جو ٿکرو پھريندو هو. ڇا جون پتلونون، ڇا جون خميصون، ڇا جا ڪوت، ڇا جا سُوت.

هڪڙو هو راجا. هو ڏاڍو پيارو ۽ نهايت ئي منڙو هو. بيـن راجائـن وـانـگـرـ هـتـيـارـنـ، فـوجـنـ، قـاعـدـنـ قـانـوـنـ جـي طـاقـتـ سـانـ رـاجـ ڪـونـهـ ڪـنـدـوـ هوـ. سـندـسـ هـتـيـارـ پـنـوـهـارـ ھـئـاـ، پـرـيمـ، هـمـدـرـدـيـ ۽ـ دـكـيـنـ لـاءـ دـلـ ۾ـ درـدـ. هوـ پـنـهـنجـيـ شـيوـاـ ڀـاوـ سـانـ مـاـڻـهـنـ جـيـ دـلـيـنـ تـيـ رـاجـ ڪـنـدـوـ هوـ. هوـ ڪـوـ تـاجـ یـاـ چـڻـتـ ڪـونـهـ پـھـرـيـنـدـوـ هوـ. تـخـتـ تـيـ ڪـونـهـ وـهـنـدـوـ هوـ نـهـ ڪـنـھـنـ مـحـلـاتـ ۽ـ گـھـارـيـنـدـوـ هوـ. رـاجـائـيـ وـيـسـ وـسـتـرـ بـ ڪـونـهـ پـاـئـيـنـدـوـ هوـ. هـنـ جـوـ تـاجـ هوـ سـندـسـ سـادـگـيـ، رـهـڻـ جـوـ مـڪـانـ بـهـ هوـ مـتـيـ ۽ـ جـيـ هـڪـ جـهـوـپـڙـيـ، سـادـيـ سـوـدـيـ ڪـتـيـاـ، زـمـينـ تـيـ سـرـنـ جـوـ فـرـشـ بـ ڪـونـهـ لـڳـلـ هوـ. نـهـ وـرـيـ اـتـيـ رـكـيـلـ ھـئـاـ ڪـوـچـ پـلـنـگـ یـاـ ڪـتـونـ ڪـرـسـيـوـنـ. زـمـينـ تـيـ وـهـڻـ، زـمـينـ تـيـ سـمـهـڻـ، زـمـينـ تـيـ پـڙـهـڻـ،

نڪرن ته وڌي ٺائِ بات سان، دٻڊپي ۽ آدمبر سان.
اسان جو راجا روز ٻاهر نڪرندو هو. مُسافري ڪندو
هو، ريل گاڏي ۽ جي رواجي گاڏي ۾. ڇا جا هوائي
جهاز، ڇا جا ايئر ڪنديشن ڳاڏا، ڇا جا فرست ڪلاس.
راجائين کي راجائي ورثي ۾ ملندي آهي. راجا مري
تم سندس پٽ تخت تي وهي. هي ۽ راجا راجائي
گھرائي جو ڪونه هو. سندس پتا ڪو راجا نه هو.
آسانجي راجا ماڻهن جي دلين تي راج ڪندو هو. ماڻهو
کيس بيئاج بادشاهه چوندا هئا. پاڻ کي ته هو فقير
سمڳهندو هو.

اُهو هو مهاتما موہنداس کرمچنڈ گاندھی، جنہن کی اسیں 'راشتربرتی' کری چئون ٿا۔

مسکتو - مس چھٹ جو پنو

آٹھیار کرٹ - عمل ۴ آٹھیار

نوان لفظ :

آدھر - ذیکار

ملاقي - گڏ جڻ لاءِ ايندڙ

آدھر - ذیکار

أَيْمَانٌ

سوال ۱ : ہبھیں سوالیں جا جواب لکو :-

- ۱) بیتاج بادشاہ ڪنهن کی چیو ویو آهي؟
 - ۲) آسانجي راجا جا هتييار پنوهار ڪھڙا هئا؟
 - ۳) مهاتما گاندي جي رهني ڪھڻي ڪھڙي
 - ۴) مهاتما گاندي ڪھڙي پوشاك پھريندو هو؟
 - ۵) پيد ڀاو کي ختم ڪرڻ لاءِ مهاتما گاندي ۽ ڀا
 - ۶) مهاتما گاندي مسافري ڪيئن ڪندو هو؟
 - ۷) راجا پاظ کي چا سمجھندو هو؟

سوال ۲: ہینیاں، خالیہ یو :-

- ١) هُونهنجي شيوا یاو سان مائهن جي تي راج ڪندو هو. ٢) هن جو تاج هو سندس
 ٣) انكري أول پاڻ چورڻ لڳو. ٤) راجائين کي راجائي هر ملندي آهي.
 ٥) ملڪ جا اُنهن سان لاڳو ڪونه ٿيندا آهن.

سوال ۳ : ہیئتین لفظیں جا ضد لکو :-

..... طاقت ضروری رواجی فرش

سوال ۱۴ : ہیئتین لفظوں جی اسے ذات ناہیو :-

بیارو منزو و راجا همدرد سادو ملاقو بادشاهه

سے ۱۱، ۵: سقة - کچھ بتا لفظ ذیل آہن، مٹا، نان، بان، گھٹے - تطم.

سماں، عربیت توہاں کی جاڑ ہوندی ہے یعنی بیالفاظ لکو۔

هدایت: ماستر شاگرد، که مهاتما گاندیءے بایت و دیکھاٹ بُڈائیندو۔

مشغولہ: ماستر شاگر (D.) کی، مہاتما گاندیٰ تے مضمون لکی، آجٹ لاءِ چوندو۔

۱) مهاتما گاندي جو لکيل آتم ڪھائي وارو ڪتاب پڙهو. اُن آدار تي هيئين سوالن جا جواب ڏيو :-

- ۱) مهاتما گاندي جو جنم ڪڏهن ئے ڪٿي ٿيو؟
 - ۲) مهاتما گاندي جي ماتا ئے پتنا جو نالو چا هو؟
 - ۳) مهاتما گاندي آنگلنڊ ۾ چا جي پڙهاي ڪرڻ ويو؟
 - ۴) ولایت وڃڻ کان اڳير مهاتما گاندي ماء کي ڪھڙا وچن ڏنا؟
 - ۵) رنگ پيد جي نيتيء خلاف مهاتما گاندي ڪھڙي هلچل هلائی؟
 - ۶) مهاتما گاندي ڪنهن جو پوچاري هو؟
 - ۷) ۱۹۴۲ع ۾ مهاتما گاندي انگريزن خلاف ڪھڙي هلچل هلائی؟
- ۲) هيئين ستن کي نشي سلسی ۾ ناهي لکو.

مثال : هڪڙو هورا جا. جواب : هڪڙورا جا هو.

- ۱) سندس هتيار پنوهار هئا پريم، همدردي ۽ دكين لاءِ دل ۾ درد.
 - ۲) هن جو تاج هو سندس سادگي.
 - ۳) اُهو هو مهاتما موہنداس ڪرمچند گاندي.
 - ۴) نهوري اُتي رکيل هئا ڪوچ، پلنگه ئے ڪتون، ڪرسيون.
 - ۵) رهڻ جو مكان به هو متيء جي هڪ جھوپڙي.
- ۳) مثال : دلير - دليري

مثال موجب هيئيون خاكو پورو ڪريو :

علم	تيار	مسافر	همدرد	پيار	دشمن	شاهد	سھڪار	پريشان	دكم
.....

۴) هيئيون تڪر پڙهي ڏنل مشغوليون پوريون ڪريو :

ڪن ماڻهن ۾ هريجنن لاءِ پيد ڀاوڏسي ان کي ختم ڪرڻ لاءِ من ۾ ويچار آيس. پاڻ وڃي هريجنن جي جھوپڙيء ۽ رهڻ لڳو ۽ گندگي صاف ڪرڻ لڳو. هڪ چوڪريء کي ڏرم جي ڏيء ڪيائين.

الف) هڪ لفظ ۾ جواب لکو :

- ۲) صفائيء جو ضد
- ۴) ڏرم جي صفت

- ۱) خود جي ساڳيء معني وارا لفظ
- ۳) صاف جي اسم ذات
- ۵) هڪ صمبيڪ

ب) هري + جن = هريجن ماتر + پومي = ماتر پومي
اهڙيء نموني بيا لفظ لکو.

ڏڻ

چتر ڏسو، جا چيو ۽ پڻايو.

- هدایت :**
- ۱) ماستر شاگردن کی ڏڻن جا چتر ڏیکاري، اُن بابت چرچا ڪرائي.
 - ۲) ڏیکاريل ڏڻن بابت وڌيڪ چاڻ حاصل ڪري لکي آچڻ لاءِ چوي.
 - ۳) سنڌي نئين سال موجب ڏڻن جي ياداشت ٺاهڻ لاءِ چوي.

۱۱. دلیر ھواباز چندنائي

• بُذو، پڙھو ۽ بُذایو..

اھو کم تمام جوکم وارو ۽ وڌي جوابداريءَ
وارو هو. انگري فلاييت ليفتييننت رميش
چندنائي ۽ مٿان اها جوابداري رکي ويئي.

جنهن ايراضي ۾ پارتني هوائي جهاز ڪريهو هو. اُتي
هوائي جهاز لاهٽ ناممڪن هو. ان ڪري فلاييت ليفتييننت
چندنائي هڪ هيلىڪاپتر ڪٿي اوڏانهن روanon تيو.

فلاييت ليفتييننت چندنائي پوري ڳولها بعد اُن
جڳههه تي پڻهچهي وييو. جتي پارتني هوائي جهاز
ڪريهو هو. هيٺ نهارڻ تي کيس باهه ۽ دونهين
کانسو ۽ بيو ڪجهه به نظر نه آيو. هيلىڪاپتر هيٺ
lahٽ ۾ وڏو خطره هو. پوءِ به چندنائي ۽ سر جو سانگو
نه ڪري هيلىڪاپتر ڪي هيٺ آندو. دشمن جو ڪوبه
سڀاهي کيس نظر نٿي آيو. پارتني هوائي جهاز ڪي
جلندو ڏسي، دشمن شايد ائين سمجهيو هو ته،
هوائي جهاز سان پارتني هواباز به ضرور جاي ختم
ٿي وييو هوندو. چندنائي ۽ هيٺنئر ميدان صاف ڏنو.
هن جيئن ٿي پنهنجو هيلىڪاپتر زمين تي لاثو.
تئين ڪنهنجي ڪنجھڻ جو آواز بُذائين.

دُنيا ۾ ڪيٽريون آهڙيون ڳالهيوں ٿين
ٿيون جيڪي ناممڪن پاسنديون آهن. وشواس ئي
نه ايندو آهي ته اهڙي نرالي ڳالهه ٿي سگهي ٿي.
پارت - پاڪستان جي جنگ ۾ اهڙيون نراليون گهتنائون
ٿيون. جن سچيءَ دنيا کي تپرس ۾ وجهي چڏيو.

۱۹۷۱ع ۾ پارت - پاڪستان جي جنگ هلنددي
هڪ ڏينهن پارتني هوائي سينا جي هوائي جهازن
دشمن جي ملڪ تي حملو ڪيو. پارتني هوائي دستي
جا ٻيا جهاز تم پنهنجو ڪم پورو ڪري سلامت واپس
موئي آيا. پر هڪ پارتني هوائي جهاز دشمن جي
ڳوليin کان بچي نه سگهيyo. ڳولي لڳ ڪري پارتني
هوائي جهاز ڪي باهه وڪوڙي ويئي ۽ اهو دشمن ملڪ
جي ايراضي ۽ وڃي ڪريyo. پارتني هوائي بازن
هڪدم ريديو تي پنهنجي بالا عملدارن کي آهڙزو
سمماچار ڏنو. اُن هوائي جهاز ۾ پارتني هوائي فوج جو
هڪ مكيم آڌڪاري سوارُ هو. بالا عملدارن فيصلو ڪيو
ته هُن آفيسر ڪي بچائڻ لاءِ هڪ پارتني هوائي جهاز
روانو ڪيو وڃي.

لیفتیننت چندناتئی پنهنجی هیلیکاپتر کی تمام چستی ئے دلیری سان متی آسمان ۾ اڈايو. هن ترٹ ئی هیلیکاپتر کی دشمن جی تو بن جی دائري کان باھر ڪي ورتو. ائين زخمی ٿيل مکيه اڌكاريءَ کي پنهنجي اڈي تي ڪڻي آيو.

فلائیت لیفتیننت چندناتئي جي اها بهادری ڀارت جي هوائي فوج جي اتهاس جو هڪ سونھري ورق ٿي رهندي.

هُن دوربینيءَ سان ڏنو ته هوائي جهاز جي ڪاڪپٽ ۾ ڪويٽل هو. هن کي پڪشي تم اهوائي فوجي اڌكاري آهي، جنهن کي بچائڻ جي جوابداري کيس سونپي ويئي آهي. برندڙ هوائي جهاز جي ڪاڪپٽ ۾ قاتل زحميل اڌكاريءَ کي ان مان ڪڍي پنهنجي هیلیکاپتر ۾ ڪڻي آيو.

اینري ۾ دشمن جي فوج کي به ڪڙڪ پنجي ويئي ۽ هن گوليون وسائل شروع ڪيون. پر فلايت

نوان لفظ:

دائرو - حد

تپرس - عجب

سانگو - پرواہ

ڪارنامو - بهادریءَ وارو ڪم

ڪڙڪ پوڻ - ٿوري جاڻ پوڻ

گھتناؤون - واقعا

بالا - وڏو

آپياس

سوال ۱ : هيئين سوالن جا جواب لکو :-

۱) ڀارتی هوائي سينا، مکيه اڌكاريءَ کي بچائڻ جو ڪم ڪنهن کي سونپيو؟

۲) لیفتیننت چندناتئي هیلیکاپتر ۾ چو ويو؟

۳) چندناتئيءَ فوجي اڌكاريءَ کي ڪيئن بچايو؟

سوال ۲ : (الف) ضد لکو :-

ناممکن جنمگ دلير آسمان دشمن چستي

(ب) معني لکوءَ جملن ۾ ڪم آڻيو :-

تپرس ۾ وجهڻ:

جملو :

سر جو سانگونه ڪرڻ:

جملو :

ڪڙڪ پوڻ:

جملو :

سوال ۳ : 'هوائي جهاز' ۾ اڏامندڙ واهڻ آهي. هيئين واهڻ کي هوائي، خشكيءَ درياهي واهڻ ۾ ورهايو:-

هيلیکاپتر، ڪار، لانچ، راكیت، ترڪ، پیزري

درياهي واهڻ	خشكي واهڻ	هوائي واهڻ
.....

هدایت : ماستر شاگردن فلايت لیفتیننت چندناتئيءَ جو بهادريءَ جو قصو پنهنجي لفظن ۾ بيان ڪرڻ لاءِ چوندو.

مشغولي : ماستر شاگردن کي اهڙي ڪنهن ٻئي دلير سينڪ جي چاڻ هت ڪري لکي اچڻ لاءِ چوندو.

پارت جا سینک دیش جي سرحدن جي رکشا ته ڪن ئي ٿا، ساڳئي وقت ديش آندر پيدا ٿيندڙ مسئلن ۽ آپدائهن ۾ جان جي بازي لڳائي اُنهن جو مقابلو ڪن ٿا.

پارتيه فوج جا ٿي حڪما آهن :-

(۱) بري (زميني) فوج

(۲) بحري (ساموندي) فوج

(۳) هوائي فوج

جنرل

ليفتيننت جنرل

ميجر جنرل

برگيدير

ليفتيننت ڪرنل

ميجر

ڪئپتن

ليفتيننت

صوبيدار ميجر

صوبيدار

نائب صوبيدار

حولدار

نائڪ

لانس نائڪ

سپاهي

آهڙي نموني بحري فوج ۽ هوائي فوج ۾ ڪجهه پدن بابت چاڻ حاصل ڪيو.

۱) ڏنگین ۾ ڏنل هدایتن موجب زمان بدلايو :-

۱) ريتا آنب کائيندي. (زمان حال)

۲) رام پوني گھمئ ويندو. (زمان ماضي)

۳) اسان جي أستاد راجيش کي سُني لکاوٽ لاء انعام ڏنو. (زمان مستقبل)

۴) سريش ڪسرت شالا ۾ ويندو. (زمان ماضي)

۵) نيتا آخبار ۾ هوا جي غليظائي ۽ روک جا اپاء بابت ليک ڏنو. (زمان مستقبل)

۶) ماڻ بار جي سنپال لذى. (زمان حال)

۷) منهنچو دا عينک پائيندو آهي. (زمان ماضي)

۸) راجا چور کي سزا ڏئي ٿو. (زمان ماضي)

۹) مينا غريب بار جي پڙهائيء جو بندوبست کندي. (زمان حال)

۱۰) ڪڙمي ڪڻک جي پوک جي تياري ڪئي. (زمان مستقبل)

۱۱) (ڪٽي، ڪڏهن، ڇو ڪھڙو، ڪير، ڪين، ڪنهن)

متيان سوالی لفظ آهن، انهن مان مُناسب لفظ چوندي هيٺيان خال پرييو :-

۱) تاج محل آهي؟

۲) رميش، بازار ۾ تو سان گڏ هو؟

۳) تو پنهنجو گھرو ڪم وقت تي پورو نه ڪيو؟

۴) ڪر خبر، تنهنجي طبعيت آهي؟

۵) تون ممبئي ۽ وئين؟

۱۲) هيٺ ڏنل ٿڪر ۾ ڏنل ڳول نشانيں ۾ مُناسب بيڪ جون نشانيون لکو :-

هڪ ڏينهن وجيه پنهنجي ماڻ سان بازار ويyo ○ بازار مان هن گڏي ○ ڪتاب ۽ قيلهو خريد ڪيو ○

بازار مان موئندي وجيه ماڻ کي چيو ○○ ڇا مان چوڏيل ۾ چڙهان ○○ ماڻ چيو اڙي ○ مونکي ڊپ ٿو لڳي ○

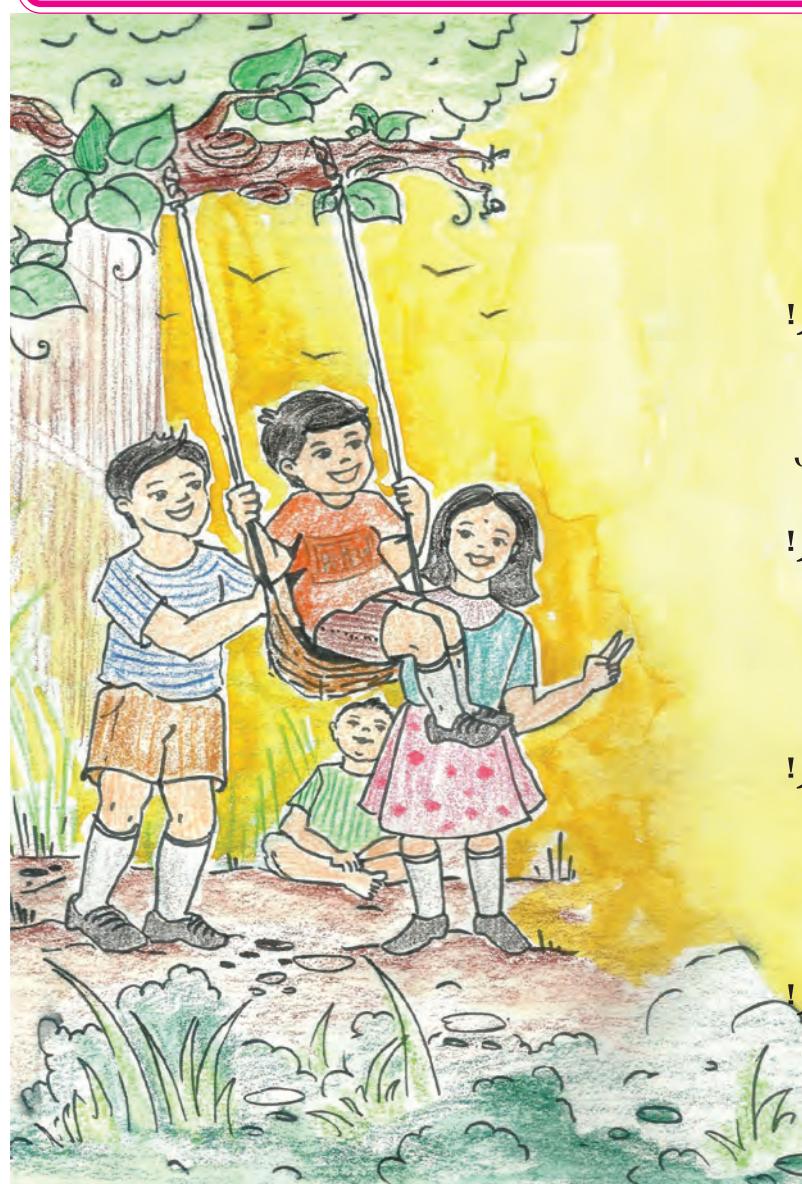
ڪٽي ڪري نه پوي ○ وجيه ورائيو ○○ مان بهادر آهياب ○○ ○

۱۲. پینگه

کشنچند تیرتداس کتری (۱۸۸۵-۱۹۴۷ع) 'بیوس' نالی سان هندسنده هاکارو آهي. شعر بیوس کوتا سنگره کانسواء کیترائی مجموعاً نثر ها تک، مضمون به لکیائین. بیوس - اسکول جا کیترائی شاعر هر دلعزیز بظیل آهن. 'گرونانک جیون کوتا' کند کاویه هن صاحب جی سُنی رچنا آهي. ٻال - کوتائی جو ماهر رچناکار آهي.
هن بیت هر پینگه بابت چاڻ ڏنی آهي.

• ٻڏو. ڳایو ۽ موچ ماڻيو.

پینگه ته منهنجي مزیدار!
دادا مون لئه پینگه بٹائي،
وڻ هر آ نوزي لتكائي،
جنهن تي مون آ گدي وچائي،
بار مڙي آيا چودار،
پينگه ته منهنجي مزیدار!
هیث ٿئي ٿي، مٿي ٿئي ٿي،
ڏس ته لڏڻ ڪيئن لوڏا ڏئي ٿي،
ذرٽيءَ کان اُپ ڏانهن نئي ٿي،
پکڙي نوزي رهه هوشيار،
پينگه ته منهنجي مزیدار!
ڪانه آقس چوڏيل جي چالي،
قرطيءَ کان پڻ آهه نرالي،
موچ پري آهي متولي،
هیث نهاري مٿي نهار،
پينگه ته منهنجي مزیدار!
هر هڪ جو هيت وارو ايندو،
هڪ لڏندو بيو لوڏا ڏيندو،
وري ٿيون لوڏا به ڳئيندو،
موچ مزا ماڻي هر بار،
پينگه ته منهنجي مزیدار!

نوان لفظ:

نِرالي - عجیب	لتکائي - ٿنگي	نئي - وني هلي	پينگه - جھولو
وارو آچڻ - موقعو ملڻ	متولي - مسٹ	چالي - چال، رفتار	چودار - هر طرف

أَپیاس

سوال ۱ : هيئين سوالن جا جواب لکو :-

- ۱) بار چودااري چو مِڙي آيا؟
- ۲) کوي نوڙي پڪڙي هوشيار رهڻ لاءِ چو ٿو چوي؟
- ۳) پينگهه متوالي ڪيئن آهي؟
- ۴) هر هڪ بار موچ مزا ڪيئن ٿو ماڻي؟

سوال ۲ : پينگهه بابت او هانکي ڪھڙي جاڻ آهي؟

سوال ۳ : بيت جون ستون پوريون ڪريو :-

- ۱) هيٺ ٿئي ٿي لوڏا ڏئي ٿي.
- ۲) ڪانه آتس چوڏيل آهه نرالي.
- ۳) هُڪ لُڏندو لوڏا به ڳڻيندو.

هدایت : ماستر صاحب هيء بیت لئه تال سان پيش ڪري شاگردن کان به چوائيندو.

مشغولي : شاگرد اسڪول جي ميدان تي پينگهه بئائي بيت ۽ بدائل طريقي آنسار ماستر جي رهبري ۽ موچ ماڻڻ جي ڪوشش ڪندا.

پوري ڪيئن

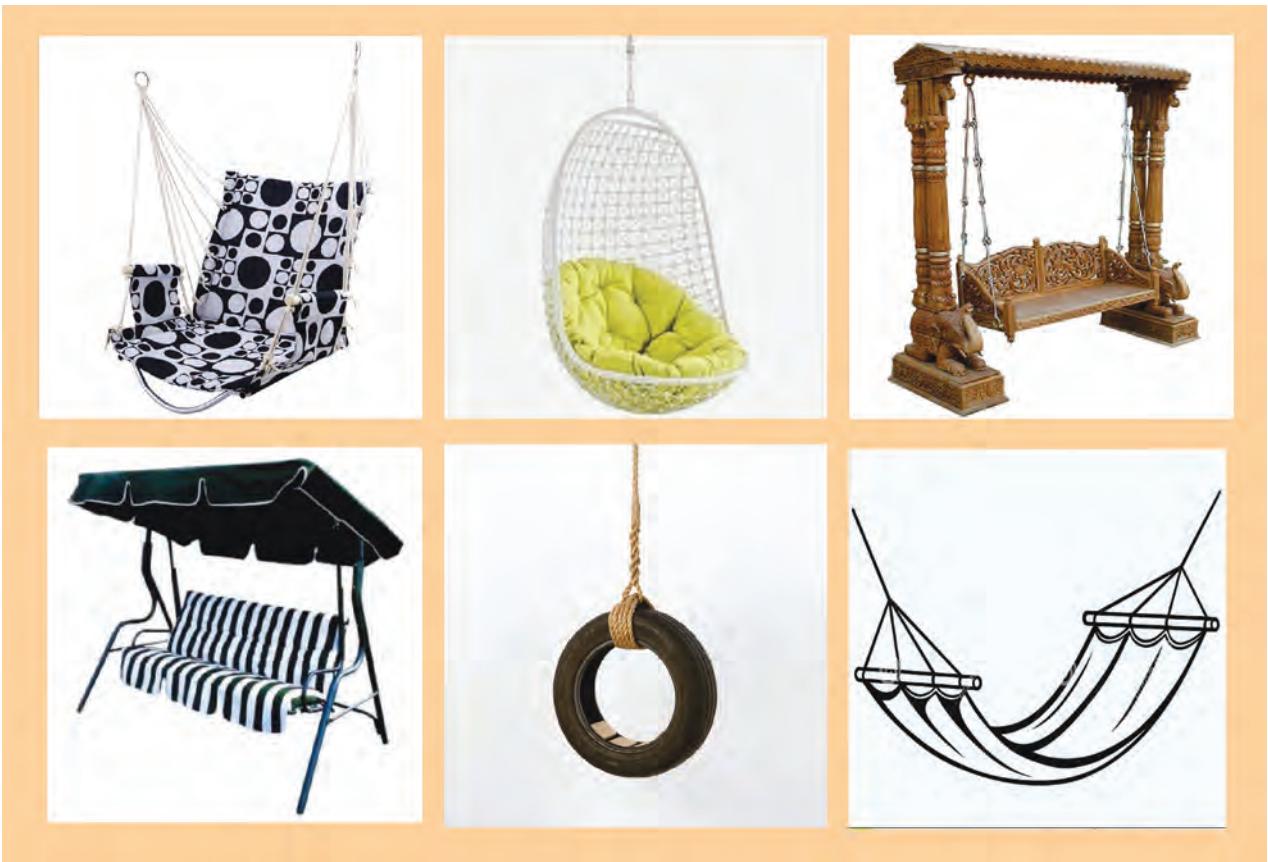
۱) بيت ۽ بئائي - لئڪائي هم آوازي لفظ جو جوڙو ڏنل آهي. آهڙا ٻيا چار جوڙا ڳولهي لکو.

- ۱.....
- ۲.....
- ۳.....
- ۴.....

۲) هيئيان ٻال گيت سُر ۾ ڳايو :

- ۱) اِرچڪ مرچڪ، ڏائڻا درچڪ
- ۲) پيسو لڻم پت تان
- ۳) جو ديمبو جو ديمبو
- ۴) ڏوڏو ڏائڻا ڇلا پُرائڻا
- ۵) پيرڙو پندڙو

٣) هیت الگەر پرکارن جون پینگھون ڏنل آهن، اُنهن مان توهان ڪھڙيون ڏنیون آهن؟ ۽ ڪھڙین ۾
توهان لڏي مؤج ماڻي آهي؟

٤) هیث مؤج ماڻٺ واريون بيوون شيون ڏنل آهن، جنهن ۾ ٻار چڙهي مؤج ماڻي سَهن ٿا.

وڻ

چتر ڏسو. سمجھو. ڪلپنا ڪريو ۽ ڪويٽا لکو.

هدایت: ماستر شاگردن کي وڻ وشيه تي ڪويٽا لکڻ لاء همتاڳيندو.

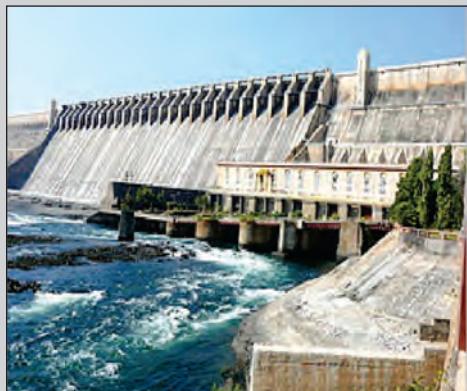
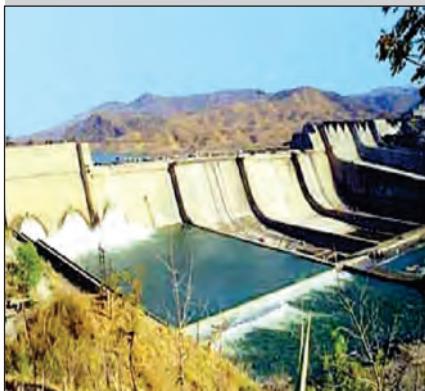
۱۳. بَندَ

تیهري بند (اُتر پارت)

پاکرا فنگل بند (اُتر پارت)

ھيرا ڪند بند (اوڙيسا)

سردار سروور بند (گجرات)

ناگار جن ساگر بند (آندر پرديش)

ڪوئنابند (مها راشتر)

جتي بندن تي بجي شكتي پيدا ڪرڻ جو بندوبست هوندو آهي، اهڙي جڳهه کي هئدرو اليلڪترو پاور استيشن چئبو آهي.

پارت ۾ بندن ٺاهڻ جو شرف ديش جي پهرين پردا ان منوري جواهر لعل نھروءَ کي ڏجي ٿو. هُ چوندو هو "بند هاڻوکي پارت جا مندر آهن. پارت جي واڌاري لاءِ بند ٺاهڻ تمام ضروري آهن." سنم ١٩٤٧ع کانپوءِ پارت ۾ ڪيترايي بند ٺاهيا ويا. اچ پارت دنيا ۾ بندن ٺاهڻ ۾ ٿين جڳهه تي آهي. آزاديءَ کانپوءِ ڪيترايي نند وڏاءِ مختلف مقصدبي بند ٺاهيا ويا آهن.

اُتر پارت ۾ بلاسپور، هماچل پرديش ۾ ٺهيل پاکرا فنگل بند، راجستان، پنجاب ۽ هريانا راجين ۾ ڪيتي باريءَ لاءِ پاڻي ميسُر ڪري ٿو. اهو ستلاج

• ٻڏو ۽ پڙهو.

توهان ڪڏهن ڪو بند ڏنو آهي؟ بندن جي باري ۾ ٻڏو ته ضرور هوندو. بند ڪنهن نديءَ تي ٺاهيو ويندو آهي. جئن اُن نديءَ جو وھندڙ پاڻي ڪند ڪنو ڪري سَهجي. جڏهن توهان ڪنهن بند جو دئورو ڪند اٿي ته توهانکي ڪ آنوكو آزمودو ملندو. اهو پڻ معلوم ٿيندو ته گڏ ٿيل پاڻي ۽ ڪيتري شكتي سمايل آهي.

بندن مان ڪيترايي فائڊا آهن. بندن ۾ ڪنو ٿيل پاڻي زرعي گهر جن لاءِ ميسُر ڪري سَهجي ٿو. گھرن ۽ ڪارخان ۾ ڀڻ ۾ ٿيل پاڻي ڪارگر آهن. بندن مان ڪمکيه فائڊو آهي ته اُن ۾ گڏ ٿيل پاڻي ۽ جي مدد سان ٻڱلي شكتي پيدا ڪري سَهجي ٿي.

جو لَقْب مُلِيل آهي. اِن جي دِيگه ۱۴۵۰ میتر آهي. اِن بند ۲۶ دروازا آهن. اِها آڈاوت پارت جي تکنيكي واڈاري جو ثبوٽ آهي. مهاراشتر جي ستارا ضلعي ڦ نهيل ڪوينا بند پڻ پاڻ موکيو آهي. اچ اهو بند پارت ڦ سڀني کان دگهي ڦ دکھو مکمل هئدرو الٽڪٽرڪ پاور پالافت آهي. تمام گھٹي بجلي پيدا ڪرڻ جي شكتي سبب ڪوينا بند کي مهاراشتر جي زندگي - ريكا به مجيyo ويندو آهي.

اتھاس مان اِها پڻ چاڻ ملي ٿي ته قديم دُور ڦ وچ اوپر ايراخين ڦ بوڏن کي روڪڻ لاءِ بند ٺاهيا ويا. جاردن جو جاوا بند هڪ اِتھاسڪ آمات آهي. ائين چيو وڃي ٿو ته اهو بند عيسوي سنه کان ۲۸۰۰ سال آڳه ٺاهيو ويو. پراچين ساهتيه موجب پارت، چين، روم، ايران جا رها ڪوبندن ٺاهڻ ڦ آڳرا هئا.

نديءَ تي آڏيٽل ايشيا ڦ بيون نمبر وڌي ڦ وڌو بند آهي. اهو ۲۲۵ ميتر اوچو بند آهي. پارت ڦ سڀ کان اوچي ڦ اوچو "ٿيهري" بند آهي. اِن بند جي اوچائي ۲۶۱ ميتر آهي. اهو اُتراكند راجبه ۽ ياكيرشي نديءَ مтан نهيل آهي. اوڙيسا جو هيرا ڪند بند مهانديءَ تي نهيل آهي. اهو ڏنيا ڦ سڀ کان دگهي ڦ دگھو بند آهي. اِن جي دِيگه ۲۶ کم. آهي. اُن ڦ وڌا ٿاور ٺاهيا ويا آهن جنكى گاندي منار نهرؤ منار ٺاهيا ويا آهن. گجرات ڦ نرمدا نديءَ تي آڏيٽل 'سردار سروور' بند گجرات کانسواءِ مديه پرديش، مهاراشتر، راجستان راجبن لاءِ ڏايو ڪمائنو آهي. اُن وقت جي آندڙ پرديش ڦ ڪرشنا نديءَ تي نهيل ٺاهيا ويا آهن. ٺاهيا ويا آهي. اِن بند کي سڄي ڏنيا جي دگهي ڦ دگھي هترادو ڏند.

نوان لفظ:

زرعي - کيتىءَ ڦ

شرف - جُس

مختلف - الَّهُمَّ

ميُسر - مؤجود

آپياس

سوال ۱ : هيئين سوالن جا هڪ ٻن ستن ڦ جواب لکو :-

۱) هئدرو الٽڪٽرڪ پاور استيشن معني چا؟

۲) پارت ڦ بندن ٺاهڻ جو شرف ڪنهنکي ويسي ٿو؟

۳) پاکرا ننگل بند مان ڪھڙن راجبن کي فائدا ملن ٿا؟

۴) ڪھڙي بند کي مهاراشتر جي زندگي - ريكا ڪري مجيyo وڃي ٿو؟

سوال ۲ : هيئين سوالن جا جواب لکو :-

۱) بندن مان ڪھڙا فائدا آهن؟

۲) اوڙيسا جي هيرا ڪند بند جي چاڻ لکو.

۳) ٺاهيا ويا آهي.

سوال ۳ : هيئين جا ضد لکو :-

معلوم پھريون ضروري آزادي قديم اوچو هترادو

مشغول :

هدایت : ماستر شاگردن کي بندن جي اهميت سمجھائيندو.

مشغولي : ماستر شاگردن کي پارت جي الَّهُمَّ راجبن جي بندن جا نال، چارت پيپر تي لکي آچڻ لاءِ چوندو.

۱) هئدرولک پاور استیشن، ٿرمل پاور استیشن ۽ نیوکلئیر پاور استیشن بجهلي شڪني حاصل ڪرڻ جا مکيم وسیلا آهن. مهار اشتري ۾ آهڙا بجهلي شڪتي گهر ڪھڙا آهن؟ اها چاڻ حاصل ڪري لکو.

۲) هيئين آڏ - اکري ڳجھارت مان ندين جانا لڳولهيو:

ندين جانا لڳ	
ڪ	ي
ر	ل
ش	م
فا	ج
ڦ	ل
ب	نا

قا	پي	ر	ڙ	و	ي	جه	ڪ
ن				د		ي	ڪ
سا				ر		ل	ر
ب				ري		ي	ش
ر				س		ل	فا
ڙ				ڻ		ڦ	ڦ
م				ڻ		ڻ	ڦ
تِي				ڏو		ڏ	ب

ٿرمل پاور استیشن

بجهلي شڪتي حاصل ڪرڻ جا وسیلا

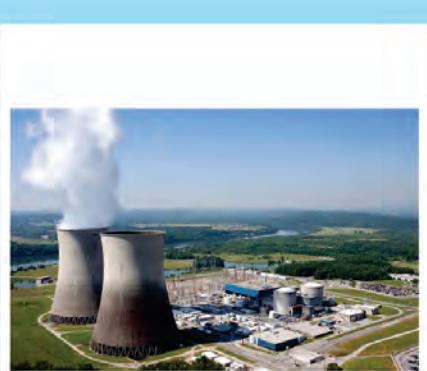
هئدرولک پاور استیشن

شمسي ڪولو

پون چڪي

نيوکلئير پاور استیشن

١٤. مونکي ياد آهي ...

• بُڏو. پڙهو ۽ سمجھو.

منهنجي نندڙي پيڻ هئا. ڳوٺ ۾ اسان جو وڏو ڪرياني جو دوڪان هو. مان ۽ منهنجي نندڙي پيڻ ڳوٺ جي ضلعا پريشد إسڪول ۾ پڙھڻ ويندا هئاسين. راچي طور اسان جي زندگي ٺيڪ نموني هلي رهي هئي پر قدرت کي شايد ٻيو ڪجهه منظور هئو. اهو نظارو جڏهن آکين آڳيان اچي ٿو، چڻ بدن ۾ هڪ ٿرٿراحت ٿئي ٿي. دل تيز رفتار سان ڌڙڪ شروع ڪري ٿي. چڻ اسان جو بخت اسان کان رُسي ويوا. سڄو ڳوٺ ٻوڏ جي راڻن سبب هاهاڪار ۾ بدلهجي ويوا. طوفاني برسات، گجندڙ بادل ۽ نانگڻ وانگر حملو ڪندڙ نديءَ جي تيز وهندڙ پاڻيءَ سڄي ڳوٺ کي تباهم ڪري چڏيو. منهنجي اکين جي آڳيان آمان، وڏو ڀاءُ نديي پيڻ، ٻوڏ جي ٻل چڙهي ويا. اسان جو گهر، اسان جو دوڪان زبون ٿي ويا. مان ۽ بابا شهر مان سامان وٺي اچي رهيا هئاسين. جيتوريڪ برسات

”پڙھيگا انديا تيي تو آگي بڙھيگا انديا“ اوچتو منهنجو ڏيان ٿي. وي. ڏانهن وي. هن نندڙي جُملي ۾ مونکي اوڻهو مطلب نظر آيو. اچ آرتوار جو ڏينهن آهي. سونو ٿيوشن پڙھڻ ويوا آهي. منهنجي ڦرمپتنني هميشه جياب رنڌي ۾ رُقل آهي. پر سچ پچ ته ان ٿي. وي. واري سنديش ته منهنجو من جهننجهوڙي چڏيو. منهنجو ماشي آچي منهنجي آڳيان بيٺو. اچ مان بئنك آفيسر آهيابن. ائين مان چئي سگهان ٿو، آدرس ڪتب جوهڪ پاتي آهيابن. پر جيڪڏهن منهنجي گذريل وقت ۾ تبديل نه اچي ها، مان ڪتي هجان ها؟ مونکي ياد اچي رهيو آهي. اچ کان ٿيه سال آڳ اسان جي ڳوٺ ۾ جڏهن ٻوڏ آئي هئي ...

منهنجي ڪتب ۾ آمان، بابا، منهنجو وڏو ڀاءُ

گهر ھائٹو آهي. اسکول ته مان ضرور پڙھڻ چاھيابن ٿو پر ... پروميلا تائي منهنجي حالت سمجھي ڏسو، ”تون گهرجي چنتا نه ڪر، اها جوابداري منهنجي.“ بس، چڻ وقت جي رفتار اُن وقت تيز ٿي ويئي. يڪدم اُن وقت پروميلا تائي مونكي جيب ۾ ويھاري ۽ اسکول ڏانهن وٺي ويئي ... پروميلا تائي منهنجي بابا سان ملي سڄي گهرجي جوابداري هموار ڪئي. مان پڙھائي ۽ دلوجان سان لڳي ويس ۽ پروميلا تائي ۽ جي مدد سان ڪاليج جي دگري حاصل ڪئي. مونكي ياد آهي. جڏهن بئنك ۾ نوکري ملڻ کان پوءِ مونكي پھريں پگهار ملي. بَ وقت مان ’آدرش بال مھلا سنستا“ ڏانهن روانو ٿيس. پروميلا تائي ۽ جا پير ڇھي ڪائس آسيس ورتني ۽ سڄي پگهار کيس سنستا لاءِ ڏني. جيترو مان خوش هوس ان کان ٻيٽي ٿيٽي خوشي مونكي پرومila تائي ۽ جي اکين ۾ نظر آئي. پرومila تائي ۽ جي ڪيل ڪوششن سبب ڪيتراي ٻار اسکول وڃڻ لڳا. اها ڳالهه ٻڌائيندي، هوءَ ڪانوکي امنگ جو اظهار ڪري رهي هيئي. مونكي ياد آهي، ان وقت پرومila تائي ۽ جي اکين ۾ ڪنئين پارت جو سڀنو نظر آچي رهيو هو. اهو پارت جنهن ۾ ڪوبه ٻار بنا پڙھائي جي نه هجي. اهو پارت، جنهن ۾ بال مزدوري ڪٿي به نه هجي. سڀ ٻار اسکول وجن، چڱي ۽ طرح پڙهن، سکن، پنهنجو، پنهنجي ڪتنب جو ۽ پنهنجي ديش جو نالو روشن ڪن.

مان هر مهني ”آدرش بال مھلا سنستا“ کي پنهنجي پگهار مان مقرر حصو ڏيندو آهيابن. اهودا ڏيڻ ۾ مونكي فخر مڪسوس ٿيندو آهي ته ديش شيوا ۽ منهنجو به ٿورو یو گدان آهي.

اوچنگارون ڏيئي روئط - زور سان روئط
زبوٽ ٿيڻ - برباد ٿيڻ
تپرس ۾ پوٽ - عجب ۾ پوٽ

جي مند هئي پر خواب خيال به نه هئو ته برسات آهڙو هيٽنڪ روپ وٺنديءِ. گهر، کيت، دوکان سڀ پٽ آچي پيا. ابوجه جانورن جا لاش، دل ۾ هڪ عجائب درد پيدا ڪري رهيا هئا ... مونكي اچ به ياد آهي سرڪاري عملو ٻوڏ سنايلن جي بچاءَ ڪاري ۾ تُرٽ چُمبيءِ ويو. ڳوٽ جي ڪيترين ئي ماڻهن کي اوچاين وارن هندن پھچايو ويو. ٺاپر اچ ڪان پوءِ جڏهن مان پنهنجي بابا سان گڏ گهر واپس آيس ته اوچنگارون ڏيئي روئط لڳس. بابا مونكي آلت ڏنو. اسکول ته مونکان چتي ويو. گهر ... کي وري ورسائط ۾ چھ مهنا لڳي ويا. بابا جي طبعيٽ ڦيڪ نه رهٽ لڳي ... سچو بار منهنجي متان آچي پيو. آسان جو دوڪان ته سچو ناس ٿي چڪو هو. لاچار مونكي پنهنجو ۽ بابا جو پيت پالڻ لاءِ ڳوٽ جي هڪ نديڙي هوٽل ۾ نوکري ڪرڻي پيئي.

سمو سدائين ساڳيو نه ٿو رهي اهو آزمودو به مونکي نديپڻ ۾ مليو. مان سامان ڪڻي هوٽل ڏانهن وڃي رهيو هوس. آچانڪ هڪ جيب آچي منهنجي آڳيان بياني. هڪ عورت هيٺ لٿي. منهنجي عمر ۽ منهنجي هيٺ ۽ متري تي ايدو بوجهو ڏسي تپرس ۾ پئجي ويئي. سندس سوالن جي جوابن ۾ مون کيس سربستو داستان ٻڌايو. هن عورت جو نالو پرميلا تائي هو. هوءَ ”آدرش بال مھلا سنستا“ جي سڀاپتي هيئي. ”چا تون اسکول پڙهندين؟“ اهو سوال ٻڌي چڻ منهنجي بدن ۾ خوشي جي لهر چائجي ويئي. مون هٻڪندي جواب ڏنو ها. مون چيو، ”ديدي، منهنجو بابا ڦيڪ نه آهي. مونکي

نوان لفظ :

جهنجهوڙ	- پريشان ڪرڻ
هيٽنڪ	- شانتي ٿيڻ
ثاپر اچ	- نقصان
ورسائط	- مدد ڪرڻ، هٿ رکڻ
هموار ڪرڻ	- بخت - قسمت
	ٻلپڙھڻ - فربان ٿيڻ

آپیاس

سوال ۱ : ہینین ۾ حال پریو :-

- ۱) مُنهنجو آچی مُنهنجی آگیان بینو.
- ۲) سچو ڳوٹ ٻوڏ جي سبب هاهاڪار ۾ بد榔ی ويو.
- ۳) سندس سوالن جي جوابن ۾ موڻ کیس سربستو ٻڌایو.
- ۴) سدائیں ساڳیو نه ٿورهي.

سوال ۲ : ہینین سوالن جا جواب هڪ - بن ستن ۾ لکو :-

- ۱) لیک جو ڳوٹ ۾ چا جو دوڪان هو؟
- ۲) سرڪاري عملی ٻوڏ کانپوءِ ڪھڙو ڪم کيو؟
- ۳) لیک پیت پالڻ لاءِ چا کيو؟
- ۴) پرومیلا تائی ڪير هئي؟

سوال ۳ : ہینین سوالن جا جواب ٿن چئن جملن ۾ لکو :-

- ۱) ٻوڏ سبب ڳوٹ ۾ ڪھڙا نقصان ٿيا؟
- ۲) پرومیلا تائی ۽ لیک جي زندگی ۽ کي ڪيئن سنواريو؟
- ۳) لیک کي پرومیلا تائی ۽ جي اکبن ۾ ڪھڙو سپنو نظر آيو؟

سوال ۴ : ہینین لفظن جي اس مر ذات ناهيو :-

منظور تباهم ابوجهم اوچو ھینتناڪ

سوال ۵ : ڏنگين ۾ ڏنل هدايتن موجب زمان بدلايو :-

- ۱) دل تيز رفتار سان ڏڙڪ شروع ڪري ٿي. (زمان ماضي)
- ۲) مان ۽ منهننجي نندڙي پيڻ ضلعا پريشد جي اسڪول ۾ پڙهڻ ويندا هئاسين. (زمان حال)
- ۳) مان پڙهائي ۽ دلوجان سان لڳي ويس. (زمان مستقبل)
- ۴) اسڪول تم مان ضرور پڙهڻ چاهيان ٿو. (زمان مستقبل)

ھدایت : ماستر شاگردن کي مدد ڪرڻ جي اهمیت سمجھائيندو.

مشغولي : ماستر شاگردن کي پرومیلا تائی ۽ بابت وڌيک چاڻ حاصل ڪري لکي آچڻ لاءِ چوندو.

پورڪ آپیاس

صحیح سلسلو

۱) لفظن جو صحیح سلسلو ناهي جملا ناهيو :

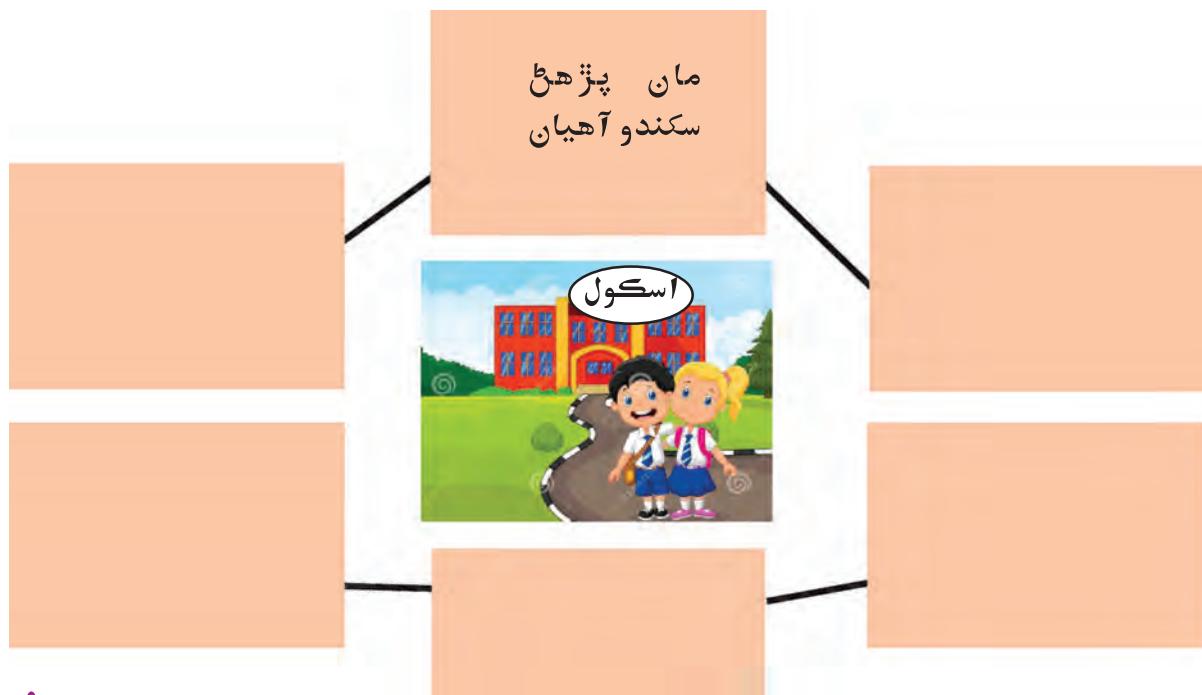
- ۱) ڪري هئا درد رهيا ۾ دل پيدا هڪ عجیب
- ۲) به نندپڻ ۾ هو منکي آزمودو مليو ۾
- ۳) کي ٻيو پر قدرت منظور شايد هو ڪجهه
- ۴) به منکي اچ آهي ياد
- ۵) آگیان جيپ آچانک هڪ منهننجي آچي بیني

- ٦) هلاچئو مونکي گهر آهي
 ٧) زمانوزمانو سائنس آهي جو آج جو
 ٨) تمام آهي ارادو نیڪ
 ٩) شیوا دیش ڪندس مان جي
 ١٠) بظچئ داڪتر مان چاهیان تو.

٢) توهان پنهنجي پاڙي ۾ ڪڏهن، ڪنهنجي مدد ڪئي هجي يا ڪو ٿواب جو ڪم ڪيو هجي،
 انجو ٿوري ۾ بيان ڪريو.

٣) توهان هيٺين حالتن ۾ چا ڪند!

- ١) توهان جي دوست کي حساب وشيم ۾ ڏکيائی ٿئي ٿي
 ٢) توهان جي دوست توهان کي فائينل راند ۾ هارايو هجي
 ٣) توهان جي دوست يا ساهيزيءَ کي پڪنڪ ٿي هله لاءِ پيسا ڪونه آهن
 ٤) توهان کي إسڪول جي ميدان ۾ هزار روپين جو نوت مليو آهي
 ٥) توهان جي اُستاد سُني ڪم لاءِ توهان کي شاباسي ڏني آهي
 ٦) هيٺينون خاكو پورو ڪريو : اسڪول ۾ توهان چا سکندا آهيyo؟ اُهو سوچي، هيٺينون خاكو پورو ڪريو :

سماچار

شہید ھیمون کالاطی ۽ جو 'شہیدی ڏینهن' جنوری ۲۲

• پڙھوء لکو.

پڻي - (خاص عيوضي ۽ وٺان)

سنڌي سڀا، پڻي؛ راشتريه سنڌي بولي وڪاس پريشد، مانو سنساڌن منتراليه پارت سرڪار جي گڏيل سهڪار سان امر شهيد ھيمون کالاطي ۽ جو ٢٧ هون 'شہیدي ڏينهن' بسنت سنڌه آڏواڻي هال، پڻي ۾، ٢١ جنوري وسڀت شام جو، امنگ اُتساھ سان ملهايو ويو. ڪيترين وديارٿين نوجوان شهيد ھيمون ۽ جي جيون تي تغريرون ڪيون. نرتئه ڪلاڪار بالڪائين بهادر ھيمون ۽ کي وير رس سان پريل نرتئه پيش ڪري شرڌانجي ڏني. سڀا جي پرداں جي لکيل ايڪانکي "وطن لاءِ جان ڀي صدقي" پيش ڪئي ويئي. ھيمون ۽ سنڌ ساٿين کان سواءِ پوليس انسيڪتر جي روپ ۾ نوجوان ڪلاڪارن کي قابل داد ادراكاري ڪري، درشكن جو داد ۽ روڪ انعام حاصل ڪيا. ھيمون جي پتلائي تي هار چاڙهيا ويا. سڄي جلسي جي فلم ٺاهي ويئي. چپي چوڙي کان پوءِ سڀڪريتري شڪرادائي ڪئي.

مشغولي :

(الف) چوئنڊن ۾ هڪ لفظي جواب لکو :

- ١) شہیدي ڏینهن ملهايندڙ پڻي جي سنستا
- ٢) شہیدي ڏینهن تاریخ
- ٣) ڪاريه ڪرم جو استان
- ٤) ايڪانکي ۽ جو نالو
- ٥) راشتريه سنستا

(ب) هيٺين وشين تي اخبار لاءِ سماچار تيار ڪريو.

- ١) توهان پنهنجي اسڪول ۾ پرجاoadي ڏينهن ملهايو.
- ٢) توهانججي اسڪول ۾ ۱۳ فبروري پلاستڪ 'مڪت آپييان' ڏينهن ملهايو.

۱۵. پاطی

پرسراام ولیچا 'پرسل' (۱۹۳۸ع) هک انييوي ادياپك، سُنو نثرنويis آهي. نندی ٿهيءَ لاءَ لکيل هن صاحب جون رچنائون مخزنن ۾ چپيل آهن.
هن بيت ۾ جيون ۾ پاطیءَ جي ضرورت ئه هميit سماجهائي ويئي آهي.

آب حیات - امرت

مهکٹ - چمکٹ

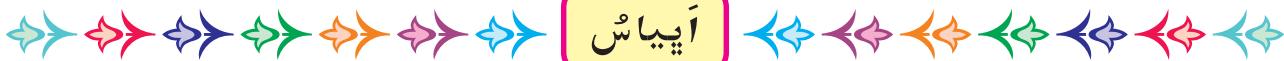
حیران - پریشان

بخشنٹ - ڈیٹ

کاڙھڻ - گرم ڪرڻ

ویران - برباد

آپیاس

سوال ۱ : هینین سوالن جا جواب لکو :-

۱) پاڻي ڪيئن پيئڻ گهرجي ؟

۲) شكتي ڏارا ڪنهن ۾ سمايل آهي ؟

۳) پاڻي ء بنا ڪھڙو حال ٿئي ٿو ؟

۴) پاڻي ء پيئڻ لاءِ شاعر چا چيو آهي ؟

سوال ۲ : 'الف' ئے 'ب' ۾ ڏنل ستن جا جوڙا ملايو :-

'ب'

۱) ڏينهن نه سرنددي

۲) آچي بھاري

۳) سُت ٿو بخشني

۴) جيون ٻار

'الف'

۱) دوڙي بدن کي

۲) بن پاڻي هڪ

۳) جل ٿي آهي

۴) باعن منجه

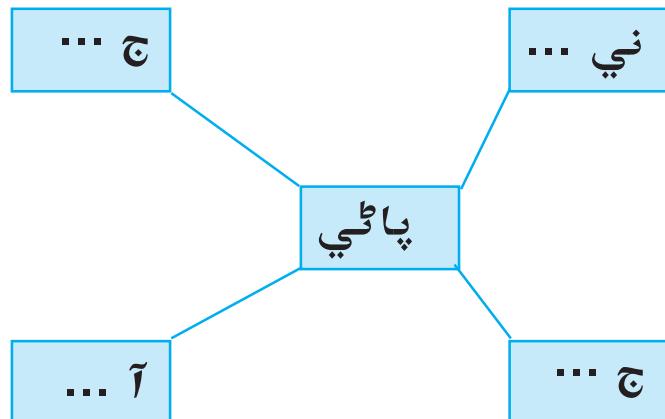
هدایت: ماستر ٻارن کي هيء بیت لئه قال سان پڙهي پڏائيندوء ٻارن کان چوائيندو.

مشغولي: (۱) "جل ٿي جيون" وشيه تي شاگرد اپیاس ڪري هڪ مضمون لکي آچڻ لاءِ ماستر شاگردن کي چوندو.
 (۲) "پاڻي ء جو ذرو به زيان نه ٿئي" ان وشيه تي ٻار گهٽ ۾ گهٽ پنج نعرا چارت تي لکي کٿي ايندا.

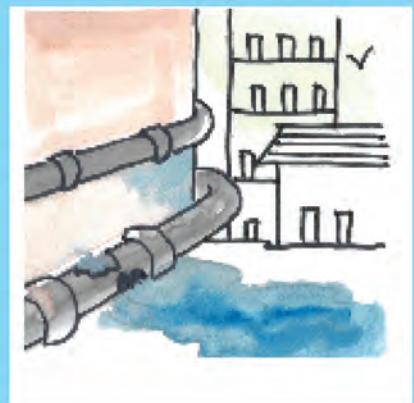
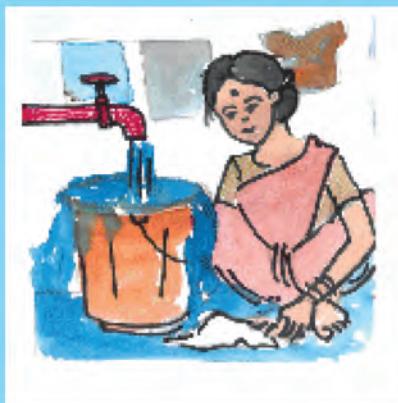

پورک آپیاس

۱. 'پاڻي' لفظ جي ساڳي معني وارا لفظ پورا ڪرڻ لاءِ ڏنگين مان مناسب اکر چونديو :
(ر، ب، ل، ر)

۲. نديں جي پاڻيءَ کي خراب ٿيڻ کان روکڻ لاءِ آسان کي چا چا ڪرڻ گهرجي؟ لکو.
۳. پاڻيءَ جي آسانکي بچت ڪرڻ گهرجي. هينين تصويرن ۾ ڏيكاريل آهي ته ڪيئن پاڻيءَ آجايو وجایون ٿا. ان تي آسانکي روک لڳائڻ گهرجي.

وندر جو وقت

مثال سمجھی جواب لکو :-

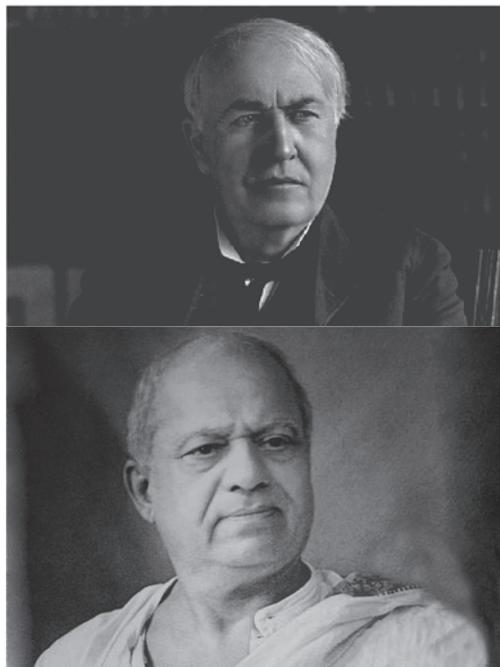
	سوال	جواب
(٧)	کیت اسپیتال	گزّمی داکتر ماستر
(٨)	رام ارجن کرشن	خراب روشنی
(٩)	آمریکا انگلند پارت	سنو اوندہ رات
(١٠)	ناسک جلگانو ناگپور	انسان روشن ڈکیو
(١١)	پاتیل مهتا لعلوائی	سمو آب سوپ
(١٢)	هم + آلیہ دیو + آلیہ میگھالیہ	آگرو دھلی چارمنار
(١٣)	ممبئی گاندھینگر گوئا	وقت آب سوپ
(١٤)	تاج محل لعل قلعو پارمنار	آگرو دھلی چارمنار
(١٥)	مھاراشترا گجرات گوئا	ممبئی گاندھینگر گوئا
(١٦)	پارٹ چڈیو آندولن ۱۹۴۲ بنگال جو ورہا گو ع ۱۹۰۵ پارٹ جی آزادی	پارٹ چڈیو آندولن ۱۹۴۲ بنگال جو ورہا گو ع ۱۹۰۵ پارٹ جی آزادی

١٦. فِلْمَنْ جُو آثَر

دَاكْتَر شِيَام بَنِيجَا بِيقْرَار (١٩٤٥ ع) جَوْ عَلَم اَدَب هِر چَّنْو چَاهْمَه آهِي. هيءُسَّاجُّ سُنُو سَنيَوجَك آهِي. هَن سِبْق هِر لِيكَك فِلْمَن جِي شَفَي نَفِي پَهْلَنْ تِي روْشَنِي وَقَي آهِي. هَن آئِينَدَه جِي أَبِنْ كِي آَغَاهْ كِيو آهِي تِه كَهْزَبِيون فِلمُون ڈَسْطِنْ گَهْرَجَن.

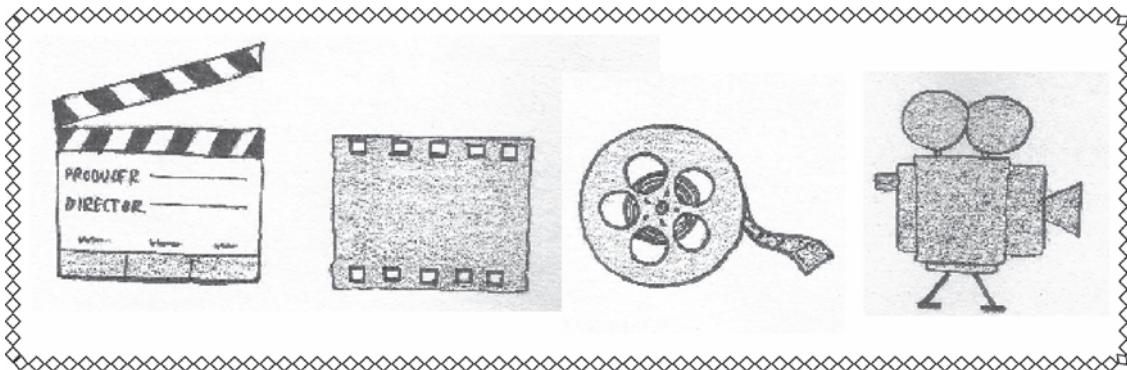
• بُذْو ئَهْ پَزْهَو.

شُروَعَاتِ كَئِي. پَهْرِيَايَائِينِ گُونَدَجِيُونْ فِلمُون ڈِيكَاريُون وِينَديُون هيُونْ. آهَستِي آهَستِي سُذَارَو آيو ئَهْ سَنَه ١٩٢٣ ع هِر ڳالَهَائِينَدَه فِلمُون لَهَطِ لَبِيُونْ. فِلْمَن مَان ڪِيتَرَائِي فَائِدَه آهِن. فِلْمَن دَرِيعِي تعليِيم جَو ڦَهَلَاءُ ڪَري سَنَهَجي ٿو. راج ڀَاشا هَنَديءَ جِي ڦَهَلَاءُ هِر سَنِيما لَاشَكِ پِنهَنجَوِي وَوَگَدانِ ڏَنو آهِي. ڪِيتَرَيُون ئَي آهَزَبِيون سَكِيادَهَكِ ئَي نصِيَحَت آمِيز فِلمُون نَكَرَندِيُون آهِن، جَن كِي ڈَسْطِنْ سَان اَسان جَو دَمَاغِ كَلِي پَوي ٿو. دَنِيَا جِي چَاطِ پَوي ٿي ئَهْ مَانِسَك وَكَاسِ بِه ٿَئِي ٿو. دَنِيَا جَا ڪِيتَرَائِي مَلَكِ جِي هَونَئِن جِيَڪِرِ آسان نَه ڏَسي سَهَهُونْ اَنَهن جَو سَنِيما وَسِيلِي

آج جَو زَمانُو سَائِنسِ جَو زَمانُو آهِي. سَائِنسِ جِي ئِي چِمتَڪَار سَبَبِ انسَان چَنَدِ تِي پَهْتو آهِي. آج جُو فِلمُون بِه سَائِنسِ جِي ٿَئِي ڪَرِشمُو آهِن. جِڏَهَن فِلمُون شَروع نَه ٿَيُون هِيُونْ تَدَهَن مَاظِهُو پُنَتِلا نَاهِي، اُنهَن كِي ڈَاهِي وَسِيلِي نَچَائِينَدا هَئَا. تَنهَن كِي ڪِنپِتَلِي نَاچَ ڪَري چَونَدا هَئَا. اُن وقتِ اِهو هَكِ وِندر جَو سَادَن هو.

سَنَه ١٨٦٠ ع هِر آميرِيڪَا هِر اِيدِيَسِن نَالي سَائِنسِدَان سَنِيما جِي اِيجَادِ كَئِي. هِيتِ آسانِجي پَارَت هِر دَادِ صَاحِبِ قَالَكِي سَنَه ١٩١٣ ع هِر سَنِيما جِي

اچ ڳالهه الڳه آهي. اچکله فلمون فاھش، هنسا، لڑائی ئے مارڈا از سان ستھيون پيیون آهن. جن جو الھڙ ئ نئين تھيءَ تي خراب اثر پوي ٿو. سندس چريتر نھٽ بدران بگڙجي ٿو چو ته پار پڙهيل ڳالهه جلدي ڀلجي ويندا آهن، پر سنپما ۾ ڏنل ڳالهيون هُچئي وقت تائين ياد رکن ٿا، انکري اهو تمام ضروري آهي ته فلمون ناهيندڙ سنسکاري فلمون ناهن، جن مان شخصي ئ سماجڪ وڪاس ٿئي.

آسانکي سکيادائڪ فلمن کي زور ونائڻ گهرجي.

دیدار ڪري سگھون ٿا.

سنپما ۾ آسين بدریناث، هردوار، امرتسار وغيره پوترا استان ڏسي پنهنجي تيرت ياترا جي ٺواهش کي ڪي قدر پورو ڪري سگھون ٿا.

ديش پيگتي جي فلم ڏسي ماڻهن ۾ ديش لا پيار جاڳي ٿو. سماجڪ ڏارمڪ فلمن ذريعي خرابين ئ بُراين جي جڙ ڪائي سگھجي ٿي. پر آھڙيون فلمون تمام گھت نهن ٿيون.

نوان لفظ:

فاھش - خراب

ايجاد - کوجنا

لاشك - ضرور

وڪاس - وادارو

آپياس

سوال ۱ : هيئين سوالن جا جواب لکو :-

- ۱) پُراڻي زماني ۾ وندر جو ڪھڙو وسيلو هو؟
- ۲) سنپما جي ايجاد ڪڏهن ئ ڪنهن ڪئي؟
- ۳) پارت ۾ سنپما جي شروعات ڪڏهن ٿي؟
- ۴) فلمن مان ڪھڙا فاعدا آهن؟
- ۵) الھڙ ئ نئين تھيءَ تي فلمن جا خراب اثر ڪيئن ٿا ٿين؟
- ۶) فلمون ناهيندڙن کي فلمون تيار ڪرڻ وقت ڪھڙين ڳالهين جو خيال رکڻ گهرجي؟

سوال ۲ : (الف) : هيئيان لفظ جملن ۾ ڪم آڻيو :-

فاھش

نصيب

ٺواهش

چريتر

نصبيڪت

(ب) : خد لکو :-

..... آهستني پورو فائدو قدر برأي گھت

سوال ۳ : ڏنگين ۾ ڏنل هدايتن موجب زمان بدلايو :-

۱) سائنس جي ٿي چمتكار سبب انسان چند تي پھتو آهي. (زمان ماضي)

۲) آهستني آهستني سدا راو آيو. (زمان حال)

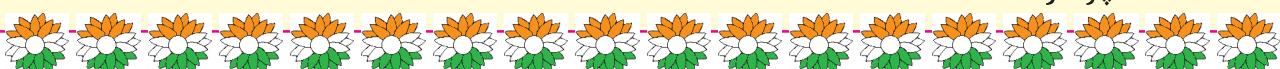
۳) پر آهڙيون فلمون تمام گھت نهن ٿيُون. (زمان مستقبل)

۴) راج پاشا هنديءَ جي ڦھلاءَ ۾ سنیما لاشک پنهنجو یوگدان ڏنو آهي. (زمان مستقبل)

۵) فلمن مان ڪيترائي فائدا آهن. (زمان ماضي)

هدايت : ماستر صاحب فلمن مان فائدا ئ نقصان ان وشيه تي ڪلاس ۾ بحث ڪرائيندو.

مشغولي : ماستر شاگردن کي ديش ڀڳتيءَ تي آذارت چئن فلمن جا نالا ئ اُنهن جي باري ۾ ٿوري چاڻ لکي اچڻ لاءِ چوندو.

پورڪ آپیاس

۱) فلمون هڪ وندر جو سادن آهن. وندر جي ڪن بین سادن جي باري ۾ لکو.

۲) هيٺ ڏنل جملن ۾ فلمن مان ٿيندڙ 'فائدو' يا 'نقصان' ڏنگين ۾ لکو :

۱) فلمن مان سماج جي سچائيءَ جي چاڻ پوي ٿي.

۲) ڪيترا نوجوان ڪلاڪارن جو نقل ڪن تا.

۳) هنديءَ پاشا جو پرچار فلمن جي ذريعي ٿيو آهي.

۴) فلمن مان نئين تكنيكى چاڻ ملي ٿي.

۵) فلمن ڏسڻ سان أكين تي اثر ٿئي ٿو.

۶) توهانکي وئندڙ ڪن به چئن فلمن جا نالا لکو.

۱..... ۲..... ۳..... ۴..... ۵..... ۶.....

۷..... ۸..... ۹..... ۱۰..... ۱۱..... ۱۲.....

۱۳) ڀڳونتي ناواڻي مشهور سنديءَ گيت ڳائيندڙ ٿي گذرري آهي. اُن کي سند جي ڪوئل به ڪري چيو ويندو آهي. اُن جو ڳاټل ڪوبه هڪ مشهور گانو / گيت ٻڌو.

۵) اِنترنیٹ ذریعی پنجن ٻال فلمن جا نالا لکو. ڪنهن به هڪ فلم جي ڄاڻ لکو.

ٻال فلمون

وندر جو وقت

۱) پھرئین سندی فلم	ایکتا
۲) پارت ۽ ٺھیل پھرئین سندی فلم	آبائی
۳) پھرئین رنگین سندی فلم	ھلُ ته ڀڄی ھلوٽ
۴) سندی فلمن جا مشہور گینتکار	پرسراام 'غیبا' ۽ گوورڈن 'پارتی'
۵) لتا منگیشکر جو ڳاتل سندی گیت	منهنچا سپرین توکان وچڙی (film - ھل ته ڀڄی ھلوٽ)
۶) هندی فلمن جا مشہور سندی گائے	چندرو آتما ۽ بُلو.سی. رانی
۷) مہیندر کپور جو ڳاتل سندی گانو	واه واه ڙی رنگی تُنھنچا رنگ (film - جھولیلعل)
۸) "گاندی" فلم جو سندی فوتوگرافر	گووند نھا لائي
۹) سندی مشہور سنگیتکار	سی. آرجن، بُلو.سی. رائے
۱۰) هندی فلمن جا مشہور سندی ڪلاڪار	ھري شودا ساڻي، آسرائڻي، ببیتا، سادنا، سریچند ماکیجا، وویک واسوائڻي، آفتاب شودا ساڻي

١٧. وَتَايُو فَقِيرُ

• بُدُو. پڙهه ئه سمجهو.

”آڙي چريا، ڏي ڪا صلاح، هاڻي ڇا خريد
کريان؟“
”آبا، بَصَرَ خريد ڪر.“

سيٺ نه رڳو پنهنجي سموريو پونجي بصرن ۾
لڳائي. پڙهنان هننان قرضُ کڻي بصرن جا گداڻ پري
ڇڏيا. اوچتو آهڙو ته آچي مينهن پيو جو سڄي ڳوٹ
۾ پاڻي پرجي ويو. سيٺ جا سمورا بَصَرَ خراب ٿي ويا.
نقصان سبب سيٺ ڪنگال ٿي ويو. هُدوڙندو وَتَائِي
فقير وَتَ ويو ۽ رئندني چيائينس، ”سائين توهان تم
آهڙي صلاح ڏنپي جو مان برباد ٿي ويس.“

وَتَائِي چيُس، ”آبا، ان ۾ منهنجو ڪهڙو ڏوگه!“
پهرين تو درويش كان آسيس گهري ۽ هاڻي
چرئي كان صلاح. درويش جي آسيس ۽ چرئي جي
صلاح ۾ فرق ته هوندو نه!“

بيربَل جي عقلمنديء جا توهان آنيڪ قصا بُدا
هوندا. ساڳئي نموتي سنڌ ۾ وَتَائِي فَقِيرَ جا پُطِّ گهڻا
ئي قصا مشهور آهن. انهن مان آسان کي وندڙ سان
گڏو گڏ نصيڪت به ملي ٿي. هڪ ڏينهن ڪنهن
گهورا ڙوءِ وَتَائِي فَقِيرَ کي عرض ڪيو ”درَوِيش، موْن
غَرِيبَ تي مَهِرَ ڪريو. غريبيء سبب هيٺو حال آهي
ڪنهن برَكَت پيرئي ڏنديءِ جي آسيس ڪريو.“

”آبا وَجْ وَجي، لوڻ جو ڏندو ڪر.“
گهورا ڙوءِ هننان پيسا هت ڪري لوڻ جو
ڏندو شروع ڪيو. لوڻ جو آگمه وَدِي وَجي سبب ٿوري
ئي وَقت ۾ هُوشاهو ڪارِ بُلچي ويو. هاڻي هُو پاڻ
کي سيٺ ڪونائِ لڳو.

هڪ دفعي اُهو سيٺ پنهنجي دوڪان تي وينو
هو تم سندس نظر وَجي وَتَائِي فَقِيرَ تي پيئي. کيس
سُدُ ڪندي چيائين، ”آڙي چريا هيڏانهن آڙ.“
”آبا، حُڪُمُ ڪر. وَتَائِي فَقِيرَ نماڻائي ۽ وچان چيو.

نوان لفظ:

وندر - منور نجن نصيڪت - سکيا هيٺو - ڪمزور برڪت - وادارو ڪنگال - سڃيو

آپیاس

سوال ۱ : هینین ۾ خال پریو :-

- ۱) ۾ وَتَائِي فقیر جا پُٹ گھٹائی قصا مشهور آهن.
- ۲) سبب سیث کنگال ٿي ویو.
- ۳) ”دَرْوِيش جي آسیس ئ جي صلاح ۾ فرق ته هوندو ن!

سوال ۲ : هینیان جُملا ڪنهن، ڪنهنکي چیا آهي؟

- ۱) ”ڪنهن برکت پرئي ڏندی جي آسیس ڪريو.“
- ۲) ”آبا وُج، ويچي لُٹ جو ڏندو ڪر.“
- ۳) ”اڙي چريا، هيڏانهن آڻ.“

سوال ۳ : هینین سوالن جا جواب لکو :-

- ۱) گھورا ڙُوا شاھوکار ڪيئن بٽيو؟
- ۲) سبب کنگال ڪيئن ٿي پيو؟
- ۳) وَتَائِي موجب ڪنهنجي صلاح ۾ فرق هوندو آهي؟

هدایت : ماستر شاگردن کي سمجھائيندو ته ننديي وڏي سان و هنوار ڪيئن ڪجي.

مشغولي : ماستر شاگردن کي وَتَائِي فقير جا اهڙا بيا ڪجهه قصا هٿ ڪري لکي آچڻ لاءِ چوندو.

بورڪ آپیاس

۱. هینین جدا جدا حالتن ۾ توهان ڪنهن کان صلاح وٺندا يا ڪنهن کي شڪايت ڪندا :

.....	۱) إِسْكُول ۾ توهانجي نئين پين گُم ٿي وئي آهي.
.....	۲) توهان کي ڏندن ۾ سُور آهي.
.....	۳) توهانجي چاچي کي پلات تي جڳهه نهرائڻي آهي.
.....	۴) توهانکي جاگرافي وشيه ۾ ٿوري ڏکيائي ٿي رهي آهي.
.....	۵) توهانجو ڪلاس ۾ پڙهندڙ هم ساتي توهان کي چيزائي رهيو آهي.
.....	۶) توهان جي پاڙي ۾ گند ڪچري جو آزار آهي.
.....	۷) توهان کي ڪا قانوني صلاح وٺي آهي.
.....	۸) توهان جي من ۾ ڪا پريشاني آهي.

۲. سبق یه ڏنل لفظن لاءِ هينيون خاکو پورو ڪريو :

لفظ	ساڳي معني وارا لفظ	جملو
مثال : مينهن	برسات	آچ پوني یه تمام گھڻو مينهن وسبيو.
۱) ڏوه
۲) سموُرا
۳) پونجي
۴) فرق

۳. سبق یه ڏنل قصو توهان پڙهيو، جيڪڏهن توهين گھورا ڙوءَ جي جڳهه تي هجو تر وتائي فقير سان ڪھڙو ونهوار ڪندا. لکو

وياڪڻ

صفت ۽ اسم ذات ۾ ورهايو

ڏارمڪ، چاهه، دُنيا، لائق، راند، خواهش، س Morrow، ايمانداري، بيماڻ، دوستي، آزادي، بباباني، ناراڻ، مصيبة، خوشي، جاندار، آزار، صدي، آلسيء، پنهنجو، صفائي، پورهيٽ، ڪامياب، مسکين، سختي، نظر، محنتي

صفت	اسم ذات
.....

وندر جو واقت

هيث ڏنل مشغوليin ۾ سُني مشغولي = لاءِ ✓ غلط مشغولي = لاءِ ✗ لکو :-

- ۱) راڌا إسڪول جو گھرو ڪم پورو ڪيو.
- ۲) راجيش سَچو وَقْت راند ۾ وڃايو.
- ۳) مُنهنجي ماڻ مُونکي مِيزوم گھمايو.
- ۴) دا ١٥ آسان لاءِ سندوي - انگريزي ڊڪشنري وٺي آيو.
- ۵) هرشا سَچو وَقْت ٿي وي. ڏسندوي آهي.

جانورن جو باع

چنر ڏسو. سماجھو ۽ بُڌايو.

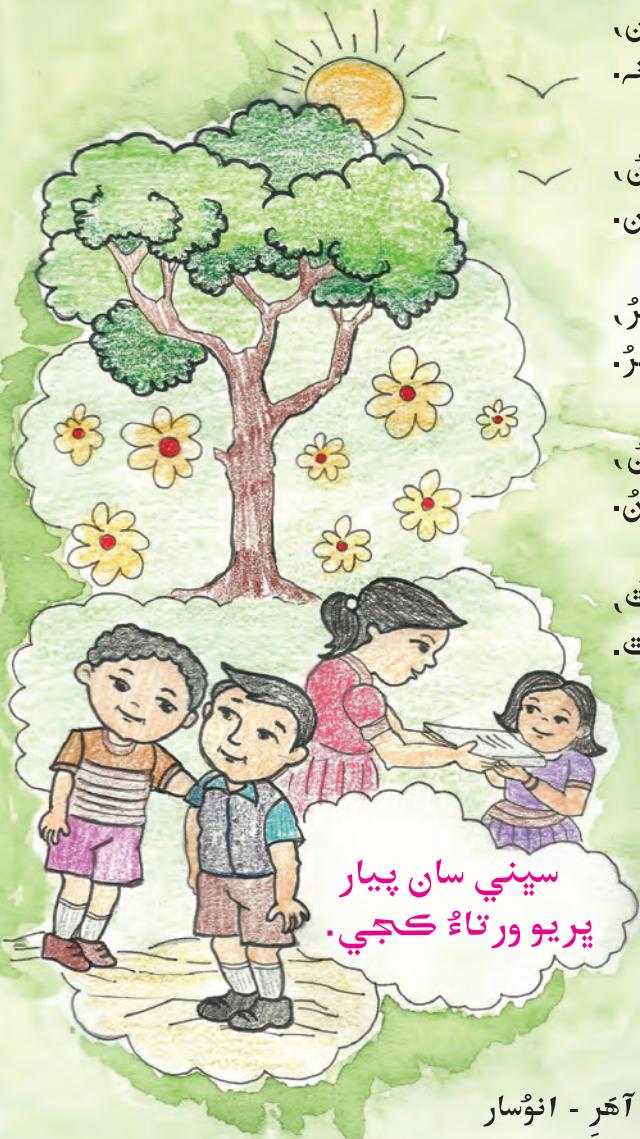
هدایت: ماستر شاگردن کان جانورن جي باع تي وڌيک ڳالهه ٻولهه ڪرائي. جانورن جي باع ۾ هڪ ڪلاڪ إن وشيه تي مضمون گهران لکي آچڻ لاءِ چوندو.

۱۸. نېتې دوها

سداحیات منوهر ارجن سنگه بیدی (ع۱۹۳۷ - ع۲۰۰۳) 'عاجز' نالی سان چاتو وڃی ٿو. هي عالم، اذیاپک ئ سُنورچناڪار به هئو. ڪرشن لال بجاج 'پردیپ'، داڪتر جَندیش لچاڻي ئ سان گڏ هن لیکڪ جا ڪجهه ڪتاب چپیل آهن.

دوها چند تي دسترس رکندڙ شاعر هن بیت ۽ سُنی ئ صحیح نمونی زندگی گزارڻ جي سهڻي صلاح ڏني آهي.

• بُڏو، ڳَايو ئ سمجھو.

۱) سُوچي سمجھي ٻولي، چنچل آه زبان،
اُچلیل تیر ڪمان مان وري آچي ٿو ڪانه.

۲) کشت سهن پر واسطي، سڄط نباهن نینهن،
شیتل چایا وَڻي، سڙي سجو ئي ڏينهن.

۳) وَت آهر هلجي ته جيئن آگِرِ کڻي نه ڪيڙ،
سَوَرِ ڏسي ئي پسارجي هردم پنهنجو پيڙ.

۴) سرهو ٿي هردم ڪندو رهجي وديا - داُن،
تيئن تيئن وڌندو ٿورهي ڏجي ٿو جيئن جيئن گيان.

۵) لاهم نه دل سنسار ۾ ڪو به نه آهه آناٺ،
سڀ جي سر تي هُت رکي وينو ديناناث.

نوان لفظ:

ڪشت - تکليغون وُت - پُچندی، سمرٿي آهر - انُسار
ديناناث - ايشور دل لاهڻ - همت هارڻ

آپیاس

سوال ۱ : هینین سوالن جا جواب لکو :-

- ۱) آسانکي سوچي سمجھي چو گالھائڻ گھرجي؟
- ۲) وديا دان ڪرط سان چا ٿو ٿئي؟
- ۳) آسانکي دل چونه لاهٽ گھرجي.
- ۴) 'سوڙ ڏسي پير پسار' سان شاعر جو مطلب چا آهي؟

سوال ۲ : بيت جي ستن جا جوڙا ملايو :-

- الف) سچڻ نباهن نينهن
- ب) وري آچي ٿو ڪاڻ
- ٻ) ڪوبه نه آهم آنات
- پ) سڙي سجوئي ڏينهن

- ۱) اچليل تير ڪمان مان
- ۲) ڪشت سهن پر واسطي
- ۳) شيتل چايا وٺڏي
- ۴) لاهم نه دل سنسار ۾

هدایت : ماستر پارن کي بيت سُر سان چوائيندو.

مشغولي : ماستر شاگردن کي آهڙيون پيون به سکيادائڪ سٽون گڏ کري لکي آچڻ لاءِ چوندو.

پورڪ آپیاس

۱. هينين گالھين لاءِ چي نشاني لکو :

- ۱) سڀني سان پيار پريو ورتاءَ ڪجي.
- ۲) ناكاميابيءَ کان ڏکي، چُپ چاپ ويهي رهجي.
- ۳) آسانکي زندگي گذارڻ لاءِ پنهنجو پاڻ تي ڀاڙڻ گھرجي.
- ۴) زندگي ۾ گھرجن کان وڌيڪ اچائين کي اهميت ڏيڻ گھرجي.
- ۵) وديا ڏيڻ سان گھنجي ٿي.
- ۶) پنهنجو ٿورو نقمان سهي به بين جو گھٹو فائدو ٿئي تم ڪجي.

۲. هيٺ ڏنل هم آوازي لفظن جا جوڙا ملايو : نينهن، ڪير، داڻ، پير، ڏينهن، گيان

..... ۳ ۲ ۱

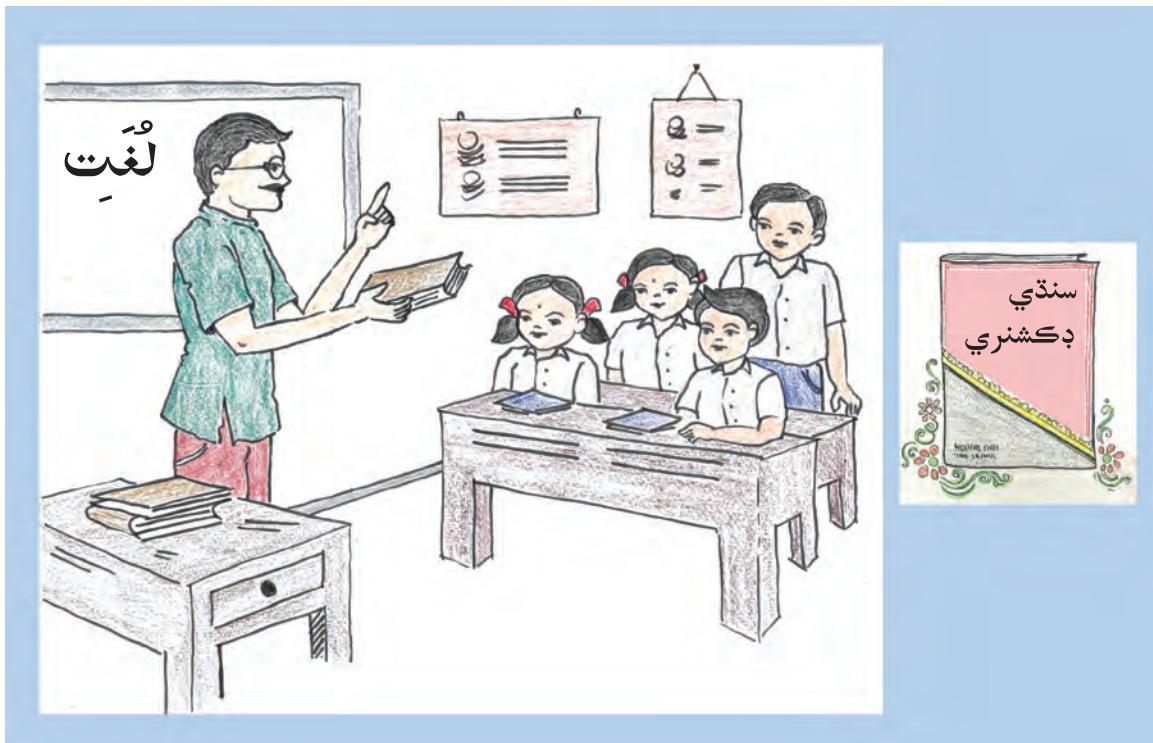
وندر جو وقت

برئڪيت مان مناسب اڪر چوڦي بامعني لفظ ناهيو :-

۶) پرور (پ، س، ش)	۱) عا..... خي (ر، م، گ)
۷) ٻتا (ج، ف، ڪ)	۲) وانگي (ح، ر، ڏ)
۸) سر رمي (ڏ، گ، خ)	۳) لر ش (ح، ڪ، ز)
۹) اوزا (ڦ، ڇ، ر)	۴) بي س (ج، گھ، و)
۱۰) تا مر (ي، ط، د)	۵) سا مر (گ، ڏ، ل)

١٩. دِكشنريءَ جي اهميت

• بُدو، پڙهو، سمجھو، کم آڻيو.

ماستر : پارو، آچ آسيين مهاتما گانديءَ جي جيون بابت ڄاڻ حاصل ڪنداسيين.

رميش : سائين، مون اهو سبق پڙھيو آهي. اُن هر ڪيترائي ڏکيا لفظ آهن، جيڪي مون کي سمجھه هر نتا آچن.

ماستر : رميش، ڪوبه سبق پھررين پوري ڏيان سان پڙھبو آهي ئ اُن هر جيڪي به ڏکيا لفظ هجن اُنهن جي معنيا ماستر کان پڻچجي يا گهر هر دِكشنريءَ جي مدد سان ڪٿ ڪجي.

ڳيتا : ها سائين، مون به اهو سبق پڙھيو آهي ئ آپياس هر ڏنل سوالن جا جواب به لکٻ جي ڪوشش ڪئي، پر کي اهڙا لفظ پڙھيم جي مون کي سمجھه هر ن آيا.

ماستر : ڳيتا، آچ مون إهائي ڳالهه سمجھائي ته دِكشنريءَ مان ڏکيا لفظ ڪيئن ڳولهجن، دِكشنريءَ کي هنديءَ هر شبد ڪوش ه سنڌيءَ هر لُغت چئبو آهي.

رميش : سائين، اهو لفظ آسان لاءِ نئون آهي، آچ پھريون دفعه تو آهي.

ماستر : گوپال، لئبرريءَ هر وجي، اُناں سنڌي دِكشنري وٺي آڻ.

(گوپال هڪ تلهو ڪتاب کڻي آچي تو.)

ماستر : پارو، هي ڏسو، سنڌي دِكشنري آهي. هن هزارين لفظ، اُنهن جون معنائون ه وياڪرڻ جي ڄاڻ ڏنل آهي.

گوپال : سائين، هزارن لفظن مان گهربل لفظ اون مان کيئن ڳولهي سنهندا سين؟

ماستر : پارو، گهبرایون، مان اوهانکي گهربل لفظ ڳولهڻ جو سولو طريقو بذايان ٿو. دكشنري ۽ ڏنل لفظ آئيويتا هجي موجب شامل ڪيل هوندا آهن. جيڪڏهن اها ڳالهه ڏيان ۽ رکبي ته گهربل لفظ ۽ معني ڳولهڻ ۽ ڏکيائي نه ٿيندي.

گيتا : سائين، 'مسكين' لفظ لفت ۽ کيئن ڳولهجي؟

ماستر : دكشنري ۾ 'م' وارو صفحو کول ۽ اون ۽ ڏس ته 'مسكين' لفظ ڪتي ڏنل آهي؟

گيتا : سائين، الائي چو، ڳولههي نشي سنهان.

ماستر : لفظ دكشنري ۽ هجي موجب ڏنل هوندا آهن. پھرین زير 'آ' وارا پوء 'آ' وارا، تنهن کان پوء زير 'ا' ۽ اون بعد 'ا' پيش وارا لفظ ڏسي سنهبا. اوهان 'مسكين' جي 'م' کي زير ڏنل لفظن ۽ ڳولهيو.

گوپال : سائين، مون سمجھهو. دكشنري ۽ 'مسكين' لفظ 'م' ۽ 'ما' وارن لفظن کان پوء 'م' واري حصي ۽ ڏنل آهي.

ماستر : گوپال، هائي تون 'مسكين' لفظ جي معني ڳيني کي پڙهي ٻڌاء.

گوپال : سائين، 'مسكين' لفظ جون به معنايون ڏنل آهي - غريب ۽ نردن.

ماستر : ان نموني توهان ڪوبه لفظ دكشنري ۽ مان ڳولههي سنهندا. پنهنجن ماڻن کي چئو ته توهان کي هڪ سٺي لغت وٺي ڏين.

رميش : سائين، دكشنري ۽ مان بيا ڪھڙا فائدا آهن؟

ماستر : پارو، جيئن جيئن اوهان وڏن درجن ۽ ايندا، تيئن اوهان کي ٻيون ٻوليون به سيڪاريون وينديون. ان حالت ۽ دكشنري مددگار ثابت ٿيندي.

گيتا : سائين، هن ج ملي جو مطلب سمجھائييندا 'رائي' پڙهائي ۽ ڪمزور آهي، پر موهن جو سرير ڪمزور معنيا 'ڪچي' ۽ بئين لفظ جي معني 'نربل' ٿيندي.

ماستر : ان لاء ئي ته مون اوهان کي چيو ته 'اپياس ڪندڙن لاء دكشنري ۽ جي وڏي اهميت آهي. ڏنل ج ملي 'ڪمزور' لفظ به دفعا ڪم آيل آهي پر ٻنهي جي معني الڳ الڳ ٿيندي. پھرئين 'ڪمزور' لفظ جي معنيا 'ڪچي' ۽ بئين لفظ جي معني 'نربل' ٿيندي.

رميش : سائين، ان جو مطلب اهو ٿيو ته هڪ لفظ جون هڪ کان وڌيک معنايون به ٿي سنهن ٿيون.

ماستر : ها، ائين برابر آهي. ان کان سوا ڳرامر ۽ به هڪئي لفظ ڪڏهن 'اسم' ته ڪڏهن 'صفت' ٿي سنهندو آهي. مثال ڏسو: 'سندر' کي سندر سو ڪڙين سان لڳائڻ آهي. 'پھرئين' 'سندر' لفظ جو مطلب بالڪ جو نالو، انڪري اسم خاص ۽ بئين 'سندر' لفظ جو مطلب 'سُھٽو' ان ڪري صفت آهي. پارو، ياد رکو ته لغت جي مددسان پنهنجو شبد - پندار به وڌائي سنهو ٿا. لفظن جو صحیح اچار ڪرڻ به سکندا.

واندڪائي ۽ جي وقت ۽ دكشنري ڪتب آڻطي جي عادت سان نه صرف وقت سجايو ڪري سنهبو پر چاڻ وڌائي سنهبي ۽ بولي ۽ مهارت به حاصل ڪري سنهبي.

گوپال : سائين، هائي آسان سمجھيو ته 'اپياس لاء دكشنري ۽ جي تمام گهڻي اهميت ۽ ضرورت ٿيندي آهي.

لئبرري - پستڪاليمه مهارت - قابليت هجي - اچار شبد پندار - لغطي خزانو

آپياس

سوال ۱ : هيئين سوالن جا هڪ جمي ۾ جواب لکو :-

- ۱) ماستر رميش کي چا کڻي اچڻ لاءِ چيو؟
- ۲) دڪشنري ۽ کي سنديءُ ۾ چا چئبو آهي؟
- ۳) دڪشنري ۽ ڪھڙي چاڻ ڏنل هوندي آهي؟
- ۴) ڪمزور ۽ سندر لفظن جون ڪھڙيون معنائون ڏنل آهن؟
- ۵) وانڊڪائي ۽ جي وقت ۾ دڪشنري ڪيئن ڪمائني ٿي سگهي ٿي؟

سوال ۲ : هيئين سوالن جا ٿوري ۾ جواب لکو :-

- ۱) لُغت مان ڪھڙا فائدا آهن؟
- ۲) دڪشنري ۽ مان هجي موجب لفظن ڪيئن ڳولهبا آهن؟

سوال ۳ : هيئيان جُملٰا ڪنهن، ڪنهنکي چيا آهن؟

- ۱) ”لئبرري ۾ وڃي اُناں سنديءُ دڪشنري وٺي اچ۔“
- ۲) ”هزارن لفظن مان گھربل لفظن آسان ڪيئن ڳولهه سگهنداسين۔“
- ۳) ”آلائي ڇو ڳولهه نٿي سگهان۔“
- ۴) ”دڪشنري ۽ مان بيا ڪھڙا فائدا آهن؟“

سوال ۴ : هيئيان لفظن جُملٰا ۾ ڪم آڻيو :-

مدد
کوشش
گھربل
نردن
ڪمزور

هدایت : ماستر پارن کي سنديءُ دڪشنري ڏيکاري استعمال ڪرڻ سڀكاريندو.

مشغولي : ماستر پارن کي ڏکين لفظن ۽ اُنهن جي معنئي جو چارت گهران ٺاهي کڻي اچڻ لاءِ چوندو.

پور ڪ آپياس

۱) ڪجهه سنديءُ دڪشنريين بابت چاڻ :

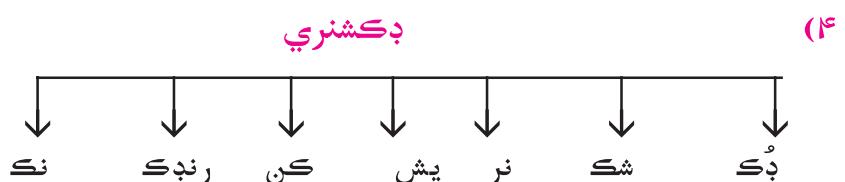
- ۱) اي دڪشنري : سنديءُ انگلش - ڪئپتن استيڪ، ۱۸۵۵ (ممبيئي)
- ۲) انگلش ائند سنديءُ دڪشنري - ايل. وي. پرانجپي، ۱۸۶۸ (ممبيئي)
- ۳) سنديءُ - انگلش دڪشنري - جارج شرت ۽ ادارام ٿانورداس، ۱۸۷۹ (ڪراچي)
- ۴) اي سنديءُ - انگلش دڪشنري - پرمانند ميوارام، ۱۹۱۰
- ۵) ائن انگلش - سنديءُ دڪشنري - پرمانند ميوارام، ۱۹۳۳
- ۶) مرائي سنديءُ شبد ڪوش - پروفيسر لڄمڻ هردوائي، ۱۹۹۱

٢) دکشنری ء جو استعمال ڪري هيئين لفظن جي معني ڳولهي پڏايو :-

..... موروُثي	خودمختیار قدیر
..... سَگهارو	علَّحدو جوَّبو
..... مَشغول	حِيرت مُوافق

۱۳) سندی آئیویتا موجب هیثین لفظن جو سلسلو ناھیو :-

عزت، مان، سک، ظاهر، جنم، پکی، هلکو، قابل، خراب، بیزی، آنب

دکشنري لفظ مان متیان لفظ نکتل آهن.

اھڙي نموني 'ڈراماتما' لفظ مان ٻيا ڪھڙا لفظ نهي سَخن ٿا، اُهي لکو :

(٥) 'دڪشنريءَ مان فائڊا' اِن وشيه تي پنج ست جملا لکو.

وِندر جو وَقت

١. هر هڪ ڏنل لفظ لاءِ چار مُتبَدِل جواب ڏنل آهن جِن مان ٿي لفظ ذري گهٽ معني سان نه ڪندڙ آهن
چو ٿون آهي نه ڪندڙ لفظ ڳولهي اُن مٿان گول پايو :-

مثال : مزو، آند، دان، موج

١) گھڻو :	جهجهو،	ٿورو،	وديڪ،	جام
٢) جچ :	وكيل،	آمين،	سرپنچ،	منصف
٣) وقت :	سمو،	ٿاطو،	ويل،	گھڙيال
٤) لڙائي :	سمر،	چڳهڙو،	جنگر،	يد
٥) نڪمو :	خارج،	ردي،	اوڻائي،	آجايو
٦) غيرآباد :	ويران،	اڱڙ،	سُچ،	ساوڪ
٧) سُور :	بدن،	اهنج،	تکليف،	پريشاني
٨) سار :	اختصار،	تايپرج،	نچوڙ،	حد
٩) پُڏ :	آلسي،	سُست،	ٺوئي،	چُست
١٠) خير :	تكليف،	پلائي،	بهتربي،	چڻائي

٢. توهنجي ٻن دوستن / ساهيءَين جي گروهه جڳهڙو ٿي ويو آهي تم ان حالت ۾ توهين چا ڪندا.

٢٠. سوغات

تیکم جمنومل پوچو ۱۹۳۹ (ع) شکارپور سند جي ادیبن کان متأثر ٿي لکڻ لڳو. خانگي ڪمپني ۽ چالیه سال ائڊمنسٹریتر جي عهدی تي رهندی لکڻ پڙھڻ جي رُچي فائِم رکیائين. هن ڪھاڻي ۽ پيءُ جي پیار ۽ آدرش پُت جو چتر چتیو ويو آهي.

سقلتا حاصل ٿیندي. من ۾ هڪ اچا اُتپن تیس تر وجھه وٺي پيءُ کي چوندو ته رِزلت اچڻ تي هو کیس هڪ اسپورت ڪار سوکڙي طور وٺي ڏئي. هڪ رات پيءُ کي پیڙون ڏیندي دل واري ڳالهم ان سان ڪري ورتائين. سچانند آهو بُڌي مُشكبيو ۽ سکيلڏي پُت جي متى تي هت رکيو. جنهن ڏينهن امتحان جو نتيجو ظاهر ٿيو، ڪالیچ مان مارڪ شیت وٺي، گهر آچي ماءُ - پيءُ کي پیرین پيو، آراڏنا کي ڳراٽڙي پاتائين ۽ مارڪ شیت پيءُ جي هتن تي رکیائين. ٨٠ سیڪڙو کان به متى مارڪون ڏسي سچانند ڪپڙن ۾ نه پيو ماپي. پُت جي پیشاني چُمي، پاسي ۾ رکيل هڪ بند پارسل کيس ڏنو. راهول خوش ٿيو. پارسل جو متیون پنو کولي ڏنائين ته شريمد پچوت گیننا جو

• بُڌو. پڙھو ۽ لکو.

سیٺ سچانند جي سُکي پريوار ۾ چار ڀاتي هئا. سچانند کانسواء سندس پتنی سُلچڻي، ڏي ۽ آراڏنا ۽ سکيلڏو پُت راهول. اوڙي پاڙي وارا هن آدرش پريوار جو مثال ڏيندا هئا. سچائي ايمانداري، محنت، سڪ ۽ وشواس جا پنج رتن سپني جي سپني ۾ ساندييل هئا.

راهول کي سپيئي پيار ڪندما هئا. هو نه صرف ڏسڻ ۾ ملوك هئو، پڙھڻ ۾ پڙ هئو، رانديں جو ڪوڏيو هئو، ڪسرتي جوان هئو، يارن جو يار هئو، هرڪم ۾ هوشيار هئو.

ساوتري بائي ڦلي وشودياليه، پُطلي جي بي. ڪام. پريکشا جو نتيجو هفتني کن ۾ اچڻ وارو هو. راهول کي پڪھئي ته کيس سُنین مارڪن سان

گھر آچھٰ لاءِ چيو.
اوچتو راھول کي سامھون ڏسي سچانند جو
چھرو چمڪڻ لڳو. راھول کيس پيرين پيو. متى تي
ھت گھمائيندي پيءُ کيس سامھون رکيل پارسل
کڻي آچھٰ لاءِ چيو.

راھول سوچيو تم پتنا کيس شايد گيتا پڙھن لاءِ
چوي ٿو. هُن جيئن ئي اُھو پستڪ کولييو تم اُن مان
ھڪ چابي ڪري پيئي، اُن سان گڏ ڪار ديلر جو
دلوري آردر لڳل هو، جنهن تي آردر جي تاريخ
إمتحان جي نتيججي واري ڏينهن جي هئي ۽ ڪار
جي قيمت مليل هئڻ جي رسيد به شامل هئي. اھو
ڏسي راھول جون اکيون چرخ ٿي ويون. سچانند
چيو ”پت، ان گھڙي ۽ جوئي مان إنتظار ڪري
رهيو هوس. منھنجي اها خواهش هئي. تون پاڻ
اھو لغافو کولي چابي کڻي. مان ڪار ديلر سان
پھريون ئي ڳالهائي چڏيو آهي. اچ به اها ڪار توکي
ملندي. پيءُ جي سڪپري سوئغات ڏسي راھول جي
اکين مان ڳوڙها ڳڙڻ لڳا ۽ هو پيءُ جي پيرن تي
ڪري پيو.

پوتراستڪ نظر آيس. شري ڪرشن جي تصوير کي
آکين تي رکي، کوليل ڪاغذ ۾ اُھو پستڪ رکي
پارسل بند ڪري ڇڏيائين. پاھر باق نه ڪڍيائين.
روزانی زندگي ۽ جي ڪمن ڪارين ۾ وقت
گذرندو رهيو. هاڻي راھول ۾ گنيپيرتا به آچھٰ لڳي
ھئي. احمدنگر جي ھڪنانگي ڪمپني ۽ راھول
کي سنڌي پنڌار ۽ پوزيشن سان نوکري ۽ جي آچ
ٿي، جا هن گھروارن جي صلاح سان قبول ڪئي.
نوکري ۽ سبب گھر ڇڏي احمدنگر ۾ مسواعز
تي ھڪمرو وٺي اڪيلور هئڻ لڳو. ڪم ۾ ڪڏهن
به ڪنهن کي شڪایت جو موقعو نه ڏنائين. فرصلت
واري وقت ۾ وڌيڪ آپياس ڪندو رهيو. ماءُ، پيءُ
۽ پيڻ جي سار سنپال به لهندو رهيو. بالا عملدار
راھول جي ڪم تي ڪوش ٿي وقت به وقت کيس
اصفاو ڏيندا رهيا.

سچانند جي صحڪ ڏينهن پو ڏينهن بھنددي
رهي، راھول کي گھٹو ياد ڪرڻ لڳو. پيءُ جي
طبعيٽ سبب راھول جو مئُ به پيءُ طرف وڌيڪ
مُڙڻ لڳو. ھڪ شام جو آرادنا پاڳ کي فون تي جلد

نوان لفظ :

پريوار - ڪتنب	ڪيلڊو - پيارو	اُتپن - پئدا	ڪيلڊو - پيارو	اچا - تمنا
سوکڙي - سوغات	پيشاني - نِرڙ	سقلتا - ڪاميابي	پيشاني - نِرڙ	پيڙ - هوشيار

سوال ۱ : هيئين سوالن جا جواب لکو :-

- ۱) ڪھڙا پنج رتن سڀني جي سڀني ۾ سانڊيل هئا؟
- ۲) راھول کي سڀئي پيار چو ڪندا هئا؟
- ۳) راھول کي ڪھڙي اچا اُتپن ٿي؟
- ۴) نتيججي واري ڏينهن سچانند پت کي چا ڏنو؟
- ۵) راھول کي ڪٿي نوکري ملي؟

سوال ۲ : (الف) : هيئين اصطلاحن جي معنيا لکي جملن ۾ ڪم آظيو :-

پڙھن ۾ پڙ هئڻ، يارن جو يار هئڻ، اکين تي رکڻ، اکيون چرخ ٿيڻ
پيشاني چُمڻ، ڪپڙن ۾ ماپڻ، چھرو چمڪڻ

(ب) : هینین جا فمد ڏيو :-

سُکي	پَكَ	سلچيٽي
سقلنا	وشواس	ظاهر

(ب) : هینین جون صفتون لکو :-

دل	ڪامياب	پيار
	وقت	ڪاغذ

(پ) عدد بدلايو :-

هدایت : ماستر شاگردن کي آدرس پريوار جي بین خاصيتن بابت چائڏيندو.

مشغولي : ماستر شاگردن کي چوندو تم گهر مان سنسکاري ٻار جا ڏهه گئي لکي اچن.

پورڪ آپياس

۱. ڏنالِ مثالِ موجب ڏنگين مان صحیح انساني گٹ چوندي چو ڪندرا پرييو :-

(پيار، همت، اميد، بهادری، آتم وشواں، ديا، مدد، سهڪار، خوشی، ايمانداری، سچائي، ڀڳتي یاونا)

ديا

مثال : مهيش پکين کي آفاج جا ڏاڻا کارائي ٿو.

انسانی گٹ	جملو
<input type="text"/>	۱) مينا پنهنجي ساهيءَ کي حساب سڀكاريا.
<input type="text"/>	۲) ماڻ بيلوءَ کي گود ۾ کنيو.
<input type="text"/>	۳) ميجر ڪرنلسنه کي جنگ ۾ جيت حاصل ڪرڻ سبب سونو ٻلو انعام ۾ مليو.
<input type="text"/>	۴) رکشا درائيور ساوتريءَ کي رکشا ۾ وساريل پرس و اپس ڏني.
<input type="text"/>	۵) ونيش يڪدم زخميل دوست کي اسپتال پهچايو.
<input type="text"/>	۶) مهڪ سمهٽ کان آڳ ڀڳوان جي پار تنا ڪندي آهي.
<input type="text"/>	۷) گوروند پکو ارادو ڪيو تم هو ضرور ڊاڪٽر ٻڃجندو.
<input type="text"/>	۸) ڪلاس ۾ مينا پنهنجي غلطی مجی.
<input type="text"/>	۹) سورج ٻڏندڙ ٻار کي بچايو.
<input type="text"/>	۱۰) جنگه تي ويل جوان جي ماڻ سندس موڻي آچڻ جو انتظار ڪندي آهي.

۲. ڏنل چتر ۾ شجرو (فئملي ٿري) جي چاڻ لکو.

۳. هینیان هک ٻئي جي سنبند جا چتر ڏسو، ڳالهه ٻولهه ڪريو.

وياڪڻ

جملي جا ٿي مکيه يائڻا آهن :-

فاعل - ڪمْ جو ڪندڙ

فعل - جيڪو ڪمْ ٿئي

مفعول - جنهن تي ڪم ٿئي.

هينيان جُملًا پڙڻهو :-

(۱) سنيتا کير پيتو.

(۲) اسان مخيمون لِکُون ٿا.

(۳) منهنجي ماء نيرن تيار ڪئي.

پھرئين جُمليء هر ڪم ڪندڙ 'سنيتا' آهي. اـ هو لفظ فاعل آهي. جُمليء هر ڪم آهي 'پيئڻ'، ان ڪري پيتو لفظ فعل آهي. سـ ڳئي وقت پيئڻ جو ڪم 'كير' تي ٿيو آهي، ان ڪري 'كير' لفظ مفعول آهي. ٻئين جُمليء هر اسان - فاعل، لكون ٿا - فعل ئ مخيمون مفعول آهن.

ٿئين جُمليء هر منهنجي ماء - فائل، تيار ڪئي - فعل ئ نيرن - مفعول آهن.

هينيان جُملن مان فاعل، فعل ئ مفعول ڳولهيو :-

مفعول	فعل	فاعل	۱) هريش آنڊ کاڌو. ۲) جـ چور کي سزا ڏني. ۳) توهان صفائي رکندا آهي. ۴) منهنجي ماسترياڻي حساب سڀكاريندي. ۵) مان سنديء ڳالهيان ٿو.
-------	-----	------	--

۲۱. نوٹ چاپٹ جي پریس

ڊاڪٹر ھوندراءج بلوائي (سنہ ۱۹۶۱ع) ٻال - ساھتیه جو هڪ سُنو لیک ک آڌیا پک ۽ بهتر ترجمان آهي. هن لیک ک جا ٻال رچنائين جا ڪتاب هندی، گجراتی، ماراثی، انگریزی، پنجابی، اُردو ۽ تمل پاشا ۾ چپیل آهن. مرڪزي ساھتیه اڪادمی ۽ هن کي ٻال ساھتیه جو انعام عطا کيو آهي. ٻيا به ڪيترائي انعام اِڪرام مليل اٿس. هن سبق ۾ سرڪار پاران برپا ڪيل نوٹ چاپٹ جي پریس جي ڪارائين شیوائن جي سُنی چاٹ ڏني ویئي آهي.

• بُڏو ۽ پڙھو.

انگلئند ۱۸۶۱ع ۾ پارت لاء نوٹ چپیا ۽ مارچ ۱۸۶۲ع ۾ اهي نوٹ جاري کیا ویا.

۱۸۶۲ع ۾ میشورس قامس. ڈی. ۱. رو ائند ڪمپنی (لندين) نالی ڪ سنستا کي پارت جي ٽکلین چپٹ جو نیکو ڏنو ویو هو. ان وقت انگریزن جوراچ هو. جڏهن ان ڪمپنی ۽ جو نیکو پورو ٿيو. تڏهن پارت سرڪار ٽکلین جي چپائی ۽ لاء پارت ۾ ڪئي پریس کولٽ جو فيصلو کيو. ان فيصلی موجب سپنی دستاویزن ۽ ٽکلین وغيره چپائی ۽ لاء نومبر ۱۹۲۵ع ناسڪ ۾ پارت سکیورٽي پریس

توهان کي چاٹ آهي تم پوسٽ جا ڪارڊ، لفافا ۽ ٽکلیون وغيره ڪتي چپجندا آهن؟ اهي سڀ پارت سرڪار جي سکیورٽي پریس، مهاراشتر جي ناسڪ شهر ۾ چپیا آهن. پوسٽ جي ان سامگري ۽ ڪانسواء سکیورٽي پریس ۾ راجیه ۽ مرڪزي عدالتی ۽ غير عدالتی ٽکلیون، راجیه ۽ مرڪزي سرڪارین لاء چیڪ، پرامسری نوٹ، پاسپورٽ، باند ۽ راشتریه بچت سرتیفکیت ۽ پارتیه رزرو ٻئنک لاء ناطي جا نوٹ چاپیا ویندا آهن.

۱۸۶۰ع کان آڳ پارت سرڪار جو ڪوبه ناطي جو نوٹ نکتل نه هو. سڀ کان پھرین بئنک آف

ويني. توهان پئن سمجھي سگھو تا تم ڏينهنون ڏينهن نائي جي اهميت ۽ ضرورت وڌندي پيني وڃي. پارت ۾ رهندڙ ڪروڙين ماڻهن جي لاءِ ناڻو ميسر ڪرڻ جي سموری جوابداري سکيورٽي پريس تي آهي. هن شاهي پريس ۾ نوتن چپڻ لاءِ هڪ الڳههه ويائجه آهي.

آسانجي ديش جي هيءَ شاهي پريس، ڪيءُيون نم ڪارائتيون شيوائون ڏيني رهي آهي.

جي إستاپنا ڪئي ويني. ان پريس ۾ سڀ کان پهرين ۱۹۲۸ع ۾ إستيمپ پريس جي هڪ شاخا جي روپ ۾ ”سينترل إستيمپ إستور“ جي رچنا ڪئي ويني.

پارت جي پريس ۾ ۱۴ اپريل ۱۹۲۸ع کان وٺي نوتن چاپ ڪم شروع ڪيو وييءَ اهي نوت آڪتوبر ۱۹۲۸ع ۾ ڪانپور ۾ جاري ڪيا ويا. ان وقت کان وٺي هيءَ پريس لڳاتار اهو ڪاريه ڪندي پيني آچي. ۱۹۷۸ع ۾ هن پريس جي گولدن جبلي ملهائي

نوان لفظ:

إستاپنا ڪرڻ - برباد ڪرڻ ميسر - موجود گولدن جبلي - پنجاه سال جو اُنسو

سوال ۱ : هيئين سوالن جا هڪ جمله ۾ جواب لکو :-

- ۱) پارت جي ڦڪلين چپڻ جو ڦيڪو ڪنهن کي ڏنو وييءَ؟
- ۲) سکيورٽي پريس جي إستاپنا ڪڏهن ڪئي ويني؟
- ۳) پارت جي پريس ۾ نوتن چاپ ڪم ڪڏهن کان شروع ڪيو وييءَ؟
- ۴) سکيورٽي پريس جي گولدن جبلي ڪڏهن ملهائي ويني؟

سوال ۲ : هيئين سوالن جا بن ٿن جمله ۾ جواب ڏيو :-

- ۱) پارت سرڪار جي سکيورٽي پريس ۾ چا چا چاپيا ويندا آهن؟
- ۲) شاهي پريس جوں شيوائون لکو.

سوال ۳ : هيئين ۾ حال پريو :-

- ۱) سڀ کان پهرين ۱۸۶۱ع ۾ پارت لاءِ نوت چپيا.
- ۲) پارت جي پريس ۾ ۱۹۲۸ع کان وٺي نوتن چاپ ڪم شروع ڪيو وييءَ.
- ۳) هن شاهي پريس ۾ لاءِ هڪ الڳههه ويائجه آهي.

هدایت: ماستر شاگردن کي پارت جا الڳههه سڪا ۽ نوت ڏيڪاري ان جي باري ۾ ڄاڻ ڏيندو.

مشغولي: ماستر شاگردن کي الڳههه ملڪن جي ڪرنسي ۽ جي چاڻ هت ڪري ملڪ ۽ ڪرنسي ۽ جو چارت ٺاهي آچڻ لاءِ چوندو.

۱. یارت سرکار جي سکیورٹی پریس، ناسک ۱۴ اپریل ۱۹۲۸ع کان ونی نوتن چاپ چوکم شروع کیو ویو۔ ۱۴ اپریل، ان تاریخ یارت دیش ہر کیترائی واقعاتیا آهن :-

۱) یارت جو سنواد رچیند ڈاکٹر ییم راو امبیدکر جو جنم ۱۴ اپریل ۱۸۵۶ع تی ٿیو ھو۔

۲) ۱۴ اپریل ۱۹۴۶ع، ممبئی ہر عربی سمند ہر "فورت استکن" نالی پاٹی جی جهاز ہر زبردست باھه لجئی ھئی۔ ان باھه سبب گھت ہر گھت پرواری سو ایکڑ زمین اندر بیا پاٹی جا جهاز ہر عمارتون پوري طرح خاک ٿی ویئون۔

۲. یارت ہر هیٹ ڏنل تاریخن جي اهمیت کھڑی آھی؟ اها چاٹ حاصل ڪري لکو :-

تاریخ	اهمیت
۱) ۵ سپتember	
۲) ۱۳ اپریل	
۳) ۱۹ نومبر	
۴) ۱۳ جنوری	

۳. سبق ہر آيل انگريزي لفظ چوندي لکو۔

۴. هيئيون سنستائون یارت جي کھڙن شہرن ہر آهن۔ اها چاٹ حاصل ڪري لکو :-

۵. هیٹ ڏنل رقمن لاءِ الڳهه نوتن جا ڪیتراء عدد گهر جندا اُھو لکو :

نوتن جا عدد						رقم
۵۰۰	۱۰۰	۵۰	۲۰	۱۰	۵	
						۱۰۰ روپیا
						۲۰۰ روپیا
						۵۰۰ روپیا
						۱۰۰۰ روپیا

پوسٽ آفیس

- پوسٽ آفیس جو چتر ڏسو ۽ ورنن ڪريو. ماستر جي مدد سان انجي ڪمن جي ڄاڻ حاصل ڪريو.

٢٢. پاچین جي اهمیت

د اکتر دیال ڪوٽُمِل ڏاميجا "آشا" (سنے ١٩٣٦ع) جيٽرا ڪتاب لکيا آهن ئے جيٽرا سرڪاري، غيرسرڪاري انعام حاصل کيا آهن، اوٽرا شايد ئي ڪنهن ٻئي سندوي عالم، اديب جي حصي ۾ هوندا. پنهنجي نالي ۽ تخلص سان نيايئندڙ هن رچناڪار جا ڪينرائي ڪتاب هند سند ۾ ساراهيا وڃن ٿا. جن مان ڪي آهن - 'نتئين روشنی'، 'تخيل'، سندوي شعر جي تواريچ، وغيره. هن بيت ۾ شاعر پاچين جو سُنو اثرائتو ذكر ڪيو آهي.

• ٻڏو، ڳايو ۽ عمل ۾ آطيو.

سُورڻ بدن جو سُور گھتاي،
پالك، لوڻک خون وڌائي.

ڪائي ٿماڻا ٿيو سڀ ڳاڙها،
ڪدو، ڪريلو صحت ٿو ٺاهي.

سِگڻيون، ڏُوريون آهن مفید،
بيٽ، پن گوبي، قبضي گھتاي.

بيه، پٽاڻا آهن سوادي،
هر ڪوٽن کي خوشيءَ سان ڪائي.

پيز گوگزون ميها ساتوک،
بصر پٽ جا جيوڙا ڀچائي.

پينديون ڪرويليون سويابين،
جيڪو ڪائي سو شكتي وڌائي.

ٿوم مان فائدا ڪيڏا آهن،
رُت جو داٻ به نيك بٽائي.

سبزين ۾ وجهو آدرڪ ڏاڻا،
قدنو ميشي گئس گھتاي.

آسان سان آهي صحت

سايۇن پاچىپۇن ونىگىپۇن سلااد،
جىكىو كائىي، صحت ٿو ئاهىي.
اوبارى گىبەم بنا پاچىپۇن كائىي،
كىين بىمىمارى تەنھەندىكى ستائىي.

پارو! خوشىء سان كائو،
خوشىء جەزى خوراڪ بى ناهى!

نوان لفظ :

مُفید - فائدىي وارو خوراڪ - طاقت وارو كادو

أَپِيَاْس

سوال ١ : هيئىن سوالىن جا جواب لکو :-

- ١) بىت ئەپن گوبىي چاڭىن؟
- ٢) بصر مان ڪەزىۋا ئادىدۇ آهىي؟
- ٣) ڪەزى شىء رت جو داپ ئىك كرى ٿي؟
- ٤) اوبارىل پاچىپۇن كائىط سان ڪەزىۋا ئادىدۇ ٿئى ٿو؟

سوال ٢ : هيئىن بىت جى سىن جا جۈزى ملايو :-

الف) خون ودا ئىي	١) سۇرۇچى بدن جو
ب) سۇر گەتنائىي	٢) بىت، پن گوبىي
پ) قىيى سېپ چاڙىها	٣) ڪدو، ڪريلو
پ) صحت ٿو ئاهىي	٤) كائىي ٿماڭى
پ) قبضىي گەتنائىي	٥) پالك لوڭىك

هدایت : ماستر شاگىردىن كىي بىت سۇر تال سان چائىي بىت ئەئىندو ئەپارن كان چوائىندو.

مشغولى : ماستر شاگىردىن كىي پاچىپۇن جى آهمىيەت تىي مىمۇمۇن لكىي آچىل لاء چوندۇ.

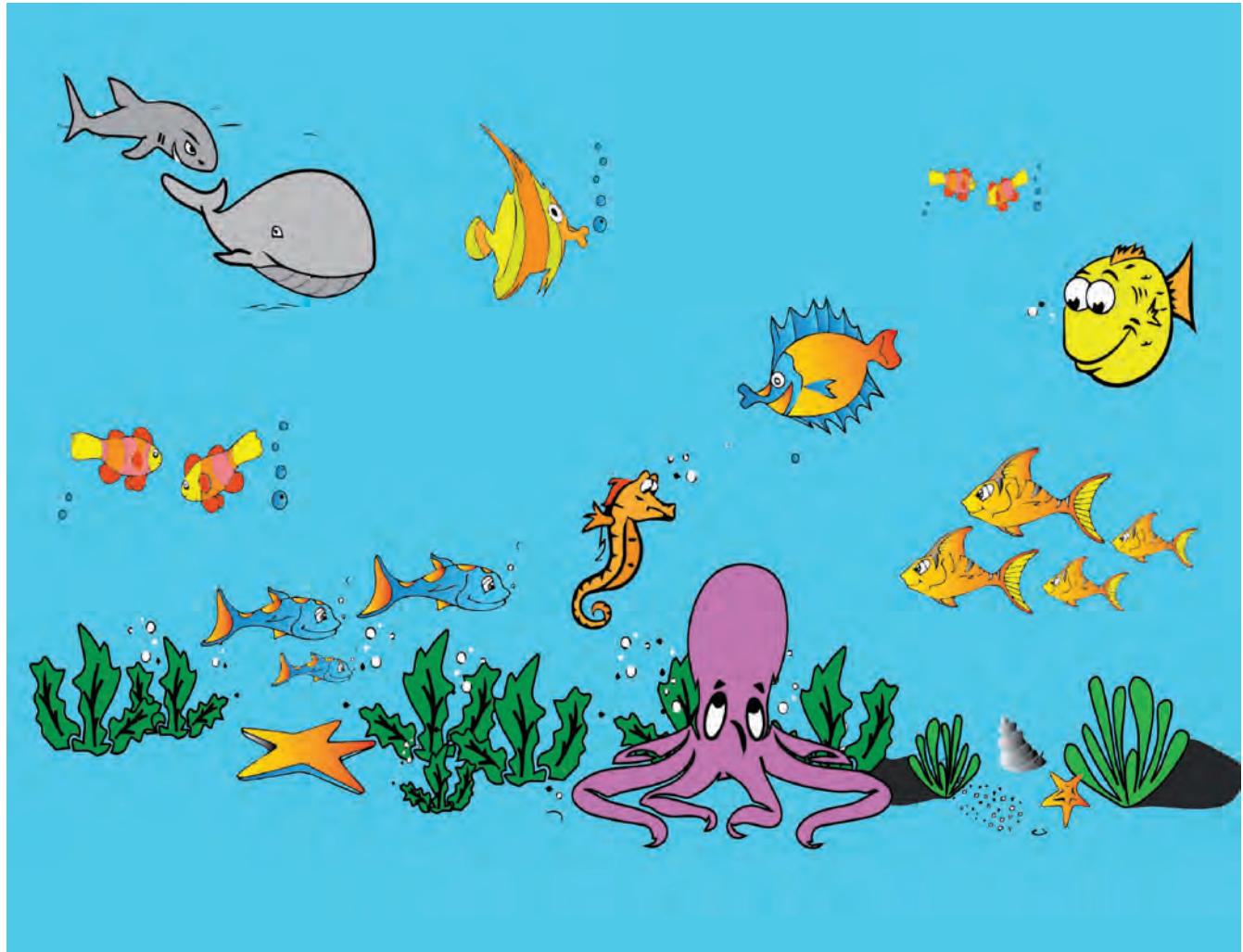
پورك أَپِيَاْس

هيئىن گەتنايىن لاء ڪەزىپۇن پاچىپۇن ئەقلى كائىط گەرجىن؟ (ضرورىت موجب انترنېت ىپ سرچ ڪريو.)

- ١) رت جى گەتنائىي -
- ٢) ھڏن جى ڪمزورىي -
- ٣) اكىن جى روشنىي گەتنىجىٹ -
- ٤) رت جو داپ ودىك هئىط -
- ٥) ڪوليستراال جو ودىك هئىط -
- ٦) رت صاف ڪرەن ئەپارن جو تىچىچ ودا ئىط لاء -

جيڪڏهن مان مچلي هُجان

چتر ڏسو، سمجھو ڪلپنا ڪريو ۽ ڪويتا لکو.

هدایت : ماستر شاگردن کي 'جيڪڏهن مان مچلي هُجان' وشيه تي ڪويتا لکڻ لاءِ همتائيندو ۽ شاگردن جي لکيل ڪويتا اُنهن کي ڪلاس ۾ ٻڌائڻ لاءِ چوندو.

ماٹ پڑھو

چوندا آهن تم خوشی ئەجهڙو خوراڪ ڪونهي. ڳئتيه ئەجهڙو مرض ڪونهي. سنتوش جھڙو بيو خزانو ڪونهي. جنهن جي من ۾ آهڙو خزانو موجود آهي، جو دنيا جي ڪنهن به پدارت کي پائڻ يا وجائي ڦو اُن تي خير ڪويي اثر ٿو پوي. سنتوش من وارا وٺڻ بدران ڏيڻ چاهيندا آهن. هو اهو سمجھن ٿا ته وٺڻ بدران ڏيڻ ۾ مزو آهي ۽ ڏيندي ڏيندي هو ڪتجن نتا. کين ذري به لالچ نه آهي ئە سنتوش جو اکت خزانو هت ڪرڻ گهرجي. آهڙو ماڻهو صحیح معنیل ۾ راجا آهي.

سنتوشي ماظھو هر حال ۾ خوش رهي ٿو، رخا تي راضي رهي ٿو. ساڌو ٿي رهڻ اونچا ويچار رکڻ ۽ گھر جون
گھت هجڻ اهي سنتوشي انسان جا گئ آهن.

شاھوکار ماڻهو آن بدران ڏن ته نه کائيندو. کاڙي لاءِ پاءِ آن جو ۽ سمهٽ لاءِ به وآل زمين، شاھوکار ۽ غريب پنهي کي کپن:

سکندر بادشاہ ساری دنیا فتح کر ڈالے کمر کشی بیٹھو۔ ویو سینی ملکن جی بادشاہن کی پنهنجی زیر
کندو۔ ہن جی سور ویرتا جی ساکر پتھی وڈا وڈا بادشاہ پاٹیلی ہی آچی ہن جی پیش پیا۔

ھڪ دفعي چين جي بادشاھ پنهنجا ايلچي موڪلي هن سان ٺاهه ڪيو، کيس پنهنجي محلات ۾ ماني کائڻ
جي نيند ڏني. کاڌي جي ٿالهيءَ ۾ سڪندر کي سون ۽ هيرا وجهي کائڻ لاءِ ڏنائيں. سڪندر هن قسم جو کاڌو
ڏسي حيرت ۾ پئجي ويو. بادشاھ کان پچيائين، ”هيءَ ڪھڙو کاڌو آهي؟“ راجا جواب ڏنو، ”مالڪ منهنجا!
توهان هيترن ملڪن جا والي آهي، تنهن ڪري توهان آن بدراٽن ڏن کائيندا ھوندا.“

سکندر سمجھی ویو ته بادشاہ سچ ٿو چوی. غریب توزی ڏنوان کي ان جي ٿالهي ئي کپي. مرط کانپوء ٻئي متی ۽ ۾ ملي ويندا. پوءِ آسين سپيئي چو نه هرڪنهن ڳالهه لاءِ شکر شکر ڪريون. سڀني سان مني ٻولي ٻوليون. سنتوش ۽ شانتي ۽ سان زندگي گذاريون.

٢٣. قُرباني ء جو پُتنلو

سد احیات فتحچند منگرام و اسوائی (۱۸۹۴ ع - ۱۹۷۹ ع) اُردوء هندیء مان کیترائی کتاب قابلیت سان سندیء آندا ئ پاء میلارام منگرام و اسوائیء جی نالی سان 'سندر ساہنیب ماں طرفان چپایا. هن ایکانکی ناتک ھر لیککدیش پېگت پاما شاھم ئ مهاراٹا پرتاب جی ڪردارن کی سھٹیء آثرائتني انداز سان پیش کیو آهي.

• بُدو. پڙھوء آداکاري ڪريو..

جڳهه - میواڙ جو سرحدی یا ٿو

(مهاراٹا پرتاب گھوڙي تي سوار، سیني جي آڳيان آهي. اُن جي پنجان گھوڙي سوار سردار ھلي رهيا آهن.)

پرتاب : منهنجا پيارا سردارو! آفسوس، اچ آسان کي سرڳهه کان به پياري جنم ڀومي ڇڏئي ٿي پوي، جنهنجي رکيا لاء آسان جي وڏن ڪلندي پنهنجا پراٹ قربان ڪري ڇڏيا.

سردار : مهراج! اوھين نراُس نه ٿيو. گھڻي اميد آهي ته آسين پنهنجيء جنم ڀوميء کيوري تُر آزاد ڪرائي سگھنداسين. آسين پنهنجي فرض آدائيء ھر پنتي ڪين پوندا سين. ديش جي رکيا اوس ٿيندي.

پرتاب : رکيا! میواڙ جي رکيا!! ناُشدني! میواڙ جي رکيا إها ٿي رهي آهي، جو پرتاب اچ ڪانئرن وانگر پنهنجي جنم ڀومي ڇڏي رهيو آهي!

سردار : اُنساھم پرئي آواز ھر مهاراٹا! اوھان مايوس نه ٿيو. جيڪڏهن جان ھر جان آهي ته آسان دشمنن کي

پنهنجي ديش مان هڪالي باهر ڪيندا سين ۽ هڪواروري ميواڙ جي قلعن تي راچپوتن جو چنهندو جهولائيندا سين.

پرتاب : ويرو! مان سمجھان تو ته اوهان مونکي إها ڳالهه آئُت ڏيڻ لاءِ چئي رهيا آهي، نه نه ميواڙ جي آزاد ٿيڻ جي هاڻي اميد ئي ڪٿي آهي؟ ميواڙ جي چپي چپي تي دشمنن جو قبضو ٿي چُڪو آهي؛ پر اوهان اڃان به ميواڙ جي آزاد ٿيڻ جا سپنا ڏسي رهيا آهي، هن بيوسي ۽ جي حالت ۾ ته ڪنهن ڪُند پاسي هلي ڏينهن گزار ڻا پوندا.

سدار : مهاراج! آسين اوهانجي آギا مجھ لاءِ تيار آهيون. پر ...

پرتاب : (وچ ۾ ئي اكين ۾ آنسون پري، ميواڙ طرف نهاريندي) پر پر ڪجهه ناهي. هلو، هاڻي ميواڙ جو موئه ممتأ چڏي ڏيو. جيڪڏهن قسمتياوري ۽ ڀڳوان جي مهر ميا تي ته پوءِ ممڪن آهي ته ميواڙ جا درشن ٿين.

(سڀئي ماڻهو ڳوڙهن پريل اكين سان ميواڙ ڏانهن نهاريندي، اُن کي آخرین نمسڪار ڪندي پنهنجا گھوڙا اڳيان وڌائين ٿا. اُن وقت مهاراڻا جو آڳيون منtri گھوڙو ٻو ۽ آئيندو آچي ٿو.)

پاماشه: (هٿ کئي پري کان پُڪاريendi) او ميواڙ جا رکيڪ مهاراج! ترسو، آزاديءَ جا اُپاسڪا! ٻڌو.

پرتاب : (گھوڙو روکي پنيان نهاري ٿو ۽ پاماشه کي ايندو ڏسي پنهنجي منهن چوي ٿو) منtri! تون ايترو آڌير ڇو آهيئ؟ آهڙيءَ طرح ڇو گھبرائي رهيو آهيئ؟

(پاماشه پنهنجي گھوڙي تان لهي، مهاراڻا کي نمسڪار ڪري چوي ٿو)

پاماشه: مهاراج! اوهان ڏن جي ڪميءَ سبب ميواڙ چڏي باهر وڃي رهيا آهي، إها منهنجي لاءِ شرم جي ڳالهه آهي. اُن داتا! اوهان پئسي نه هئن ڪري ميواڙ چڏل لاءِ تيار ٿيوءِ مان اُكبيچار ڏن ميزڻي؟ ميواڙ ۾ وينو رهان، إن کان وڌيڪ مون لاءِ بي ڪھڙي شرم جي ڳالهه ٿيندي؟

(مهاراڻا پرتاب گھوڙي تان لهي، پاماشه کي چاتيءَ سان لڳائي ٿوءِ اُن جي اكين مان ٿم ٿم ڪري ڳوڙها وهن ٿا).

پاماشه: (مهاراج کي ڏيرج ڏيندي) مهاراج! همت نه هاري، ڏيرج نه ڇڏيو. ڏن جي ڪميءَ سبب ميواڙ - رکيا جو خيال چڏي باهر نه وڃو.

پرتاب : پاماشه! هاڻي إن کانسواءِ بيو چارو ئي ڪھڙو آهي؟ منهنجي حالت توکان ڳجي ڪانهه. آهڙيءَ حالت ۾ مان بيو ڪري ئي ڇا ٿو سگهان؟

پاماشه: مهاراج! منهنجي إها وينتي آهي ته اوهان هڪ پيرووري چنوز طرف گھوڙو موڙيو. سواامي! مون وٽ جيڪي آهي، اُهو مان ديشيءَ جاتيءَ لاءِ اوهان جي چرنن ۾ آرپڻ ڪريان ٿو. اُن ذريعي هڪواريءَ وري ميواڙ - رکيا لاءِ ڪوشش ڪريو.

پرتاب : پاماشه! مان اوهانجي اُدارتا لاءِ اوهان کي ڏنيواد ڏيان ٿو. پر

پاماشه : اُن داتا! پر وري ڇا جي؟

پرتاب : پر اهائی ته اوهان پنهنجو شخصی پئسو آهڙي طرح برباد ...

پاماشاه : (وچ ڦئي) بس بس، مهاراج! اوهان جيکي چوڻ چاهيون ٿا، اُهو مان سِمْجھي ويس. مان آهڙي ڳالهم پنهنجن ڪن سان پڏڻ نتو چاهيان. ڏن سان منهنجو ڪھڙو واسطو آهي؟ اُهو سمورو ڏن قوم جوئي آهي. ڏن ڪھڙي شيء آهي؛ جيڪڏهن ديش لاءِ سَر جي به ضرورت هجي. ته اُهو ڏيڻ لاءِ به مان تيار آهيان.

پرتاب : (سردارن ڏانهن نهاري) ويرو! توهان جي هن بنسبت ڪھڙي راءِ آهي؟ ڇا هاڻي وري ميواڙ جي رکيا لاءِ ڪوشش ڪئي وجئي؟ منهنجو خيال آهي ته پاماشاه جي ملکيت جو فائدو ورت وڃي.

پاماشاه : مهاراج! اوهان اُن کي منهنجي ملکيت چئي مون کي لڄي نه ڪريو. اُن ڦ منهنجو ڪجهه به نه آهي. هي سڀ ڏن مون کي شاهي خزاني مان ئي مليو هو. ملڪ جو پئسو مان ملڪ تي آيل آپدا لاءِ خرج نه ڪريان ته مون کان وڌيڪ ڏليل ڪير چئبو؟

سردار : مهاراج! جڏهن منtri ڇي آهڙي تمنا آهي ته پوءِ هڪوار وري ميواڙ جي اُدار لاءِ اُدمُ ضرور ڪرڻ گهرجي.

پرتاب : (سردارن کي) جڏهن اوهانجي به اهڙي اِچا آهي ته پوءِ مون کي ڪھڙو اعتراض ٿي سگهي ٿو؟ (پاماشاه کي) منtri ور! اوهان ڏنيه آهيyo. اوهان جي اُدار تا سارا هه جوئي آهي. اوهين ماڻهو نه، بلڪ ديوتا آهيyo.

(پاماشاه مهاراج جي قدمن تي ڪري ٿو.)

سڀ سردار : (هڪ آواز ڦ پُڪارن ٿا) ميواڙ جي مهاراڻا جي جئ! منtri پاماشاه جي جئ!!

(اُن بعد سڀئي ماڻهو گھوڙن جون واڳون ميواڙ طرف موڙين ٿا.)

نوان لفظ :

آڏيڙ - بي صبر	آپاسڪ - پوچاري	ترُت - جلد
آڪيچاڙ - تمام گھڻو	مايوس - اُداس	رَكِيَا - بچاءُ
ڪالي - ڏکي	آرپڻ - پييت	ڏيرچ - صبر
آپدا - مصيبيت	ڏليل - ڪريئل	آقُت - دلاسو
		قسمت ياري - خوش نصيري

أَپِيَاْسُ

سوال ۱ : هینین سوالن جا جواب لکو :-

- ۱) مهاراٹا پرتاب افسوس چو ظاهر کيو؟
- ۲) سردار کھڑو جواب ڏنو؟
- ۳) میواڑ جی آزاد ٿیڻ جی اميد پرتاب چو چڏي ڏني؟
- ۴) پاماشاھ مهاراٹا کي کھڑي وينتی ڪئي؟
- ۵) آخر ۾ پرتاب سردارن کي چا چيو؟

سوال ۲ : هینيان جُملًا ڪنهن، ڪنهنکي چيا آهن؟

- ۱) "آسيين پنهنجي فرض آدائيء ه پنهنتي ڪيئن پوندايin."
- ۲) "میواڑ جي چپي چپي تي دشمنن جو قبضو ٿي چُڪو آهي."
- ۳) "تون ايترو آڌير چو آهيin?"
- ۴) "جيڪڏهن ديش لاءِ سر جي ضرورت هجي ته اهو ڏيڻ لاءِ به مان تيار آهيان."

سوال ۳ : هینيان لفظ جُملن ۾ ڪم آڻيو :-

ڪائئر

بيوسي

مُمڪن

ملڪيت

سوال ۴ : هینين جا خمد لکو :-

..... سُرگه دُشمن آزاد فائد پنهيان

هدایت : ماستر صاحب شاگردن مان ڪردار چوندي مهاراٹا پرتاب ۽ پاماشاھ جي گفتگو ڪلاس ۾ ڪرايندو.
مشغولي : ماستر شاگردن کي هن ناٹک جي ڪھائي تيار ڪري ڪلاس ۾ ٻڌائڻ لاءِ چوي.

پورڪ أَپِيَاْسُ

۱. هيٺ ڏنل آزادي جي پروانن جون تصويرون ڏنل آهن. انهن جي باري ۾ جاڻ حاصل ڪري لکو.

راڻي لکشمي پائي

باچير او پيشوا

پڳت سنگهه

آدَاڪاري ڪري پڙههو.

(رام ئ شيام پَهريون دفعو پاڻ ه گڏجي تا)

رام : تون ڪتي رهندو آهيئ؟

شيام : مان الهاسنگر ه رهندو آهييان. الهاسنگر مهاراشتر راجيه جي تاڻي ضلعي ه آهي.

رام : واه! الهاسنگر جو نالو ته مون ٻڌو آهي. الهاسنگر ه باهراون ڪيترائي ماڻهو خريداري ڪرڻ ايندا آهن.

شيام : تون صحیح چوين تو. الهاسنگر هک نديو مشهور واپاري مرڪز آهي. تون پنهنجي باري ه به ته ٻڌاء.

رام : مان پُساول ه رهندو آهييان. پُساول مهاراشتر راجيه جي جالان ضلعي ه آهي.

شيام : ها ها. مان به پُساول جي باري ه ٻڌو آهي. اهو تاپي ندي جي ڪناري تي آهي. مان جاگرافيء جي كتاب ه اهو پڻ پڙهيو آهي ته اُتي دڀنگر ٿرمل پاور ٻلانت آهي. جتي گرمي شكتيء کي بجي شكتيء ه بدلايو ويندو آهي.

رام : تون چا پڙهندو آهيئ؟

شيام : مان چھون درجو پڙهندو آهييان.

رام : مان به چھون درجو پڙهندو آهييان. تُنهنجا شونق ڪھڙا آهن.

شيام : مونکي ڪركيت راند وڦندي آهي. اُن کان سوا ٿي وي. تي مان ڪارتوون فلمون پڻ ڏسندو آهييان. تون پنهنجا به شونق ٻڌاء.

رام : مونکي كتاب پڙههٽ جو ڏاڍيو شونق آهي. مان روز شام جو ڏاڍي سان دربار ويندو آهييان. چڻو مان هلان تو. ووري ضرور ملنداسيئن.

شيام : ها، پڪ ملنداسيئن.

• مٿئين گفتگو و انگر هيٺ ڏنل گفتگو تيار ڪريو :-

۱) دڪاندار ۽ گراهڪ ۲) ماستر ۽ شاگرد ۳) ٿي-سي. ۽ مسافر

رાન્ડિયન

ડસો. બ્દાયો.

હુદાયિત : માસ્ટર શાગર્ડન કી ચ્ચત્રન હુ ડીકારીલ રાન્ડિયન બાબત પુછ્યી. જાહે બોલ્હે કરાئી, અન્હેન કી કહેર્યી રાન્ડ વ્નંદી આહી પુછ્યી. આ શાગર્ડન કી 'મોન્કી વ્નંદ્ર રાન્ડ' વિશે તી મુશ્મુન લક્ખ લાએ ચોયિ.

۲۴. اُهائی زبان اُس ۾ وہاری، اُهائی چانو ۾ وہاری

اِن کري چيو اٿن ته جڏهن کو شخص پنهنجي زبان مان گھت وڌ ڳالهائي ٿو تڏهن اها زبان هنکي سماج ۽ بدنام کري سندس هستي متائي ٿي چڏي ... ۽ کيس اس ۾ ٿي وھاري يعني ڏڪ ٿي ڏيكاري. اُن زبان مان هو امرت سان پيريل وچن ٿو ڪيدي ته هر کو سندس آء پاء ڪرڻ ۽ هڪبو حاضر ٿورهي ۽ کيس چانو ۾ ٿو وھاري يعني کيس سک ٿو ڏئي. هون ۽ به چيو اٿن ته، ”تلوار جو گھاء لهي وڃي، پر زبان جو زخم چُتٽو ئي ڪونهي.“

اِنکري اَهڙو ڪم نه ڪجي جو بدنام ٿجي.
زُبان کان هميشه سُنو ئي ڪم وٺجي.

پارسيء هر چوندا آهن تم 'جيسيين توکان ڪوئي
پُچيجي نه، تيسين ڪو جواب ئي نه ڏي. 'انگريزيء هر
چيو اٿن ته، ماڻ سوني آهي ئا ڳالهائڻ چاندي
آهي. تِن باذرن جو مثال تم مشهور آهي. بُري شيء
نه ڏسو، خراب ڳالهم نه پڏتو ۽ در وچن نه ٻوليyo.
”زبان جنهنجي منڙي سو سڀ کي وڻي ٿو.
زبان جنهنجي منڙي ۽ دل به آ منڙي،
هزاريin دليin تي حڪومت ڪري ٿو.“

ٻڏو. پڙهو سمڳهو ئ عمل ۾ آڻيو.

”بُدْو وَذِي كِيْ ئِيْ چَالْهِيْوَ گَهْتَ“، اِها هَك سُونْهِرِيْ
چُوْتِي آهي. اِه وَئِيْ كَارْرُ آهِي جَو اِنْسَان كِي بُدْنِ
لَاِءَ بَه كِن مَلِيل آهِن ئِيْ چَالْهَايَن لَاِءَ صَرْف هَك زَبَان
مَلِيل آهِي. زَبَان جَا بَه كِم آهِن. هَك كَادِي كِي
هَضْم كَرْرُ چَه مَدَد كَرْرُ چَه بِيُو پِنْهَنْجِي مِن
جي چَالْهِ بِيَان كَرْرُ. بَئِي كِم أَهْم آهِن. إِنْكَري
زَبَان جَهْرُ عَضْوَوْ بَه مَاطْهُوْءَ لَاِءَ مُكِيم آهِي.
.

زبان آهي سا نندڙي پر وه جي ڳنديڙي به سڏبو آهي. جيڪڏهن اُن جو خراب اُپيوگ وٺبو ته اها وه ۽ يعني زهر به اوڳاري ڏيڪاري جنهن سان آڳلي جو ۽ پنهنجو جيون به جنجحال بٽجي پوي. اها زبان باهه به وسائي چاڻي جنهن ۾ انسان خود به پهجري خاڪ ٿيو پوي. ان زبان سان طنعا تُنڪا هڻي، ٻئي جي دل آزاري سَعْجي ٿي، پر ان ڪم سان پاڻ کي ئي بُرو ڪوٺائيو.

اُهائی زَبَان وری کنْدُ کان به وڈیک میناچ ڈئی
تی. اُهو تَدْهَن ٿو ٿئی جَدْهَن اُن مان فضیلت پِریا
اَکر نکرندَا آهن، جی سامهُون واری جی دل جیتی
وُنندَا آهن ۽ ڳالهائیندڙن جو شانْ به وڈائیندَا
آهن. زبان سان ئی سوَدَا پکا ٿیندَا آهن ۽ زبان
سان ئی سوَدَا ٿتندَا آهن. زبان تی قائم رهٽ هَر
کنهن جو ڪم آهي.

نوان لفظ :

آزارٹ - ستائیٹ

پچر جٹ - سڑھ

جنجال - پریشانی

آپیاس

سوال ۱ : هینیان حال پریو :-

- ۱) زبان آهی سا نندڙی پر جي گندڙی به سڏبی آهي.
- ۲) اهائی زبان وري کان به وڌیک میناج ڏئی ٿي.
- ۳) جو گھاء لهی وڃی، پر زبان جو زخم چنٹوئی ڪونھی.

سوال ۲ : هینیں سوالن جا جواب لکو :-

۱) زبان جي خراب اُپیوگ سان چا ٿئي ٿو؟

۲) زبان جا ڪھڙا ڪم آهن؟

۳) ٿن باندرن جو ڪھڙو مثال مشهور آهي؟

۴) زبان مان فضیلت پریا اکر نکرڻ سان چا ٿیندو آهي؟

سوال ۳ : اسمر ذات مان صفتون ناهيو :

.....	خرابی
.....	شان
.....	بدنامی
.....	میناج

هدایت : ماستر شاگردن کان پیار ۽ فضیلت سان ڳالھائڻ ۽ رئي ۽ خراب ڳالھائڻ جي فائدن ۽ نقصان تي چرچا ڪرائي. ڏنل چوڻي ۽ جي اهمیت سمجھائيندو.

مشغولي : "مینهن چوي گانء کي هلڙي پچ ڪاري" ان چوڻي تي ماستر، شاگردن کان ڪلاس ۾ بحث مباحثو ڪرائي، شاگردن کي ان باري ۾ لکي آپڻ لاء چوندو.

پورڪ آپیاس

۱. سبق مان آهڙا لفظ ڳولهيو جيکي هندی پاشا ۾ پڻ ڪتب آچن ٿا، مثال: ڪارڻ، مدد.
۲. وند وراهي سک پائي، چوڻي ۽ تي روشنی وجهو.
۳. جيکي توهان پنهنجن وڏن کان چوڻيون ٻڌيون هجن، لکو، گھت ۾ گھت چار.

چوڻيون

-
-
-
-

٢٥. سندی لوک نرتیه

• بُدو. پڙهو. نرتیه ڪري موچ ماڻيو.

چيچ مردن جو لوک نرتیه آهي. ڪنهن به خوشیءَ جي موقعی تي مرد چيچ هڻندا آهن. ڪجهه مرد هتن ۽ ڏونڪلاءَ ريشمي رومال جهلي، گول گھيرو ناهي بيهدندا آهن. اُنهن جي وچ ۽ يا پاسن کان دھلاري دھل وجائيندا آهن. شرنائيءَ وارا شرنایيون وجائيندا آهن. اُن سُر ۽ تال جي جنبش تي سڀ چيچاري ڏونڪلي سان ڏونڪلو هڻندي ۽ گول گھمندي نچندا آهن. چو طرف بيثل ماڻهو چيچ جي موچ ۽ جھموندا آهن ۽ گھورون گھوريندا آهن.

چيتي چند ۽ چاليهي صاحب وقت، بھراڻي ۽ چيچ، جھمر جا إسم هوندا ئي آهن. ٿارونءَ (شكروار) تي ۽ سندین جي ميلن ملاڪڙن تي سندی لوک ناج ڏسي، دل باع بھار تي ويندي آهي. اهڙن موقعن تي ماحول معطر تي پوندو آهي. سهٺا سندی چھرا سرهائيءَ سان بهڪڻ لپندا آهن.

لوک نرتیه آسان جي تهدیب جو آڻ ونديو حصو آهن. اُنهن ۽ سادگيءَ سان گڏ موچ، مستي ۽ ڪشش هوندي آهي. آسان سندین جا انيڪ لوک ناج آهن. جيئن جھمر، چيچ، پپرو، جمالو، سماءُ وغيره. جھمر ۽ چيچ سڀني کان وڌيڪ مشهور لوک نرتیه آهن. ناليرا سندی نرتیكار آهن راني ڪرنا، آنيلا سندر، سونو چوداري، چيناڻند لاڻاڻي، دويما رائسنگهاڻي، ندي چندناڻي، وغيره.

جھمر زالن جو لوک ناج آهي، جڙين، شادي ۽ بئي ڪنهن خوشيءَ جي موقعي تي عورتون جھمر هڻنديون آهن. شام جي وقت يا رات جو اوڙي پاڙي جون عورتون گڏ ٿينديون آهن. جھمر وجھندڙ زالون وچ ۽ گول گھيرو ناهي بيهدنديون آهن بيون عورتون ٿاله، ڊولڪ ۽ تازيون وجائيندي لادا ڳائينديون آهن. اُنهن جي سُر ۽ تال تي جھمر وجھندڙ عورتون نچندييون ۽ ڳائينديون آهن. اُنهن جي نچڻ جي آدا من موهي چڏيندي آهي. ان ريبت جھمر سُر، تال ۽ ناج جو انوكو سنگ آهي.

ڪشش - چڪ	چيچاري - چيچ هڻندڙ
آڻ ونديو - الڳه نه ڪري سگھڻ جھڙو	تهذيب - سڀينتا
جمالو - جڏهن گھوت ڪنوار وٺي گهر ايندو آهي، اُن وقت ٿيندڙ ناچ	جنبيش - جوش

آپياس

سوال ۱ : هيئين سوالن جا هڪ جمله ۾ جواب لکو :-

- ۱) اسان جي تهذيب جو اڻ ونديو حصو ڪھڙو آهي؟
- ۲) سنديءِ لوڪ نرتين جا نالا لکو.
- ۳) زالون جُھمر ڪيئن هڻنديون آهن؟
- ۴) ڪجهه سنديءِ نرتڪارن جا نالا لکو.
- ۵) لوڪ ناچ جو ڏسندڙن تي ڪھڙو اثر ٿيندو آهي؟

سوال ۲ : پاٿ جي آڏار تي خال پيريو :-

- ۱) ۽ وڌيڪ مشهور لوڪ ناچ آهن.

۲) جُھمر سُرتال ۽ ناچ جو آهي.

۳) ڪجهه مرد هتن ۽ جهلي گول گھيرو ٺاهي بيهندا آهن.

۴) چوٽراف بيٺل ماڻهو جي موچ ۾ جھومندا آهن.

سوال ۳ : جملن ۾ ڪم آڻيو :

اوڙو پاڙو

گول گھيرو

دهارى

چيچاري

من موهي ڇڏڻ

گھوروں گھورڻ

سوال ۴ : هيٺ ڏنل لفظن جا عدد بدلايو :

عورت

..... چيچون چھمر چھمروں

ڏونکلا

..... گھور شرنائي

هدایت: ماستر شاگردن کي لوڪ ناچن بابت وڌيڪ جاڻ ڏيندو.

مشغولي: ۱. ماستر وديار ٿين کي 'جھمر' يا 'چيچ' تي پنج جُملا گهران لکي اچڻ ۽ چوندو.

۲. ماستر شاگردن کي ڪلاس ۾ جھمر ۽ چيچ ڪرائي موچ وٺائيندو.

۱) توہان لوک نرتیه بابت چاٹ حاصل ڪئی. لوک ادب جا ڪینترائی آنگ آهن جھڙوک لوک گیت، لوک ڪھاڻيون ۽ لوک چوڻيون، وغيره.

هیٺ هر ڪچھ جا ڪجھ مثال ڏنل آهن اهڙي نموني ماستر ۽ ماڻن جي مدد سان پيا مثال حاصل ڪريو.

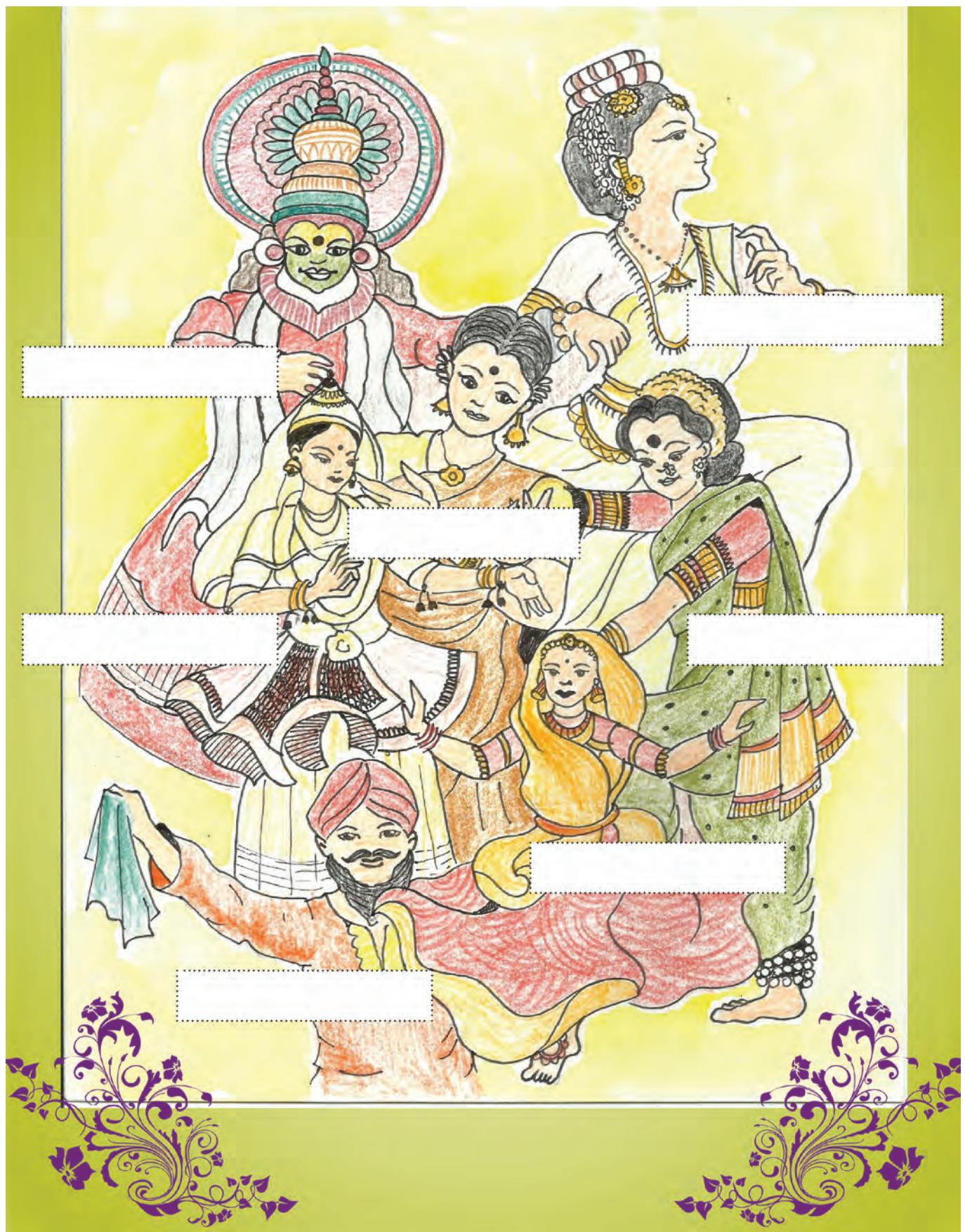
لوک ڪھاڻي	روپ بسنت، ڪوئل ڏڀپچند، نوري ڄام تماچي، بيچل راء ڏياچ، عمر مارئي
لوک گيت	لاڏا، اوراڻا، لوليون
لوک چوڻيون	اندن به ملتان لڌو، آيا مير پڳا پير، چور جي ماڻ ڪند به روئي
لوک ناڻك	سورث - راء ڏياچ، دودو چنيسر

۲) هيٺين چوڪنڊن ۾ آسانجي ديش جي ڪجھ نرتين جا نالا ڏنل آهن، ُنهن جا نالا ڳولهي لکو.

نرتیه جا فاڻا	د	ڪ	ڻ	ب	ڇا	ڪو	ڦ
	د	ٿ	ڻ	ه	ڇا	ڪو	ڦ
	ن	ٿ	ڻي	هو	ڇو	ر	ڪ
	ڦ	ڪ	ٻ	او	ٿ	گ	ٿ
	يا	يا	ڻي	نا	ڇي	دي	دا
جُھ	ن	ٿ	ٿ	ڇ	ڇي	س	ل
م	ي	ڦ	ڦي	و	نم	لا	ڦي
ڦ	ڦا	ڪ	ڪي	نم	ت	نو	

۳) 'چائو' اولهه بيگال جو نرتیه آهي. اهڙي نموني مهاراشتر، گجرات ۽ بیان راجین جي نرتين جا نالا لکو.

۱۴) هینیان چتر ڈسی یارت جا مشہور نرتیہ سیجاتی لکو۔

شونق

* هر ڪنهن بار جا شونق ھوندا آهن. ماستر هيٺ ڏنل پنهنجي شونق سان لاڳاپور ڪندڙ چتر ڏيکاري، ٻارن کان ڳالهه ٻولهه ڪرائي کين ڇا ڪرڻ وڻندو آهي، ڀڳي.

٢. مونکي ترڻ وڻندو آهي.

١. مونکي راند ڪرڻ وڻندي آهي.

٤. مونکي روز پنهنجي گهر ۾ پوکيل ٻوڻ جي سنيال ڪرڻ وڻندي آهي.

٣. مونکي ڳائڻ وڻندو آهي.

٦. مونکي پکين کي آن ڏيڻ وڻندو آهي.

٥. مونکي نچڻ وڻندو آهي.

اچو تھر انڈ کریون

هدايٽ: ماسترن چئن شاگردن جو گروپ ناهی ڈاري ۽ ڪوڏين جي مدد سان راند ڪرائي موچ ڪرايندو.

۲۶. پرم ویر چکر - آسانجا سُورما

توهان گذریل وقت جي سُورويرن جي بهادريءَ جا قصا، ڪھاڻين ۾ بُدا هوندا. پر آسان سپني جي رکشا لاءِ پنهنجي جان قربان ڪرڻ وارا بهادر سُوروير آچ به هن ديش ۾ موجود آهن. اُنهن جي بهادريءَ کي ساراهٽ لاءِ کين ميدل ڏيئي عزت عطا ڪئي ويندي آهي.

پرم وير چکر ڀارت جو سڀ کان وڏو فوجي ميدل آهي. جنهن فوجيءَ زميني ساموندي هوائي مقابلې ۾ دشمن اڳيان ندرتا سان پنهنجي بهادريءَ ڏيڪاري هجي اهڙن فوجين کي هن ميدل سان سنمانت ڏنو ويندو آهي.

پرم وير چکر درلي سنمانت آهي. اچ تائين فقط ۱۱ چڻن کي عطا ڪيو ويو آهي. اُن مان ۱۴ سُورويرن کي اُنهن جي جان جي قرباني کان پوءِ ڏنو ويو آهي.

اُندر ديوتا جو وجر یعنی ڪڙکي واري گجگوز ڪندڙ وچ، اِن وجر کي تمام شكتিশالي هتيار مجيو وڃي ٿو. اهورشي دڏيچي جي پرم تياڳ ڪري تيار ٿيو.

ڏند ڪتا موجب هزارين سال آڳ، راڪس دنيا جو سچو پاڻي چوري ڪري ڪڻي چڏيو. آبھم ماڻهو تکليف ۾ اچي ويا. پاڻي نه ملڻ سبب هوُ مری رهيا هئا رواجي شين جهڙوڪ ڪاٿ، ڏاتو، وغيره مان ٺھيل هتيار سان اُن راڪس کي هارائي نه ٿي سَھيا.

راڪس کان چوٽڪارو پائڻ لاءِ ڪنهن خاص پدارت مان ناهيل هتيار جي گهرج هئي. اِن ڳالهم جي خبر پيئي ته رشي دڏيچي جا هڏا اساڏارڻ شكتيءَ وارا هئا. رشي دڏيچي دياوان انسان هو. سو هن پنهنجي جان جي قرباني ڏئي.

اُن جي هڏن مان اُندر - وجر یعنی ڪڙکي واري گجگوز ڪندڙ وچ تيار ڪئي ويني. اُن ذريعي راڪس کان چوٽڪارو مليو.

جيئن اُندر - وجر، رشي دڏيچي جي هڏن مان شكتي حاصل ڪئي تيئن پرم وير چکر حاصل ڪرڻ وارن بهادر ۽ دليل سپاهين مان ڀارت جي فوجين کي طاقت شكتي ۽ پريرڻا ملي ٿي.

"پرم وير چکر" ميدل ڏسٹ ۾ تمام سادو آهي. اهولعيءَ تامي جي ميل (برانز) مان ناهيل آهي. اهوندي ڪلي تي اهڙي نموني کپيل آهي جيئن آسانی سان ڦري سَھي. اهواڻڌائي ربين ۾ ٻڌل هوندو آهي. ان جي خاصيت اها آهي تم ميدل جي سُبتي پاسي وچ ڀارت جو قومي نشان ۽ اُن جي چئن طرفن کان "اُندر جي وجر" جو نشان چتيل آهي. بئي پاسي به ڪمل جا گل ۽ پرم وير چکر هنديءَ انگريزي ۾ اُڪريل آهي.

پرم وير چکر جي ڊزاينين شريمتني ساوترني بائي گانولكر تيار ڪئي هئي. هوءَ هڪ يورپي عورت هئي، جنهن ڀارتيم فوجي اُڌكاري وڪرم گانولكر سان شادي ڪئي هئي. ساوترني بائيءَ کي ڀارت ديش لاءِ پيار هو ۽ هن ڀارت جي ناڳرڪ جو اُڌكار حاصل ڪيو.

هوءَ مرانيءَ، سنسڪرت، هنديءَ تمام سُنني نموني ڳالهائيندي هئي. هن ڀارت جي ڪالائين ۽ رين رواجن جو آپياس ڪيو. اتفاق سان پهريون پرم وير چکر انجي وڏي ڏيءَ جي ڏير، ميجر سونمات شرما کي ڏنو ويو.

۱۲ مهان پرم ویر

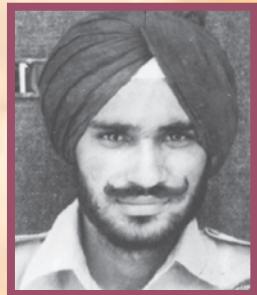
- میجر سومنات شرما
- لانس نائک - کرم سنگھم
- سیکند لیفتنٹ رام راگھو با راٹی
- نائک جدوناث سنگھم
- کمپنی حوالدار میجر پیرو
- کیپتن گربچن سنگھم سالاریا
- میجر دنسنگھم تاپا
- صوبیدار جو گیندر سنگھم
- میجر شیتان سنگھم
- کمپنی کوارٹر ماسٹر حولدار عبدال ہمید
- لیفتنٹ - کرنل - اردیشیر بُر زورجی تاراپور
- لانس نائک البرت ایکا
- سیکند لیفتنٹ آرون کیترپال
- میجر هوشیار سنگھم
- نائڈ صوبیدار باناسنگھم
- میجر رام سوامی پرمیشورن
- لیفتنٹ منوج کمار پاندی
- گرینبیئر یو گیندر سنگھم یادو
- رائفل مئن سنجیم کمار
- کیپتن وکرم بترا
- فلاٹنگ آفیسر نرمل جیت سنگھم سکان

توهین پنهنجی دیش جی مтан جان قربان کری پرم ویر چکر حاصل کندڑ سوروپرن جی چاٹ www.paramvirchakra.com ذریعی حاصل کری سگھو تا۔

توهین گولھی پڑھو تم انھن کیئن پنهنجی زخمن ۽ سریر جی ویدنائن جی پرواہ نے کری کیئن دشمنن سان مقابلو کیو.

هوائی فوجی آذکاری نرمل جیت سنگھم سکان
پی وی سی (پی) ایف ۱۰۸۷۷

اسکادرن نمبر ۱۸

۱۶ دسمبر ۱۹۷۱ع تی چھم
دشمنی سئبر جیت ومانن
سرینگر جی هوائی کیتر تی
حملو کیو.

نرمل جیت سنگھم سکان اُن وقت اُتی ترت
قڑتائی ۽ واری کم لاء مقرر کیل هو.
دز متی ۽ جی ڏنڌ کری هو اُن وقت یکدم
جیت ومان اُذائی نہ سگھیو.
بلکل صاف نظر آچی ان لاء هو ترسیو. پر
ایتری ۽ چھن دشمنی جیت ومانن آچی متنان
گھیرو کیو.

جیت ومان گھت اوچائی ۽ تی اُذامی رهیا هئا
۽ لڳاتار مثان گولیون ۽ بمر گولا اچلائی حملو کری
رهیا هئا.

تڈھن به موقعو ملندي ئی هوائی آذکاری
سکان پنهنجو ومان متی اُذایو ۽ هک ئی وقت پن
حملو کندڙ سئبر جیت سان لڙڻ شروع کیو.
هن اُنھن بنهی ومانن کی نقصان رسایو.
آجائن به مقابلو چئن ۽ هک ومان جی وچھر هو.
هوائی آذکاری سکان ڏاڍی همت سان اُنھن سان
لڙندو رهیو.

دشمن اُن جو حوصلو ڏسی بجي ويا ۽ پاڻ بچائی
سئبر جیت ومان اُذائی پچھی ويا.

هوائی کیتر ۽ سرینگر جو شہر بچپی ويا.
پر افسوس! هوائی آذکاری ۽ سکان جو جیت
ومان ڏکاء سان اچلجو ۽ هو به شھید ٿي ويو.

هوائی فوجی آذکاری ۽ سکان کی مؤت سامھون
نظر آچی رہی هئی. تڈھن به پنهنجی قابلیت سان
ومان اُذائی نیرتا ۽ بھادری ۽ سان دشمنن سان
لڙندو رهیو. پنهنجی فرض کان وڌیک سورھیائی
ڏیکاری. آهڙی سپھسالار هوائی فوجی آذکاری -

نرمل جیت سنگھم سکان کی آسانجو ڪوئی ڪوئی
پر ڻام.

سوال ۱ : هینین ۾ خال ڀريو :-

- ۱) پرم وير چڪر سنممان آهي.
- ۲) ميدل جي سبتي پاسي نشان چتيل آهي.
- ۳) اندر وجر، رشي دڏيچي جي مان شكتي حاصل ڪئي.
- ۴) آج تائين فقط جڻن کي پرم وير چڪر عطا ڪيو ويواهی.

سوال ۲ : هینین سوالن جا جواب لکو :-

- ۱) پرم وير چڪر ميدل ڪنهن کي ڏنو ويندو آهي؟
- ۲) پرم وير چڪر جي ڏزائين ڪنهن تيار ڪئي؟
- ۳) سڀ کان پھريون پرم وير چڪر ڪنهن کي ڏنو ويواهی؟
- ۴) پرم وير چڪر ميدل چا جو ٺهيل هوندو آهي؟
- ۵) اندر - وجر ڪنهن جي قربانيء سان تيار ڪيو ويواهی؟

سوال ۳ : هینین سوالن جا ٿوري ۾ جواب لکو :-

- ۱) پرم وير چڪر جي بناوت بيان ڪريو.

- ۲) اندر وجر ڪيئن تيار ٿيو؟

- ۳) هوائي آڌكاريءِ سکان هوائي کيتري ۽ سرينگر شهر کي ڪيئن بچايو؟

LCC707

هدايت : ماستر شاگردن کي ڏند ڪتا، پرم وير چڪر ۽ هوائي آڌكاريءِ سکان جي باري ۾ جاڻ ڏيندو. آسانجي ديش جي فوجين جي اهميت سمجھائيندو.

مشغولي : پرم وير چڪر ميدل حاصل ڪيل سورمن مان ڪنهن به هڪ جي چاڻ إنترنيت ذريعي حاصل ڪري، گهران پنهنجي لفظن ۾ لکي، ڪلاس ۾ ٻڌائي لاءِ همتائيندو.

پورڪ آپیاس

۱. هر سال الفريد برفرڊ نوبيل جي يادگيريء ۾ ۱۰ ڊسمبر تي نوبيل پرائيز (إنعام) ڏنو ويندو آهي. إهونهن مشهور هستين کي ڏنو ويندو آهي جن علم طبعي (Physics) علم ڪيميا (Chemistry) دوائون (Medicines) شانتيء (Peace) ساهتيه (Literature) آرٿ شاستر (Economics) جهڙن کيترن ۾ پنهنجو یوگدان ڏيئي ڪجهه خاص ڪري ڏيڪارييو آهي. ۱۹۰۱ع کان نوبيل پرائيز نورا زيو ويندو آهي. هيٺ ڀارت ۾ نوبيل پرائيز حاصل ڪندڙن جي يادا شت ڏنل آهي.

سال	کيتري	فالو
۱۹۱۳	ساهتيه	رابيدار ناث ٿئگور
۱۹۳۰	علم طبعي	ڊاڪٽر سٽي. وي. رامن
۱۹۶۸	دوائون	ڊاڪٽر هرگوبند گُراڻا
۱۹۷۹	شانتي	مدر ٿيريسا
۱۹۸۳	علم طبعي	ڊاڪٽر ايس. چندر شيكري
۱۹۹۹	آرٿ شاستر	ڊاڪٽر امرتنياسين
۲۰۰۱	ساهتيه	وي. ايس. نائيپال

۱. ساڳيئه ريت پارت رتن انعام ڏنو ويندو آهي، توهين نيت ذريعي پارت رتن پراپت ڪندڙ هستين جا نالا، ڪھڙي کيترا لاءِ ڪڏهن مليو، اُن جي بابت ياداشت تيار ڪريو.
پارت رتن انعام حاصل ڪندڙن جي ياداشت.

فالو	کييتر	سال

۲. جيئن فوج ۾ سورمن کي بي. وي. سي. سنمان ڏنو ويندو آهي. تيئن آهڙا بيا ڪھڙا ميدل يا سنمان ڏنا ويندا آهن، اُنهن جي ياداشت ٺاهيو.

۳. سنديءِ جاتيءِ جي ڪييترن ماڻهن آزاديءِ جي هلچل ۾ پنهنجو یوگدان ڏنو آهي. اُنهن هستين جا نالا آدياپك، مائتن انقريت جي مدد سان لکو.

- ۱ ۴
- ۵
- ۶
- ۳

مدد ڪرڻ

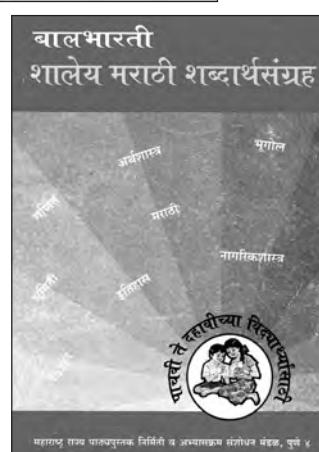
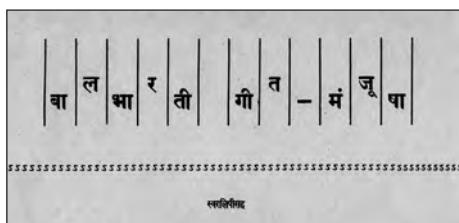
هيئين حالتن ۾ توهين چا ڪندا:

- ۱) توهين بس ۾ سفر ڪري رهيا آهي. اُن وقت ڪو بزرگ بس ۾ بيٺو آهي.
- ۲) توهانجي پاڙي ۾ هڪ بزرگ عورت آڪيلي رهندمي آهي.
- ۳) سوردارس کي رستي جي ٻيئن پاسي وجڻو آهي.
- ۴) رستي جي پاسي کان ڪتي جو گلڙ زخمي حالت ۾ آهي.
- ۵) ڪلاس ۾ توهانجي دوست ڪري پوي ٿو.
- ۶) توهان جي عمارت ۾ ڪو ماڻهو لفت ۾ آتكيءِ پيو آهي.

इयत्ता ९ ली ते ८ वी साठीची पाठ्यपुस्तक मंडळाची वैशिष्ट्यपूर्ण पुस्तके

- मुलांसाठीच्या संस्कार कथा
- बालगीते
- उपयुक्त असा मराठी भाषा शब्दार्थ संग्रह
- सर्वांच्या संग्रही असावी अशी पुस्तके
- स्फूर्तीगीते
- गीतमंजुषा
- निवडक कवी, लेखक यांच्या कथांनी युक्त पुस्तक

पुस्तक मागणीसाठी www.ebalbharati.in, www.balbharati.in संकेतस्थळावर भेट द्या.

**साहित्य पाठ्यपुस्तक मंडळाच्या विभागीय भांडारांमध्ये
विक्रीसाठी उपलब्ध आहे.**

विभागीय भांडारे संपर्क क्रमांक : पुणे - ☎ २५६५९४६५, कोल्हापूर- ☎ २४६८५७६, मुंबई (गोरेगाव) - ☎ २८७७९८४२, पनवेल - ☎ २७४६२६४६५, नाशिक - ☎ २३९९५९९, औरंगाबाद - ☎ २३३२९७९९, नागपूर - ☎ २५४७७९९६/२५२३०७८, लातूर - ☎ २२०९३०, अमरावती - ☎ २५३०१६५

મહારાષ્ટ્ર રાજીય પાનીય પુસ્તક નિર્મતી વાંચાયા કરું સન્શોદન મંડળ, પ્રેણી.

₹ 46.00

બાળભારતી ઇયત્તા ૬ વી (સિંધી)

